

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ  
ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Θεοδώρου τοῦ Ἀνδίδων καὶ τοῦ Ψ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τινων συγγραφεὺς τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων (Θεοδώρου Ἀνδίδων, Προθεωρία κεφαλαιώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων λα΄, *Migne* PG 140, 460 C. Ψευδο - Σωφρονίου, Λόγος περιέχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἅπασαν ἱστορίαν καὶ λεπτομερῇ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἱεουργίᾳ τελουμένων α΄, *Migne* PG 87, 3981 D). Οἱ δύο οὗτοι συγγραφεῖς, ὁμιλοῦντες περὶ λειτουργίας Προηγιασμένων, δὲν ἐννοοῦν ἄλλην ἀπὸ τὴν καὶ σήμερον ἐν χρήσει εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον Προηγιασμένην. Τοῦτο συνάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τῆς μνείας αὐτῆς ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο βυζαντινῶν λειτουργιῶν, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Καὶ νῦν πρὸ τῶν ἄλλων ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου κρατεῖ μετὰ γε τῆς τῶν Προηγιασμένων, ἣν τινες μὲν Ἰακώβου εἶναι φασὶ τοῦ ὀνομασθέντος ἀδελφοῦ Κυρίου, ἕτεροι δὲ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου καὶ κορυφαίου καὶ ἄλλοι ἄλλων» (Θεοδώρου Ἀνδίδων, ἐνθ' ἀνωτέρω. Ὁ Ψ. Σωφρόνιος ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ σχεδὸν κατὰ λέξιν). Τὸ «καὶ νῦν....κρατεῖ» ἐξ ἄλλου ὑπονοεῖ ἐμφανῶς τὰς ἐν τῇ λειτουργικῇ πράξει χρησιμοποιοούμενας, γνωστὰς δὲ εἰς τοὺς συγγραφεῖς καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, λειτουργίας.

Ἡ μαρτυρία αὕτη θὰ ἦτο ἄνευ σημασίας ἂν εἰς τὸ Σιναῖτικόν χειρόγραφον 1040 τῶν μέσων τοῦ IB' αἰῶνος δὲν περιείχοντο διακονικά, ἐπιγραφόμενα «Διακονικά τῆς προηγιασμένης λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου» (φ. 19r-32r). Ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Α. Dmitrievskij, (Opisanie liturgitseskich rukopisej, τ. II, Εὐχολόγια, Kiev 1901, σελ. 128-133) καὶ τοῦ Brightman (Liturgies Eastern and Western, Oxford 1896, σελ. 494-501), ἐκεῖθεν δὲ ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Δ. Μωραΐτου (Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 101-105). Τὰ



διακονικὰ ταῦτα δὲν ἔτυχον τῆς δεούσης προσοχῆς, καίτοι παρουσιάζουν ὅλως ἰδιάζον ἐνδιαφέρον. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁμοιάζουν κατὰ πολὺ πρὸς τὰ γνωστὰ διακονικὰ τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς λειτουργίας τῆς φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, προϋποθέτουν ἄλλην λειτουργίαν Ἱεροσολυμιτικὴν καὶ αὐτὴν (βλέπε· «Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως» δίς, «Ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τόποις τούτοις τῶν Ἱεροσολύμων», «Ὑπὲρ τῶν...ἐλθόντων προσκυνῆσαι ἐν τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ τούτῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»), καὶ μάλιστα καὶ Προηγιασμένην, ὡς σαφῶς ἐκ τοῦ τίτλου τῶν διακονικῶν καὶ ἐξ ἄλλων σημείων αὐτῶν καταφαίνεται («Ὑπὲρ τῶν τὰς ἁγίας νηστείας τὰς δεήσεις διεκτελούντων», «Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων...δώρων», «Καὶ ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων δώρων»). Σύγκρισις τῶν διακονικῶν τούτων καὶ τῆς δι' αὐτῶν ὑπονοουμένης δομῆς τῆς λειτουργίας αὐτῆς πρὸς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην καταδεικνύει, ὅτι πρόκειται περὶ ἐτέρας λειτουργίας σαφῶς διαφερούσης ἐκείνης.

Εἰς τὸ Τυπικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ κώδικος τιμίου Σταυροῦ 43, τοῦ ἔτους 1122, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ *A. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς* (Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τ. Β', Πετροῦπολις 1894, σελ. 1-254), περιέχεται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ διάταξις τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τὴν Μεγάλην Δευτέραν, Μεγάλην Τρίτην καὶ Μεγάλην Τετάρτην περιγράφεται ἡ τάξις τῆς Προηγιασμένης, ὡς ἐτελεῖτο τότε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Σύγκρισις τῆς διατάξεως τῆς Προηγιασμένης ταύτης πρὸς τὴν βυζαντινὴν δεικνύει ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει αὕτη πρὸς ἐκείνην. Ἀντιθέτως παραβολὴ τῶν διακονικῶν καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ κώδικος Σινᾶ 1040 πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ κώδικος τ. Σταυροῦ 43 ἀποδεικνύει τὴν ἄμεσον συγγένειαν ἀμφοτέρων, παρὰ τὰς μικρὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφοράς. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι εἰς τοὺς δύο τούτους κώδικας ἔχομεν δύο μέχρι σήμερον διασωθείσας πηγάς, μαρτυρούσας οὐχὶ μόνον περὶ ὑπάρξεως ἰδίας Ἱεροσολυμιτικῆς

Προηγιασμένης, φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, ἀλλὰ καὶ δύο κείμενα διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς λειτουργίας αὐτῆς.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δύο τούτων μαρτύρων τῆς παραδόσεως δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων καὶ τοῦ Ψ. Σωφρονίου. Ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου συνεδέθη ὑπὸ τινων πρὸς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην εἴτε ἐκ συγχύσεως πρὸς τὴν Ἱεροσολυμιτικὴν, εἴτε καὶ διότι ὁ ἀδελφόθεος θεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν συγγραφεὺς ἀμφοτέρων. Ὁ ἀπόστολος οὗτος δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης λειτουργίας, ἡ ὁποία, παρὰ τὰ ἀρχαῖκά της στοιχεῖα, προϋποθέτει μακρὰν λειτουργικὴν ἐξέλιξιν. Τὸ ἀποστολικὸν πάντως ὄνομα εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς παλαιότητος καὶ τῆς προελεύσεως αὐτῆς. Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος εἶναι ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ὁ «πιστὸς οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τῶν πνευματικῶν» (κατὰ τὸ κοντάκιόν του), εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνῆγε τὴν λειτουργικὴν της πρᾶξιν. Εἰς ἐσχάτην δηλαδὴ ἀνάλυσιν ἡ φράσις «Προηγιασμένη λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου» εἶναι τὸ σωστόν, τὸ ὁποῖον τὴν «Προηγιασμένην λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων». Δὲν γνωρίζομεν πότε ἔπαυσε νὰ τελῇται, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης. Μέχρι πάντως τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάγονται τὰ δύο γνωστὰ χειρόγραφα, ἐτελεῖτο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸ Σινᾶ. Τὸ Σιναῖτικὸν χειρόγραφον μαρτυρεῖ τὴν διάδοσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὸ Σινᾶ (μνημονεύει τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Πέτρου), ἀλλὰ καὶ τὴν παράλληλον χρῆσιν τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης, τῆς ὁποίας τὰ διακονικὰ ὁμοίως περιέχει, ἀποδίδον αὐτὴν εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον.

Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου φερομένης Ἱεροσολυμιτικῆς ταύτης Προηγιασμένης παρουσιάζει μεγάλας δυσχερείας.

Ὁ κῶδιξ Σινᾶ 1040 ἔχει μόνον τὰ διακονικά. Ἀπὸ τῆς ἐπόψεως ταύτης ἡ κάλυψις εἶναι πλήρης. Ὁρισμένα τυπικὰ διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως βοηθοῦν εἰς τὴν ἔνταξιν

τῶν διακονικῶν τούτων εἰς τὸ λειτουργικὸν πλαίσιον τῆς δομῆς τῆς ὅλης λειτουργίας. Ἐλάχισταί τινες τυπικαὶ διατάξεις ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸ διακονικόν, ὡς «μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὰ ἀναγνω-  
τῆματα», «μεῦν ὡς οὐ», «μεῦν τὴν ἑκφώνησιν» (ῥίσι), «ὅ ἱερεὺς  
ἐκφωνεῖ Ἐκαὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, ὁ λαὸς Πάτερ ἡμῶν»,  
ὁ ἱερεὺς Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία» καὶ «ὁ λαὸς τὸ Κύριε, ἐλέη-  
σον» κβ'».

Τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως εἶναι πληρέστερον. Περιέχει  
πάσας τὰς τυπικὰς διατάξεις διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Προηγιασμένης  
κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ πάν-  
τα ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὸν λαόν, μετὰ τοῦ κειμένου τῶν τροπαρίων  
καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων. Διακονικὰ ἔχει ὀλίγα, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ  
πάντοτε σύμφωνα πρὸς τὰ τοῦ κώδικος Σινᾶ 1040. Αἱ διαφοραί,  
ὀφειλόμεναι προφανῶς εἰς συνήθεις κατὰ τόπους καὶ χρόνους  
παραλλαγὰς, δύνανται νὰ ἐναρμονισθοῦν χωρὶς μεγάλην δυσκο-  
λίαν. Ἐπὶ πλεον τὸ Τυπικὸν τοῦτο διασώζει καὶ τὰ διακονικὰ  
τῶν κατηχουμένων καὶ τῶν φωτιζομένων, μὴ ὑπάρχοντα εἰς τὸ  
Σιναϊτικὸν χειρόγραφον. Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἱερέα δηλοῦνται  
ἐντὸς τῶν τυπικῶν διατάξεων τοῦ Τυπικοῦ. Συνήθως ἀναγράφον-  
ται αἱ ἐκφωνήσεις, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε καὶ αἱ εὐχαί, τῶν ὁποίων  
ἢ μνημονεύονται μόνον αἱ ἀρχαὶ ἢ, σπανιώτερον, παρατίθεται  
ὁλόκληρον τὸ κείμενον αὐτῶν. Ἡ ἔλλειψις πάντως ἱερατικοῦ  
περιέχοντος τὰς εὐχὰς τῆς λειτουργίας ταύτης εἶναι δυσαναπλή-  
ρωτος. Ἱερατικὰ συριακῶν Προηγιασμένων ἐδημοσίευσεν ὁ *H.*  
*W. Codrington* (*The Syrian Liturgies of the Presanctified*,  
ἐν *The Journal of Theological Studies*, τ. IV (1903), σελ. 69-  
82. V (1904), σελ. 369-377 καὶ 535-545), ἀλλ' αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ διά-  
ταξις τῶν λειτουργικῶν τούτων εἶναι διάφοροι τῆς Ἱεροσολυ-  
μιτικῆς.

Πρὸς κάλυψιν τῶν ὑπαρχόντων κενῶν ἐδανείσθημεν εὐχὰς  
καὶ διατάξεις ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἰδίᾳ εἰς τὸ  
τμήμα τὸ ἀφορῶν εἰς τὰ μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν προηγιασμένων  
μέχρι τῆς κοινωνίας, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τὰς παρεχομένας ἐκ τῶν  
ἀρκτικῶν φράσεων τῶν εὐχῶν τῶν δύο κωδίκων καὶ τῶν ἐκφω-  
νήσεων. Οὕτως ἡ ἐπιχειρουμένη ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου

της λειτουργίας ταύτης θὰ παραμείνῃ εἰς πολλὰ σημεῖα ὑποθετική, μέχρις ὅτου εὔρεθῇ ἱερατικὸν περιέχον τὸ πλήρες κείμενον τῶν εὐχῶν αὐτῆς, ἂν ποτὲ εὔρεθῇ.

Ὡς βάσιν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου ἐλάβομεν τὴν ἀκολουθίαν τῶν προηγιασμένων τῆς Μεγάλης Δευτέρας. Ἡ διάταξις καὶ τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἶναι ἡ αὐτή, καίτοι ἡ τῆς Μεγάλης Τετάρτης παρουσιάζει ἰδιορρυθμίας τινάς. Τὰ ἐναλλασσόμενα σημεῖα ἐκτυποῦνται διὰ μικροτέρων τυπογραφικῶν στοιχείων, διὰ νὰ εἶναι εὐχερὴς ἡ διάκρισις τοῦ σταθεροῦ μέρους τῆς λειτουργίας ἀπὸ τοῦ κινητοῦ.

Κατωτέρω δίδονται αἱ δέουσαι ἐπεξηγήσεις, ἀναλύονται αἱ διαφοραὶ τῶν χειρογράφων, ἐπισημαίνονται τὰ κενὰ αὐτῶν καὶ δικαιολογοῦνται αἱ ἐκάστοτε διὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν προτιμηθεῖσαι λύσεις.

Ἡ Ἱεροσολυμιτικὴ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, ὡς καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον, συνδέεται μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ. Ὁ ἑσπερινὸς ὁμῶς ἐνταῦθα εἶναι πληρέστερος· περιλαμβάνει καὶ τὸ «Καταξίωσον», ἀπόστιχα, λιτὴν καὶ τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Συνήπτετο δὲ ὁ ἑσπερινὸς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Θ' ὥρας, ἥτις ὁμῶς δὲν ἐψάλλετο ὁλόκληρος, ἀλλὰ μέχρι τοῦ «Μὴ δὴ παραδῶης ἡμᾶς εἰς τέλος...» ἢ τοῦ ἐπακολουθοῦντος τρισαγίου κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην. Κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως τὸ μέχρι τῆς λιτῆς μέρος τῆς ἀκολουθίας ἐψάλλετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ Προηγιασμένη δὲ ἐτελεῖτο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Αἱ τυπικαὶ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως, εἶναι συντομώταται· «Καὶ εὐθὺς τὸν ἑσπερινόν. Στιχολογία τὰ Πρὸς Κύριον. Στιχηρὰ εἰς τὸ 'Κύριε, ἐκέκραξα'...». Περί τῶν διακονικῶν, τῶν ἱερατικῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐκφωνήσεων δὲν γίνεται μνεῖα οὔτε εἰς τὸ Τυπικὸν οὔτε εἰς τὸν κώδικα Σινᾶ 1040. Προφανῶς ἡ ἀκολουθία ἐψάλλετο ὑπὸ μόνων τῶν χορῶν, ἀντιφωνικῶς καὶ «πραεῖα τῇ φωνῇ» ἢ «ἐν γαληνότητι», ὡς καὶ ἡ Θ' ὥρα. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ψαλμωδίας ἀποκατεστάθη ἐπὶ τῇ βᾶ-

σει τοῦ ἀρχαιοτέρου γνωστοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Ὁρολογίου τοῦ κώδικος Σινᾶ 863 τοῦ Θ' αἰῶνος (*J. Mateos, Un Horologion inédit de Saint - Sabas. Le codex sinaitique grec 863 (IX<sup>e</sup> siècle), Mélanges Eugène Tisserant, vol. III, Studi e Testi 231, Città del Vaticano 1964, σελ. 47-76*). Ἐκεῖ «εἰς τὰ ἐσπερινά» (φ. 77v-99r), εἰς τὸν προοιμιακὸν συνάπτονται τὰ «Πρὸς Κύριον» καὶ εἰς ταῦτα οἱ ψαλμοὶ τοῦ λυχνικοῦ, παρεμβαλλομένου τοῦ «Δόξα καὶ νῦν» μόνον μεταξύ τῶν δύο ἐνδιαμέσων στάσεων τοῦ καθίσματος, ἄνευ διακονικῶν συναπτῶν καὶ ἱερατικῶν εὐχῶν καὶ ἐκφωνήσεων. Οἱ ψαλμοὶ δύνανται νὰ ψαλοῦν εἰς ἅπλοῦν καὶ σύντομον μέλος ἀντιφωνικῶς, εἰς δύο χορούς, κατὰ τὸν ἦχον τοῦ πρώτου τροπαρίου τῶν στιχηρῶν τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα». Κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τῶν ψαλμῶν τούτων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ κατὰ τὴν συνήθη Προηγιασμένην τελούμενα, πρέπει οἱ λειτουργοί, ἀφοῦ ἐνδυθοῦν τὰ ἄμφιά των, νὰ τελέσουν τὰ κατὰ τὴν προσκομιδὴν τῆς Προηγιασμένης καὶ νὰ θυμιάσουν κατὰ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ, ἂν καὶ περὶ αὐτῶν δὲν ἔχομεν μαρτυρίας ἀπὸ τὰς πηγάς.

Τὰ σ τ ι χ η ρ ἄ κατὰ μὲν τὴν Μεγάλην Δευτέραν καὶ τὴν Μεγάλην Τετάρτην εἶναι τρία, κατὰ δὲ τὴν Μεγάλην Τρίτην ἑξ. Τὸ πρῶτον ἐδιπλώθη διὰ νὰ εἶναι οἱ στίχοι τέσσαρες, κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν. Τινὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως προβλεπομένων τροπαρίων δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὰ ἔντυπα Τριώδια.

Ἡ σειρά τῶν τροπαρίων κατακλείεται διὰ δοξαστικοῦ εἰς τὸ «Δόξα» καὶ θεοτοκίου εἰς τὸ «Καὶ νῦν» κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν, διὰ μόνου δὲ δοξαστικοῦ εἰς τὸ «Δόξα καὶ νῦν» κατὰ τὰς δύο ἄλλας ἡμέρας. Τὸ «Σ ο φ ί α· ὁ ρ θ ο ῖ» λέγεται κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν παρὰ τὰς βασιλικὰς πύλας, εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ εἴσοδος γίνεται ἐκεῖθεν, ψαλλομένου ὡς εἰσοδικοῦ τροπαρίου ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας. Ἰστανται δὲ οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, εἰς τὰς παρὰ τὸν ἄμβωνα καθέδρας, ὡς εἰς τὰς ἀρχαίας λειτουργίας τῆς Ἀνατολῆς, διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀναγνωσμάτων, τὸ κήρυγμα καὶ τὰς μετ' αὐτὸ εὐχάς. Κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀνεγινώσκετο

καὶ τὸ εὐαγγέλιον ἐπομένως ἡ εἴσοδος ἐγίνετο «μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου». Ἄν δὲν προεβλέπετο ἡ ἀνάγνωσις εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἡ εἴσοδος προφανῶς ἐγίνετο μετὰ τοῦ θυμιατοῦ.

Ἡ διακονικὴ συναπτὴ μετὰ τὴν καθέδραν ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς πρὸ τοῦ τρισαγίου συναπτῆς τῶν ἀρχαίων λειτουργιῶν καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ὑπάρχει ἐν τὸν κώδικα Σινᾶ 1040 καὶ μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Προηγιασμένην τῆς Μεγάλης Τετάρτης. Δὲν μαρτυρεῖται ὅμως ὑπὸ τῶν κωδίκων ποία ἦτο ἡ μετ' αὐτὴν ἱερατικὴ εὐχὴ καὶ ἐκφώνησις. Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ κενοῦ τούτου ἐδανείσθημεν τὴν ἀντίστοιχον πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων εὐχὴν τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου κατὰ τὸν κώδικα Vatic. Borg. 24.

Τὰ προκείμενα καὶ τὰ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναγνώσματα καὶ τῶν τριῶν ἡμερῶν δὲν συμπίπτουν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ἀναγνώσματα τοῦ ἐν χρήσει Τριφδίου. Εἶναι δὲ τρία διὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν (Γένεσις, Ἑσαΐας, Παροιμία), τρία διὰ τὴν Μεγάλην Τρίτην (Γένεσις, Παροιμία, Ἑσαΐας) καὶ δύο διὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην (Γένεσις, Παροιμία). Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος θὰ ἐλέγοντο τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ἑσπερινοῦ ἐκάστης ἡμέρας (Γένεσις, Παροιμία), προστιθεμένου καὶ ἑνὸς ἀναγνώσματος ἐκ τοῦ Ἑσαΐου - πιθανὸν τοῦ ἀναγνώσματος τῆς Τριθέκτης -, προκείμενα δὲ τὰ τῆς ἡμέρας.

Αἱ εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ συμπίπτουν πρὸς τὰς σημερινάς. Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀσφαλῶς δὲν ἀνεγινώσκετο εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τροπαρίων τῶν ἀποστίχων δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Οὕτω προβλέπονται τέσσαρα κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν καὶ Τετάρτην καὶ πέντε κατὰ τὴν Μεγάλην Τρίτην. Διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἡμέρας δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἴτε τὰ ἀπόστιχα τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Τριφδίου (τὴν Δευτέραν, Τρίτην καὶ Πέμπτην), εἴτε τὰ ὑπολειφθέντα στιχηρὰ τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα....» ἢ καὶ τὰ στιχηρὰ τοῦ Μηναίου.

Ὡς στίχοι τῶν ἀποστίχων ἐνταῦθα λαμβάνονται ψαλμικοὶ στίχοι, διάφοροι δι' ἐκάστην ἡμέραν, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου. Ἐξω τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος προφανῶς ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ κοινοὶ στίχοι τῶν ἀποστίχων τοῦ ἑσπερινοῦ («Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου...» καὶ «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς...»).

Ἡ εὐχὴ μετὰ τὴν ἐκτενῆ καὶ τὰς αἰτήσεις δὲν σημειοῦται ὑπὸ τῶν χειρογράφων, εἰ μὴ μόνον ἡ ἐκφώνησις αὐτῆς «Ὅτι πρέπει σοι...». Ἐτέθη δὲ ἡ πρώτη εὐχὴ τοῦ λυχνικοῦ «Κύριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον...» ὡς ἐναρμονιζομένη πρὸς τὴν ἐκφώνησιν καὶ ὡς κατάλληλος τῇ περιστάσει.

Ἡ ὑπὲρ τῶν κατηχομένων καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων εὐχαὶ ἀναγράφονται ὁλόκληροι εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως. Ἀντιθέτως τῆς τρίτης εὐχῆς μαρτυρεῖται μόνον ἡ ἐκφώνησις «Ὅτι πρέπει σοι». Ἡ εὐχὴ «Ὁ προειπὼν...» ἐλήφθη ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν (Η', 8: Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων).

Αἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων εἶναι διπλαῖ («οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα» καὶ «οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες») καὶ θὰ ἐλέγοντο μόνον ἀπὸ τῆς Τετάρτης τῆς Μεσσησιαστικοῦ ἑβδομάδος, ὡς εἰς τὴν βυζαντινὴν λειτουργίαν τῶν Ἑορταστικῶν. «Ὅτι πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες» ἦσαν προφανῶς προκεχωρημένη τις τάξις κατηχομένων. Οὗτοι δὲν ἀπελύοντο ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχήν, ἀλλ' ὀλίγον ἄργότερον, πιθανῶς ἀμέσως πρὸ τῆς ἑσπερινῆς τῶν Ἑορταστικῶν καὶ τῆς εὐχῆς τῆς εὐχαριστίας, ὡς ἀκούειν ἐκ τῆς προτροπᾶς «Μὴ τις τῶν κατηχομένων, μή τις τῶν ἀμυήτων...». Ἡ τάξις αὕτη ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, μόνον εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ λιτὴ ἐγίνετο ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ Προηγιασμένη. Τοῦτο προϋποθέτει, ὅτι ἡ προσκομιδὴ τῶν προηγιασμένων δὲν ἐγίνετο κατὰ τὸ κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου, ὡς εἰς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ ἀντὶ τοῦ χερουβικοῦ ψαλλομένου ὕμνου «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...».

Κατὰ τὸ χερουβικὸν ἐξ ἄλλου ἐγίνετο ἡ προσκομιδὴ καὶ εἰς τὴν τελείαν λειτουργίαν κατὰ τὴν παλαιὰν πρᾶξιν. Ἐν περιπτώσει τελέσεως τῆς λειτουργίας ταύτης ἡ λιτὴ δύναται νὰ κατευθυνθῇ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ - τοῦ ἁμβωνος -, ὅπου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἴστανται οἱ ἱερεῖς, πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα. Ὡς τροπάρια λιτῆς δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμέρας, ἐν τῶν ἐσπερίων καὶ τὸ μαρτυρικὸν τοῦ ἡχου ἢ τὸ «Σήμερον τὸ προφητικὸν....» καὶ τὸ «Οὐκέτι φλογίνη ρομφαία...» κατὰ τὴν Δ' ἐβδομάδα τῶν Νηστειῶν.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην μετὰ τὸ κοντάκιον ἐψάλλετο προκείμενον, ἀνεγινώσκετο ἡ προφητεία τοῦ Ζαχαρίου, ἐψάλλετο νέον προκείμενον, ἀνεγινώσκετο ἡ παραλειφθεῖσα προηγουμένως εὐαγγελικὴ περικοπὴ καὶ ἐπηκολούθει ἡ ψαλμωδία τεσσάρων τροπαρίων.

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸ βῆμα ἐψάλλετο τὸ «Κατευθυνθήτω», συνοδεῦον προφανῶς, ὡς καὶ νῦν, τὴν θυμίασιν τοῦ θυσιαστηρίου. Δὲν μαρτυρεῖται πόσας φορὰς ἐψάλλετο οὔτε ἂν προετάσσοντο αὐτοῦ στίχσι τοῦ 140οῦ ψαλμοῦ, ὡς ἐν τῇ βυζαντινῇ Προηγιασμένῃ. Τὸ «τρὶς» ἐτέθη ὑφ' ἡμῶν διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀκολουθίας, ἀντὶ τοῦ πιθανωτέρου ἐξάκις.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην μετὰ τὸ «Νῦν ἀπολύεις...» τὸ Τυπικὸν σημειώνει «Τρισάγιον». Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν πρόκειται περὶ τῆς ψαλμωδίας τοῦ τρισαγίου, ὡς εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, ἢ περὶ τῆς ἀπαγγελίας αὐτοῦ τρὶς μετὰ τοῦ «Παναγία Τριάς...» καὶ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...», ὡς εἰς τὸν ἐσπερινόν. Εἰς τὰς ἄλλας δύο ἡμέρας πάντως δὲν ἀπαντᾷ. Ἀντιθέτως τὸ «Κύριε, ἐλέησον μ'» μαρτυρεῖται καὶ διὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας.

Ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας ἐλήφθη ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Τῆς εὐχῆς μετὰ τὴν καθολικὴν συναπτὴν μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως μόνον ἡ ἀρχή: «Καὶ δὸς ἡμῖν, Κύριε, εὐπρόσδεκτον γενέσθαι». Οὕτως ἄρχεται τὸ περὶ τὸ τέλος τῆς τρίτης εὐχῆς τῆς καθολικῆς συναπτῆς τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς...» τῆς ἐπιγραφομένης «τοῦ Μεγάλου Βασιλείου», ἐμβό-



λιμον αὐτῆς τμήμα, ἰὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀπαντᾷ. Ἡ εὐχὴ αὕτη εὔρηται καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὡς «εὐχὴ τῆς προσκομιδῆς», λεγομένη μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν τιμίων δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἄνευ ὅμως τῆς ἐν λόγῳ προσθήκης. Προφανῶς ἐλέγετο μόνον τὸ τελευτᾶν τῶν εὐχῶν τῆς εὐχῆς, διότι τὰ λοιπὰ, ὡς ἀναφερόμενα εἰς τὴν τέλεσιν τῆς τελείας λειτουργίας, δὲν ἦσαν κατάλληλα διὰ τὴν Προηγιασμένην. Ἐκ φ ὧ ν η σ ι ς ἐτέθη τὸ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς...» τῆς κατακλείδος τῶν εὐχῶν τῆς καθολικῆς συναπτῆς τῆς τελείας λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Αἱ ἐφεξῆς εὐχαὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Εἰς τὰς πηγὰς δηλοῦνται μόνον τὰ διακονικὰ καὶ αἱ ἐκφωνήσεις.

Κοινωνικὰ προβλέπονται διάφορα δι' ἐκάστην τῶν τριῶν ἡμερῶν. Ὁμοίως καὶ αἱ ὁπισθάμβωνσι ἀπολυτικαὶ εὐχαὶ εἶναι διάφοροι δι' ἐκάστην ἡμέραν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ προσαρμόζονται πρὸς τὰ εἰδικὰ θέματα αὐτῶν. Ἐκτὸς Μεγάλης Ἑβδομάδος πιθανὸν ἐλέγετο ἄλλη εὐχή, δυναμένη νὰ ἀναπληρωθῇ εἴτε ὑπὸ τῆς συνήθους εὐχῆς τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης εἴτε ὑπὸ τῆς ἐν τῷ Παραρτήματι δημοσιευομένης ὁμοίας εὐχῆς τοῦ Βαρβερινοῦ κώδικος 336.

Εἰς τὸ Παράρτημα δημοσιεύεται ἡ διάταξις τῆς Προηγιασμένης τῆς Μεγάλης Τρίτης καὶ τῆς Μεγάλης Τετάρτης καὶ ἀποκατάστασις, κατ' ἀναλογίαν, τῆς Προηγιασμένης τοῦ ἁγίου Ἰακώβου μιᾶς ἡμέρας ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τῆς Τετάρτης τῆς Δ' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Τὸν κώδικα Σινᾶ 1040 ἐχρησιμοποίησαμεν ἐκ φωτογραφιῶν εὐγενῶς ἀποσταλειςὼν ἡμῖν παρὰ τοῦ Σεβασμ. Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ. Δαμιανοῦ. Τὸν κώδικα Τιμίου Σταυροῦ 43 ἐκ φωτογραφιῶν τοῦ κ. Κ. Γεωργίου. Τὰ ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου δανειζόμενα κείμενα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ *B. Ch. Mercier*, *La Liturgie de Saint Jacques* (*Patrologia Orientalis* τ. XXVI, σελ. 115-256), Paris 1946. Οἱ ψαλ-

μοί, τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὰ τροπάρια ἐκ τῶν προσφάτων ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ψαλτηρίου (1968) καὶ τοῦ Τριψδίου (1960).

*A.* = Ἀναγνώστης  
*Δ.* = Διάκονος  
*Ι.* = Ἱερεὺς  
*Κ.* = Κληρικοὶ  
*Λ.* = Λαὸς  
*\** = Ἀλλαγὴ στίχου (ἐπὶ ἐμμέτρου κειμένου)

**Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ  
ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ  
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ**

Τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ ἑσπέρας ψάλλομεν τὴν  
Θ' ὥραν μέχρι τοῦ «Μὴ δὴ παραδῶῃς ἡμᾶς εἰς τέλος...»  
καὶ εὐθὺς συνάπτομεν τὸ λυχνικόν.

Ψάλλομεν δὲ τοὺς ψαλμοὺς εἰς δύο χοροὺς πρᾶεῖα τῇ  
φωνῇ, οὕτως·

**ΕΝΑΡΞΙΣ**

Α. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ βα-  
σιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χρι-  
στῷ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐ-  
τῷ, Χριστῷ τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἡμῶν.

**Ο ΠΡΟΟΙΜΙΑΚΟΣ (ΨΑΛΜΟΣ ΡΓ')**

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον· Κύριε ὁ  
Θεός μου, ἐμεγαλύνθης σφόδρα.

Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω,  
ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον.

Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὥσεί δέρριν, ὁ στεγά-  
ζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ.

‘Ο τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπα-  
τῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

‘Ο ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ  
τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

‘Ο θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐ-  
τῆς, οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἐκ βυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτῆς,  
ἐπὶ τῶν ὁρέων στήσονται ὕδατα.

Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου φεύξονται, ἀπὸ φωνῆς  
βροντῆς σου δειλιάσουσιν.

Ἀναβαίνουνσιν ὄρη καὶ καταβαίνουνσι πεδία  
εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐθεμελίωσας αὐτά.

Ὅριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσονται, οὐδὲ ἐπι-  
στρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν.

‘Ο ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν, ἀνα-  
μέσον τῶν ὁρέων διελεύσονται ὕδατα.

Ποτιοῦσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, προσδέ-  
ξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.

Ἐπ’ αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκη-  
νώσει· ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν.

Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ, ἀπὸ  
καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ.

‘Ο ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι καὶ χλόην  
τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς καὶ οἶνος  
εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.

Τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ καὶ ἄρτος  
καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

Χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέ-  
δροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας.

Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι, τοῦ ἔρωδιου ἢ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν.

Ὅρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις, πέτρα καταφυγὴ τοῖς λαγωοῖς.

Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς· ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ.

Ἔθου σκότος καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ διελύσσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.

Σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἀρπάσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ τῷ Θεῷ βρωσιν αὐτοῖς.

Ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κοιτασθήσονται.

Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας.

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου.

Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἔρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων.

Ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύονται· δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῇ.

Πάντα πρὸς σέ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφήν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον· δόντος σου αὐτοῖς, συλλέξουσιν.

Ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος· ἀποστρέψαντος δέ σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται.

Ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν.

Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν· ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται.

Ἄσω τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῷ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω.

Ἦδυνθείη αὐτῷ ἡ διαλογία μου, ἐγὼ δὲ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.

Ἐκλείποιεν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἄνομοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς.

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

#### Η ΣΤΙΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ

Εἶτα συναπτῶς στιχολογοῦμεν τὰ «Πρὸς Κύριον» (Κάθισμα ΙΗ' - «Ἀναβαθμοὶ») εἰς δύο χοροὺς ἐν γαληνότητι, οὕτως·

**Στάσις α'. Ψαλμὸς ριθ'**

Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα καὶ εἰσήκουσέ μου.

Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

Τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν;

Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἀν-  
θραξι τοῖς ἐρημικοῖς.

Οἷμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, κα-  
τεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ. Πολ-  
λὰ παρώκησεν ἡ ψυχὴ μου.

Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνι-  
κός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν.

#### Ψαλμὸς ρκ'

Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν  
ῥῆξει ἡ βοήθειά μου.

Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου, τοῦ ποιήσαντος  
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μηδὲ νυ-  
στάξῃ ὁ φυλάσσων σε.

Ἴδου οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων  
τὸν Ἰσραήλ.

Κύριος φυλάξει σε, Κύριος σκέπη σοι ἐπὶ χει-  
ρα δεξιάν σου.

Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σε-  
λήνη τὴν νύκτα.

Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυ-  
λάξει τὴν ψυχὴν σου ὁ Κύριος.

Κύριος φυλάξει τὴν εἵσοδόν σου καὶ τὴν ἔξο-  
δόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

#### Ψαλμὸς ρκα'

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· Εἰς οἶκον  
Κυρίου πορευσόμεθα.

Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς  
σου, Ἱερουσαλήμ.



Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἥς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον τῷ Ἰσραήλ, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου.

Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν· θρόνοι ἐπὶ οἶκον Δαυίδ.

Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε.

Γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου.

Ἐνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον μου, ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.

Ἐνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐξεζήτησα ἀγαθὰ σοι.

#### Ψαλμὸς ρκβ'

Πρὸς σέ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸν κα-  
τοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυ-  
ρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας  
τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς  
Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτιρήσαι ἡμᾶς.

Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ  
πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως.

Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνει-  
δος τοῖς εὐθηνοῦσι καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπε-  
ρηφάνοις.

#### Ψαλμὸς ρκγ'

Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ,

εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι  
ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζώντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς.

Ἐν τῷ ὀργισθῆναι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμᾶς,  
ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς.

Χεῖμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἄρα διῆλθεν  
ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον.

Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς  
θῆραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς  
παγίδος τῶν θηρευόντων.

Ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν.

Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου, τοῦ ποιή-  
σαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

#### Στάσις β'. Ψαλμὸς ρκδ'

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὄρος Σιών· οὐ  
σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερου-  
σαλήμ.

Ὁρῇ κύκλῳ αὐτῆς καὶ ὁ Κύριος κύκλῳ τοῦ  
λαοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἔως τοῦ αἰῶνος.

Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρ-  
τωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων, ὅπως ἂν μὴ  
ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν.

Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὖ-  
θέσι τῇ καρδίᾳ.

Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπά-  
ξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Εἰρήνῃ ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐγενήθημεν ὥσεί παρακεκλημένοι.

Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως.

Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.

Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν· ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι.

Ἐπίστρεψον, Κύριε, τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, ὥς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ.

Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι.

Πορευόμενοι ἐμπορεύοντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν.

Ἐρχόμενοι δὲ ἥξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα αὐτῶν.

Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες.

Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσων.

Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστι τὸ ὀρθρίζειν· ἐγείρεσθαι μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης.

Ὅταν δῶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον· ἰδοὺ ἡ κληρονομία Κυρίου υἱοί, ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρούς.

Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων.

Μακάριος, ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ  
ἐξ αὐτῶν· οὐ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι  
τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλαις.

**Ψαλμὸς ρκζ'**

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον,  
οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μα-  
κάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Ἡ γυνή σου ὥς ἄμπελος εὐθυνοῦσα ἐν τοῖς  
κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Οἱ υἱοί σου ὥς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς  
τραπέζης σου.

Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φο-  
βούμενος τὸν Κύριον.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδοις τὰ  
ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς  
σου.

Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν  
Ἰσραήλ.

**Ψαλμὸς ρκη'**

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ.

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

Ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἐτέκταινον οἱ ἁμαρτωλοί·  
ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας ἁμαρτωλῶν.

Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ  
ὀπίσω πάντες οἱ μισοῦντες Σιών.

Γενηθήτωσαν ὥσει χόρτος δωμάτων, ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη.

Οὐ οὐκ ἐπλήρωσε τὴν χειρὰ αὐτοῦ ὁ θερίζων καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

Καὶ οὐκ εἶπον οἱ παράγοντες· Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

### Στάσις γ'. Ψαλμὸς ρκθ'

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε· Κύριε, εἰσ-  
άκουσον τῆς φωνῆς μου.

Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.

Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε, ὑπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἀπὸ φυλακῆς πρωῒας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωῒας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

### Ψαλμὸς ρλ'

Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμε-  
τεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου.

Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμα-  
σίοις ὑπὲρ ἐμέ.

Εἰ μὴ ἔταπεινοφρόνουν, ἀλλὰ ὕψωσα τὴν ψυχὴν μου, ὥς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὥς ἀνταποδόσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν μου.

Ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

### Ψαλμὸς ρλα΄

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαυὶδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ.

Ὡς ὤμοσε τῷ Κυρίῳ, ἠῤῥατο τῷ Θεῷ Ἰακώβ·

Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκηνώμα οἴκου μου, εἰ ἀναβήσομαι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου.

Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὔ εὔρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκηνώμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

Ἴδου ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Εὐφραθᾷ, εὔρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ.

Εἰσελευσόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσομεν εἰς τὸν τόπον, οὔ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ.

Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου.

Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην καὶ οἱ ὀσριοί σου ἀγαλλιάσονται.

Ἐνεκεν Δαυὶδ τοῦ δούλου σου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου.

Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαυὶδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν.

Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ μαρτύριά μου ταῦτα, ἃ διδάξω αὐτούς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἕως τοῦ αἰῶνος καθιοῦνται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ὅτι ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών, ἡρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ.

Αὕτη ἡ κατάπαυσις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ὧδε κατοικήσω, ὅτι ἡρετισάμην αὐτὴν.

Τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτων.

Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν καὶ οἱ ὅσιοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ Δαυίδ· ἡτοίμασα λύχνον τῷ χριστῷ μου.

Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐνδύσω αἰσχύνην· ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου.

### Ψαλμὸς ρλβ'

Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;

Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὦαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ.

Ὡς δρόσος Ἀερμών, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών.

Ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ἴδου δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου, οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν.

Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΛΥΧΝΙΚΟΥ

Καὶ συνάπτομεν τοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ

Ψαλμός ρμ'. Ἦχος πλ. δ'

Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σέ, εἰσάκουσόν μου· πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ κεκραγέ-  
ναι με πρὸς σέ.

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή.

Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖρά μου.

Μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις.

Σὺν ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν καὶ οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν.

Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με·



ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.

Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν· κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν.

Ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου, ὅτι ἠδύνθησαν· ὥσει πάχος γῆς ἐρράγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπίσθη τὰ ὅσα αὐτῶν παρὰ τὸν Ἀδὴν.

Ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί μου· ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλης τὴν ψυχὴν μου.

Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρω αὐτῶν οἱ ἁμαρτωλοί· κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω.

#### Ψαλμὸς ρμα΄

Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐδεήθην.

Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλιψίν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ.

Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου καὶ σὺ ἔγνων τὰς τρίβους μου.

Ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ἧ ἐπορευόμην, ἐκρυψαν παγίδα μοι.

Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με.

Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχὴν μου.

Ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε· εἶπα· Σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων.

Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

Ῥῦσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου.

Ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῶς μοι.

### Ψαλμὸς ρκθ'

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε· Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου.

Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.

Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε· ὑπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἥλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

### Στιχηρὰ ἰδιόμελα. Ἦχος πλ. α'. Κοσμᾶ μοναχοῦ

Κύριε,\* ἐρχόμενος πρὸς τὸ πάθος,\* τοὺς ἰδίους στηρίζων μαθητὰς ἔλεγες,\* κατ' ἰδίαν παραλαβὼν αὐτούς.\* Πῶς τῶν ῥημάτων μου ἀμνημονεῖτε,\* ὧν πάλαι εἶπον ὑμῖν,\* ὅτι προφήτην πάντα οὐ γέγραπται,\* εἰ μὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀποκτανθῆναι;\* Νῦν οὖν καιρὸς ἐφέστηκεν,\*

δὲν εἶπον ὑμῖν·\* ἰδοὺ γὰρ παραδίδομαι\* ἁμαρτωλῶν χερσὶν ἐμπαιχθῆναι·\* οἳ καὶ σταυρῶ με προσπήξαντες,\* ταφῇ παραδόντες,\* ἐβδελυγμένον λογιοῦνται ὡς νεκρόν·\* ὁμῶς θαρσεῖτε·\* τριήμερος γὰρ ἐγείρομαι,\* εἰς ἀγαλλίασιν πιστῶν\* καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ἽΟτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις· καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

**Τὸ αὐτὸ**

**Ψαλμὸς ρις'**

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτόν, πάντες οἱ λαοί.

Κύριε,\* πρὸς τὸ μυστήριον τὸ ἀπόρρητον τῆς σῆς οἰκονομίας\* οὐκ ἐξαρκούσα ἡ τῶν ἐκ Ζεβεδαίου μήτηρ,\* ἡτεῖτό σοι προσκαίρου βασιλείας τιμὴν\* τοῖς ἑαυτῆς δωρήσασθαι τέκνοις·\* ἀλλ' ἀντὶ ταύτης\* ποτήριον θανάτου\* ἐπηγγείλω πιεῖν τοῖς φίλοις σου·\* ὃ ποτήριον πρὸ τούτων\* πιεῖν ὁ αὐτὸς ἔλεγες,\* ἁμαρτημάτων καθαρτήριον.\* Ἐξαιτίας σοι βοῶμεν·\* Ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν ἡμῶν,\* δόξα σοι.

ἽΟτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα·

Κύριε,\* τὰ τελεώτατα φρονεῖν\* τοὺς οἰκείους παιδεύων μαθητάς,\* μὴ ὁμοιοῦσθαι τοῖς ἔθνεσιν ἔλεγες,\* εἰς τὸ κατάρχειν τῶν ἐλαχιστοτέρων·\* οὐχ οὕτω γὰρ ἔσται ὑμῖν\* τοῖς ἐμοῖς μαθηταῖς,\* ὅτι πτωχὸς θέλων ὑπάρχω·\* ὁ πρῶτος οὖν ὑμῶν\* ἔστω πάντων διάκονος,\* ὁ δὲ ἄρχων ὡς ὁ ἀρχόμενος,\* ὁ προκριθεὶς δὲ ὡς ὁ ἔσχατος·\* καὶ γὰρ ἐλήλυθα αὐτὸς\* τῷ πτωχεύσαντι Ἀδὰμ διακονῆσαι\* καὶ λύτρον δοῦναι ἀντὶ πολλῶν\* τὴν ψυχὴν τῶν βοώντων μοι·\* Δόξα σοι.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

### Ἦχος α΄

Ἐρχόμενος ὁ Κύριος\* πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος,\* τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν ἐν τῇ ὁδῷ.\* Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα\* καὶ παραδοθήσεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,\* καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ.\* Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς\* κεκαθαρμέναις διανοίαις\* συμπορευθῶμεν αὐτῷ\* καὶ συσταυρωθῶμεν\* καὶ νεκρωθῶμεν δι' αὐτόν\* ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς.\* ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ\* καὶ ἀκούσωμεν βοῶντος αὐτοῦ.\* Οὐκέτι εἰς τὴν ἐπίγειον\* Ἱερουσαλήμ διὰ τὸ παθεῖν,\* ἀλλὰ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου\* καὶ Πατέρα ὑμῶν\* καὶ Θεὸν μου\* καὶ Θεὸν ὑμῶν\* καὶ συνανυψῶ ὑμᾶς\* εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ,\* ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

### Θεοτοκίον αὐτόμελον. Ἦχος α΄

Τῶν οὐρανίων ταγμάτων τὸ ἀγαλλίαμα,\* τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων\* κραταιὰ προστασία,\* ἄχραντε παρθένε,\* σῶσον ἡμᾶς\* τοὺς εἰς σὲ καταφεύγοντας,\* ὅτι ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας μετὰ Θεόν,\* Θεοτόκε, ἀνεθέμεθα.

### ΕΙΣΟΔΟΣ - ΣΥΝΑΠΤΗ

Τοῦ θεοτοκίου ψαλλομένου εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι, ἡλλαγμένοι πενθίμους στολάς, μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἵστανται εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ναοῦ παρὰ τὰς ὥραίας πύλας· πληρωθέντος δὲ τοῦ τροπαρίου, λέγει ὁ διάκονος·

Δ. Σοφία· ὀρθοί.

**Καὶ γίνεται ἡ εἴσοδος, ψαλλομένου τοῦ στιχηροῦ.  
Ἦχος α΄**

**Κ.** Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου,\* πῶς εἰσελεύσομαι  
ὁ ἀνάξιος;\* ἂν γὰρ τολμήσω συνεισελθεῖν εἰς τὸν νυμφῶ-  
να,\* ὁ χιτῶν με ἐλέγχει,\* ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ γάμου\* καὶ  
δέσμιος ἐκβαλοῦμαι\* ὑπὸ τῶν ἁγγέλων\* καθάρισον, Κύ-  
ριε,\* τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς μου\* καὶ σῶσόν με, ὡς φιλάν-  
θρωπος.

**Ἰστανται δὲ παρὰ τὸν ἄμβωνα καὶ γίνεται καθέδρα.  
Καὶ συνάπτει ὁ διάκονος·**

**Δ.** Ἐτι, κλίνοντες τὰ γόνατα, τοῦ Κυρίου δεηθῶ-  
μεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ἐν δυνάμει καὶ ἐλέει Θεοῦ ἀναστῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ  
ένώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδό-  
ξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πα-  
τρὸς ἡμῶν (δεῖνος) ἀρχιεπισκόπου, παντὸς τοῦ  
κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου  
δεηθῶμεν.

**Λ.** Κίριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν  
βασιλέων, παντὸς τοῦ πάλαιου καὶ τοῦ στρα-  
τοπέδου καὶ τῆς οὐρανόθεν βοηθείας, σκέπης  
καὶ νίκης αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ συγχωρή-  
σεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυ-

σθῆναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ ταύτης τῆς πόλεως καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τιμίων ἁσωμάτων ἀρχαγγέλων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων ἱερῶν ἀποστόλων, προφητῶν καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

#### **I. Τὴν εὐχὴν πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων**

Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, τῷ ἐξανατείλαντι ἡμῖν φῶς ἐκ σκότους καὶ ἀποκαλύψαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν εἰς κατανόησιν τῶν θαυμασίων σου καὶ ἀνοίξαντι τὸ στόμα ἡμῶν εἰς ἐξομολόγησιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, μελέτην δὲ τῶν σῶν ἐντολῶν. Αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, πρόσδεξαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἐλαχίστων δούλων σου καὶ μὴ

ὑπερίδης τὴν δέησιν ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν φύλαξον ἡμᾶς καὶ τοὺς συνελθόντας καὶ συνευχομένους ἡμῖν καὶ ἐναύγασον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τὸν φωτισμὸν τῶν θείων σου λογίων.

(ἐκφώνως) Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἴ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α. Τὸ προκείμενον

Προκείμενον. Ἦχος πλ. β'. Ψαλμὸς ιε'

Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον τὸν συνετίσαντά με (δίδς).

Α. Στίχ. Φύλαξόν με, Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπισα· εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἴ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις.

Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον.  
Τὸν συνετίσαντά με.

Α. Ἀναγινώσκει τὴν Γένεσιν

Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (β' 4-19).

Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, ἣ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πᾶν χλωρὸν ἄγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάντα χόρτον ἄγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι· οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν. Πηγή δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ

πρόσωπον τῆς γῆς. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδέμ, κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. Ποταμὸς δὲ ἐξεπορεύετο ἐξ Ἑδέμ, ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς· ὄνομα τῷ ἐνὶ Φισῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐεῖλάτ· ἐκεῖ οὖν ἐστὶ τὸ χρυσίον· τὸ δὲ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης, καλόν· καὶ ἐκεῖ ἐστὶν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γεῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας. Καὶ ὁ ποταμὸς ὁ τρίτος, Τίγρις· οὗτος ὁ πορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. Ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος Εὐφράτης. Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ, λέγων· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός· Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ· καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. Καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῶν.

### **Καὶ συνάπτει τὴν Προφητείαν**

**Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα (μ' 1-8).**

Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. Ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, παρα-



καλέσατε αὐτήν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπεινώσις αὐτῆς· λέ-  
λυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου  
διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρή-  
μῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς  
τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται  
καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται καὶ ἔσται πάντα  
τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεΐαν καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας· καὶ  
ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω-  
τήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε. Φωνὴ λέγοντος·  
Βόησον. Καὶ εἶπα· Τί βοήσω; πᾶσα σὰρξ χόρτος καὶ πᾶσα  
δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ  
τὸ ἄνθος ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς  
τὸν αἰῶνα.

### **Καὶ συνάπτει τὴν Παροιμίαν**

#### **Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (α' 1-20).**

Παροιμαὶ Σολομῶντος υἱοῦ Δαυίδ, δς ἐβασίλευσεν  
ἐν Ἰσραήλ, γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ νοῆσαι λόγον  
φρονήσεως· δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δι-  
καιοσύνην ἀληθῆ καὶ κρῖμα κατευθύνειν· ἵνα δῶ ἀκάκοις  
πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν. Τῶν  
δε γὰρ ἀκούσας σοφός, σοφώτερος ἔσται, ὁ δὲ νοήμων  
κυβέρνησιν κτήσεται· νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν  
λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα. Ἀρχὴ σοφίας,  
φόβος Κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐ-  
τήν· εὐσέβεια εἰς Θεόν, ἀρχὴ αἰσθήσεως· σοφίαν δὲ καὶ  
παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν. Ἄκουε, υἱέ, νόμους  
πατρός σου καὶ μὴ ἀπώση θεσμοὺς μητρός σου. Στέφα-  
νον γὰρ χαρίτων δέξη σῇ κορυφῇ καὶ κλοιὸν χρύσειον περὶ  
σῷ τραχήλῳ. Υἱέ, μὴ σε πλανήσωσιν ἀσεβεῖς ἄνδρες,  
μηδὲ βουληθῆς, ἐὰν παρακαλέσωσί σε, λέγοντες· Ἐλθὲ  
μεθ' ἡμῶν, κοινώνησον αἵματος· κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν  
ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως· καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὥσπερ Ἀδης  
ζῶντα καὶ ἄρωμεν τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς·  
τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελῆ καταλαβώμεθα· πλήσω-

μεν δὲ οἴκους ἡμετέρους σκύλων· τὸν δὲ κληρὸν σου βάλε ἐν μέσῳ ἡμῶν· κοινὸν δὲ βαλλάντιον κτησώμεθα πάντες καὶ μαρσίππιον ἐν γενηθήτῳ ἡμῖν. Υἱέ μου, μὴ πορευθῇς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν· ἐκκλινον δὲ τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν· οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι καὶ ταχινοὶ εἰσι τοῦ ἐκχέαι αἷμα. Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς. Αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά· ἡ δὲ καταστροφή ἀνδρῶν παρὰ νόμων κακὴ. Αὗται αἱ ὁδοὶ εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα· τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται. Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἔχει.

## ΕΠΙΛΥΧΝΙΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

### Α. Καὶ εὐθὺς τὸ «Φῶς ἱλαρὸν»

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης\* ἀθανάτου Πατρός,\* οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος,\* Ἰησοῦ Χριστέ,\* ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν,\* ἰδόντες φῶς ἐσπερινόν,\* ὑμνοῦμεν Πατέρα, Υἱόν\* καὶ ἅγιον Πνεῦμα Θεόν.\* Ὡς ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς\* ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίσαις,\* Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς·\* διὸ ὁ κόσμος σὲ δοξάζει.

## ΤΟ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ

### Α. Τὸ προκείμενον

Προκείμενον. Ὑψίς δ'. Ψαλμὸς μθ'

### Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου· καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσης με (δῖς).

- Α. Θεὸς Θεῶν Κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν.
- Λ. Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου.
- Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσης με.

## ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

### Δ. Τὴν συναπτὴν τοῦ Εὐαγγελίου

Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναγνώσει.

### Καὶ ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα (κ' 17-28).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητάς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπέ, ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς

ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἡγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, εἶπεν· Οἶδατε, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος. Ὡσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε.

#### ΤΟ «ΚΑΤΑΞΙΩΣΟΝ»

Λ. Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.

Εὐλογητὸς εἶ, δέσποτα, συνέτισόν με τὰ δικαιώματά σου.

Εὐλογητὸς εἶ, ἅγιε, φώτισόν με τοῖς δικαιομασί σου.

Κύριε, τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα· τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδης.

Σοὶ πρέπει αἶνος, σοὶ πρέπει ὕμνος, σοὶ δόξα πρέπει, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

## ΤΑ ΣΤΙΧΗΡΑ

### Λ. Καὶ ψάλλομεν τὰ παρόντα στιχηρά. Ἦχος δ΄. Πρὸς τό· Ἐδωκας σημείωσιν

Ἔρχεται ὁ Κύριος,\* ὁ μηδαμοῦ χωριζόμενος\* καὶ ἀεὶ εὐρισκόμενος\* τοῖς αὐτῷ ἐγγίζουσι\* καθαρᾷ καρδίᾳ,\* πάθη ὑπομεῖναι\* καὶ τὴν ἀπάθειαν ἡμῖν\* δι' εὐσπλαγχνίαν πᾶσι δωρήσασθαι.\* αὐτοῦ δοξολογήσωμεν\* τὴν ὑπέρ νοῦν συγκατάβασιν\* καὶ τὸ ἄφατον ἔλεος,\* δι' οὗ κόσμος συνίσταται.

**Στίχ.** Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με. Ὅμοιον

Πάθος πρὸς ἐκούσιον,\* ὁ ἀπαθὴς τῇ Θεότητι\* συμπαθῶς ἀγαθότητι\* τοῖς φίλοις προέλεγες.\* Εἰς ἐξ ὑμῶν δόλον τέτοκε καρδίᾳ\* καὶ φονευταῖς με μελετᾷ\* ἀπεμπολῆσαι, ἐξαγοράζοντα\* ἐν αἵματι τιμίῳ μου\* τοὺς δουλωθέντας τῷ δράκοντι\* καὶ τὴν πρώτην εὐγένειαν\* παντελῶς ἀπολέσαντας.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

### Ἦχος πλ. δ΄. Πρὸς τό· Ὡ τοῦ παραδόξου

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος!\* Ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγός\* διὰ ἄμετρον ἔλεος\* πιεῖν τὸ ποτήριον\* τοῦ θανάτου ἐλήλυθας.\* ἐκ μαθητοῦ σου\* φέρεις προδίδοσθαι,\* ἐξ Ἰου-

δαίων\* δέχει κατάκριμα.\* Ὡς τίς ἡ ἄπειρος\* ἀνοχή σου,  
δέσποτα,\* δι' ἧς ἡμᾶς\* σῶσαι παραγέγονας,\* ὡς μόνος  
εὐσπλαγχνος.

Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
νων· ἀμήν.

### Θεοτοκίον, ὁμοιον

Ὡς τῆς θερμῆς προστασίας σου!\* ὦ τῆς ἀμέτρου ὄν-  
τως\* συμπαθείας σου, δέσποινα!\* ὦ τῆς μεσιτείας σου!\*  
ὦ τῆς εὐσπλαγχνίας σου!\* σὺ γὰρ πρεσβεύεις\* ὑπὲρ ἡμῶν  
πρὸς Θεόν\* παντὸς κινδύνου\* ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς\* καὶ  
περιστάσεως,\* πειρασμῶν καὶ θλίψεων\* καὶ συμφορῶν\*  
τὴν κληρονομίαν σου\* τῇ φυσικῇ σου στοργῇ.

### Η ΕΚΤΕΝΗΣ - ΑΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ

**Δ. Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ διάκονος τὴν αἴτησιν**

Σχολάσωμεν.

Ἔτι κλίνοντες τὰ γόνατα, ἐκτενῶς τοῦ Κυρίου  
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐν δυνάμει καὶ ἐλέει Θεοῦ ἀναστῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ  
ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδό-  
ξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πα-  
τρὸς ἡμῶν (δεῖνος) τοῦ ἀρχιεπισκόπου, παντὸς  
τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυ-  
ρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ συγχωρή-

σεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆ-  
ναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀρ-  
γῆς, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ  
Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων ἀποστόλων, προφητῶν καὶ  
ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων  
καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ  
πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐσπέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν  
καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν  
ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυ-  
ρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν  
πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτη-  
σώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν  
καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτη-  
σώμεθα.

Λ. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰ-  
ρήνῃ καὶ ἐν μετανοίᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυ-  
ρίου αἰτησώμεθα.

Δ. Παράσχου, Κύριε.

Λ. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα,  
ἀνεπαίσχυντα καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὴν ἐπὶ

τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τὴν εὐχὴν

Κύριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε, ἐνώτισαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεως ἡμῶν· ποιήσον μεθ' ἡμῶν σημεῖον εἰς ἄγαθόν· ὁδήγησον ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ σου τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· εὐφρανον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· διότι μέγας εἶ σὺ καὶ ποιῶν θαυμάσια· σὺ εἶ Θεὸς μόνος καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· δυνατὸς ἐν ἐλέει καὶ ἀγαθὸς ἐν ἰσχύϊ, εἰς τὸ βοηθεῖν καὶ παρακαλεῖν καὶ σώζειν πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

(ἐκφώνως) "Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.



Δ. Ὁ ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος διάκονος λέγει πρὸς τοὺς κατηχο-  
μένους·

Οἱ κατηχούμενοι, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυ-  
ρίῳ κλινάτε.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Λέγει τὴν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων

Εὐλόγησον νῦν, Κύριε, τοὺς δούλους σου τού-  
τους τοὺς κατηχομένους, οὓς προσεκαλέσω  
κλήσει ἁγία ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς σῆς  
ἐπιγνώσεως, καὶ δὸς αὐτοῖς ἐπιγνῶναι περὶ ὧν  
κατήχηνται λόγων τὴν ἀσφάλειαν. Ἐμπλησον  
αὐτοὺς Πνεύματος ἁγίου, εἰς τὸ γενέσθαι καὶ  
αὐτοὺς πρόβατα σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος,  
ἐσφραγισμένα τῇ σφραγιᾷ τοῦ ἁγίου σου Πνεύ-  
ματος, ὅπως μέλη τίμια γένωνται τοῦ σώματος  
τῆς Ἐκκλησίας σου καὶ καταξιωθῶσιν καὶ ἐν  
τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς μακαρίας ὄντως ἐλπίδος  
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

(ἐκφώνως) Ἴνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξά-  
ζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου,  
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-  
ματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
νων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ πορεύεσθε, οἱ κατηχούμενοι.

Καὶ ὑμεῖς οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῇ χειροθεσίᾳ  
προσέλθατε.

Κλινάτε.

**I. Τὴν ἐσχὴν τῶν φωτιζομένων**

Κύριε ἅγιε, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τῷ παντεφύρῳ σου ὄμματι ἐπιβλέπων ἐπὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν, σοὶ ἐκλίνωμεν τὸν αὐχένα τῆς καρδίας καὶ τοῦ σώματος καὶ δεόμεθά σου· Ἐκτείνων τὴν ἁγίαν σου χεῖρα τὴν ἀόρατον ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς· καὶ εἴ τι ἡμάρτομεν ἐκουσίως ἢ ἀκουσίως, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς συγχώρησον, δωρούμενος ἡμῖν καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ σου.

(ἐκφώνως) Ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐγείρεσθε.

Ἐν εἰρήνῃ πορεύεσθε.

Καὶ ὑμεῖς οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες, σπουδαίως συνάγεσθε.

Προσέλθατε.

**I. Τὴν εὐχὴν**

Ὁ προειπὼν διὰ τῶν ἁγίων σου προφητῶν τοῖς μυουμένοις· «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε» καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ νομοθετήσας τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν, αὐτὸς καὶ νῦν ἔπιδε ἐπὶ τοὺς βαπτιζομένους καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς καὶ ἁγιάσον καὶ παρασκεύασον ἀξίους γενέσθαι τῆς πνευματικῆς σου δωρεᾶς καὶ τῆς ἀληθινῆς σου υἱοθεσίας, τῶν πνευματικῶν σου μυστηρίων,

τῆς μετὰ τῶν σωζομένων ἐπισυναγωγῆς.

(ἐκφώνως) Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## Η ΛΙΤΗ

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλατε.

**Καὶ λιτανεύομεν ψάλλοντες τὸ τροπάριον. Ἦχος πλ. α΄**

Κ.-Λ. Φθάσαντες, πιστοί,\* τὸ σωτήριον πάθος\* Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,\* τὴν ἄφατον αὐτοῦ\* μακροθυμίαν δοξάσωμεν\* ὅπως τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ\* συνεγείρῃ καὶ ἡμᾶς,\* νεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ,\* ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

**Κρούει δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος τὴν πύλην καὶ ἀνοίγοντες, εἰσέρχονται οἱ κληρικοὶ εἰς τὸ βῆμα**

Κ.-Λ. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**Κοντάκιον. Ἦχος α΄**

Τὰ πάθη μυστικὰ\* τοὺς ὑμνοῦντάς σου, δέσποτα,\* φωτὶ σου ὑπὲρ νοῦν\* ἡγίασας, ὡς εὐσπλαγχνός\* παντοίων παθῶν λύτρωσαι ἡμᾶς,\* Χριστὲ ὁ Θεός,\* καὶ τῇ θείᾳ σου δυναστείᾳ\* σκέπων, δέσποτα,\* τῆς ἀχράντου σου βασιλείας ἀξιώσον,\* ὁ μόνος φιλόανθρωπος.

## ΤΟ «ΚΑΤΕΥΘΥΝΘΗΤΩ»

Κ.-Λ. Καὶ εὐθὺς ψάλλομεν τὸ «Κατευθυνθήτω». Ἦχος πλ. β΄

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου,\* ὡς θυμίαμα

ἐνώπιόν σου.\* ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου,\* θυσία  
ἐσπερινή (γ').

ΤΟ «ΝΥΝ ΑΠΟΛΥΕΙΣ»

- Α. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,\* κατὰ  
τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ.  
"Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,\*  
δ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.  
Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν.  
Καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.  
Τὸ Κύριε, ἐλέησον (μ').

ΑΠΟΛΥΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

- Δ. Μή τις τῶν κατηχουμένων· μή τις τῶν ἀμυή-  
των· μή τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεηθῆ-  
ναι.  
Ἄλλήλους ἐπείγνωτε· ἀλλήλους γνωρίσατε.  
Τὰς θύρας κλείσατε.  
Ὅρθοι πάντες.

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

- Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.  
Α. Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν\* σὺν ἡμῖν ἀορά-  
τως λατρεύουσιν.\* ἰδοὺ γὰρ εἰσπορεύεται\* ὁ  
βασιλεὺς τῆς δόξης.\* ἰδοὺ θυσία μυστικὴ\* τε-  
τελειωμένη δορυφορεῖται.\* Πίστει καὶ πόθῳ  
προσέλθωμεν,\* ἵνα μέτοχοι ζωῆς αἰωνίου γε-  
νώμεθα.\* Ἀλληλούϊα.

Τούτου ψαλλομένου γίνεται ἡ εἴσοδος τῶν προηγια-  
σμένων

Δ. Ἐν σοφίᾳ Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ι. Καλύπτει τὰ ἅγια μετὰ τῆς νεφέλης καὶ ἄρχεται

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν,

Ι.-Λ. Πατέρα παντοκράτορα,\* ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,\* ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.\* Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,\* τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ,\* τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα\* πρὸ πάντων τῶν αἰώνων\* φῶς ἐκ φωτός,\* Θεὸν ἀληθινόν\* ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ\* γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα,\* ὁμοούσιον τῷ Πατρί,\* δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.\* Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους\* καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν\* κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν\* καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου\* καὶ Μαρίας τῆς παρθένου\* καὶ ἐνανθρωπήσαντα.\* Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν\* ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου\* καὶ παθόντα καὶ ταφέντα\* καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,\* κατὰ τὰς Γραφάς.\* Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς\* καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς\* καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης\* κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς,\* οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.\* Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,\* τὸ Κύριον,\* τὸ ζωοποιόν,\* τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον,\* τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον\* καὶ συνδοξαζόμενον,\* τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.\* Εἰς μίαν, ἁγίαν,\* καθολικὴν\* καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.\* Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.\* Προσδοκῶ ἀνάστασιν νε-

κρῶν\* καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος\* ἀμήν.

## ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Δ. Στῶμεν καλῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Εἰρήνῃ πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Ἐπικλινόμενος, λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας

Ὁ μόνος Κύριος καὶ ἐλεήμων Θεός, τοῖς κλίνουσι τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου καὶ ἐπιζητοῦσι τὰς παρὰ σοῦ πνευματικὰς δωρεὰς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ ἀναφαιρέτῳ, ὃ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν.

(ἐκφώνως) Ὅτι αἰνετὸν καὶ προσκυνητὸν καὶ ὑπερένδοξον ὑπάρχει τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΣΥΝΑΠΤΗ

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων πάντας ἡμᾶς ἐπὶ τῇ παραστάσει καὶ ἱεουργίᾳ τῶν

ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἀρχεται τῆς καθολικῆς συναπτῆς

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σῶσον, ἐλέησον, οἰκτίρησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ φιλανθρωπίας, ὁμονοίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν (τοῦ δεῖνος) τοῦ πατριάρχου καὶ (τοῦ δεῖνος) τοῦ πανοσίου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ τῆς βασιλευούσης καὶ ταύτης ἡμῶν

τῆς πόλεως καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ εὐλαβείᾳ Χριστοῦ οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τόποις τούτοις τῶν Ἱεροσολύμων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων καὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντων ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκάστου μετὰ χαρᾶς ἐν τάχει εἰς τὰ οἰκεῖα αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς καὶ ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εἰσακουσθῆναι καὶ εὐπρόσδεκτον γενέσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ καταπεμφθῆναι πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς καὶ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκτενῶς δεόμεθά σου.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν τὰς ἁγίας νηστείας καὶ δεήσεις διεκτελούντων καὶ ἐλθόντων τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ τούτῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν



Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις  
ὀρθοδόξων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας καὶ ὑπερευλογημένης, ἀχράντου  
δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-  
ρίας, τῶν τιμίων ἁσωμάτων ἀρχαγγέλων, τοῦ  
ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρό-  
μου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων, ἱερῶν, ἐνδόξων  
ἀποστόλων, προφητῶν καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων  
μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύ-  
σωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ  
πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησαν.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ προαγια-  
σθέντων τιμίων, ἐνδόξων, ἐπουρανίων, μυστι-  
κῶν, φρικτῶν, θείων δώρων καὶ σωτηρίας τοῦ  
παρεστῶτος καὶ προσφέροντος ἁγίου, ὁσίου πα-  
τρὸς ἡμῶν καὶ ἱερέως (δεῖνος) Κύριον τὸν Θεὸν  
ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

**Ι. Τὴν εὐχὴν ταύτην**

Καὶ δὸς ἡμῖν, Κύριε, εὐπρόσδεκτον γενέσθαι  
τὴν προσφορὰν ἡμῶν, ἡγιασμένην ἐν Πνεύματι  
ἁγίῳ, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἡμετέρων πλημμελημά-  
των καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοημάτων καὶ εἰς  
ἀνάπαυσιν τῶν κοιμηθεισῶν ψυχῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς  
οἱ ταπεινοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί  
σου, καταξιωθέντες ἀδόλως λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ  
σου θυσιαστηρίῳ, λάβωμεν τὸν μισθὸν τῶν πι-

στῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων καὶ εὖρωμεν χάριν καὶ ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεώς σου τῆς δικαίας καὶ ἀγαθῆς.

(ἐκφώνως) Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ, ὅτι πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων δώρων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

**I. Κλίνων, λέγει τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»**

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μεγαλάνυμος Κύριος, ἡ μακαρία φύσις, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης, ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τῶν σεραφίμ, ὃ παρεστήκασι χίλιαι χιλιάδες καὶ μύριαι μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων στρατιαί, τὰ μὲν προσενεχθέντα σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας προσεδέξω καὶ ἁγιάσαι καὶ τελειῶσαι κατηξίωσας, ἀγαθέ, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· ἁγίασον, δέσποτα, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ψηλάφησον τὰς διανοίας καὶ ἀνάκρινον τὰς συνειδήσεις καὶ ἔκβαλε ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ἔννοιαν πονηράν, πάντα λογισμὸν ἀσελγῆ, πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ ἐνθύμησιν αἰσχροῦ, πάντα λόγον ἀπρεπῆ, πάντα φθόνον, τυφόν καὶ ὑπόκρισιν, πᾶν ψεῦδος, πάντα δόλον, πάντα περισπασμὸν βιοτικόν, πᾶσαν πλεονεξίαν, πᾶσαν κενοδοξίαν, πᾶσαν κακίαν, πάντα θυμόν, πᾶσαν ὀργήν, πᾶσαν μνησικακίαν, πᾶσαν βλασφημίαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν, πᾶσαν κίνησιν σαρκός τε καὶ πνεύματος ἀπήλλοτριωμένην τοῦ θελήματος τῆς ἁγιότητός σου.

(ἐκφώνως) Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, φιλάνθρωπε Κύριε, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ψυχῇ πεφωτισμένῃ, ἀνε-

παισχύντῳ προσώπῳ, ἡγιασμένοις χεῖλεσι, τολ-  
μαῖν ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἅγιον  
Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·

**Καὶ ἀποκρίνουσιν ὃ τε κλῆρος καὶ ὁ λαός, ἀρχομένου  
τοῦ ἱερέως τοῦ·**

**Κ.-Λ.** Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,\* ἁγιασθήτω  
τὸ ὄνομά σου,\* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,\* γενη-  
θήτω τὸ θέλημά σου\* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς  
γῆς.\* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον\* δὸς ἡμῖν  
σήμερον\* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,\*  
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν\*  
καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,\* ἀλλὰ  
ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

**Ι. Κύψας λέγει·**

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύ-  
ριε, Κύριε τῶν δυνάμεων, ὃν ὑπενεγκεῖν οὐ δυ-  
νάμεθα, ὁ εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἀλλὰ ῥῦσαι  
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ  
καὶ πάσης ἐπηρείας καὶ μεθοδείας αὐτοῦ, διὰ  
τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, τὸ ἐπικληθὲν ἐπὶ τὴν  
ἡμετέραν ταπείνωσιν.

(ἐκφώνως) "Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ  
δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ  
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς  
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**Λ. Ἀμήν.**

Ι. Εἰρήνην παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Σοὶ ἐκλίναμεν οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, ἀπεκδεχόμενοι τὰ παρὰ σοῦ πλούσια ἐλέη· πλουσίαν καὶ νῦν τὴν χάριν σου καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐξαπόστειλον ἡμῖν, δέσποτα, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι γενέσθαι τῶν ἁγίων σου μυστηρίων εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

(ἐκφώνως) Σὺ γὰρ προσκυνητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ἔσται ἡ χάρις καὶ τὰ ἐλέη τῆς ἁγίας, ὁμοουσίου, ἀκτίστου, ἀδιαιρέτου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ΥΨΩΣΙΣ - ΜΕΛΙΣΜΟΣ - ΕΝΩΣΙΣ - ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ

Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ἄγιε, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, Κύριε, ἁγίασον ἡμᾶς τῷ λόγῳ τῆς σῆς χάριτος καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· σὺ γὰρ εἶπας, δέσποτα· «Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι, Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν».

**Καὶ συνάπτει·**

Ἀκατάληπτε Θεέ Λόγε, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ὁμοούσιε, συναΐδιε καὶ ἀχώριστε, πρόσδεξαι τὸν ἀκήρατον ὕμνον ἐν ταῖς ἁγίαις σου καὶ ἀναιμάκτοις θυσίαις, σὺν τοῖς χερουβίμ καὶ σεραφίμ καὶ παρ' ἑμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, βοῶντος καὶ λέγοντος·

**Καὶ ὕψοι τὰ ἅγια, λέγων·**

Τὰ προηγιασμένα δῶρα, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

- Α. Εἰς ἅγιος,\* εἰς Κύριος,\* Ἰησοῦς Χριστός,\* εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς\* σὺν ἁγίῳ Πνεύματι,\* ᾧ ἡ δόξα\* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
- Δ. Εἰπῶμεν πάντες ὑπὲρ σωτηρίας, εὐζωτίας τε καὶ μακροημερεύσεως τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου (τοῦ δεῖνος) παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔλεων καὶ εὐμενῆ καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεὸν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς κατὰ τὸ μέγα τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἔλεος· καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν θλιβομένης

καὶ καταπονουμένης, ἐλέους Θεοῦ καὶ βοηθείας ἐπιδεδομένης.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (ιβ').

Δ. Ἐτι καὶ ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, κράτους, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας καὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ πλεῖον συνεργῆσαι καὶ κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον· καὶ ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ δεῖνος) καὶ (τοῦ δεῖνος), μνήμης καὶ ἀναπαύσεως τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ πάντων χριστιανῶν τῶν ὀρθοδόξων εἴπωμεν πάντες· Κύριε, ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (ιβ').

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.

Λ. **Ψάλλει τὸ κοινωνικὸν - Ψαλμὸς λγ'**

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος· Ἀλληλούϊα.

Στίχ. Εὐλογῆσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἵνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου· ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ· ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.



Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὅστ' αὐτῶν, ἐν  
ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦν-  
τες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.

Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ  
οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ'  
αὐτόν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**Ι. Κλᾶ τὸν ἄρτον καὶ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ τὸ ἥμισυ καὶ  
τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἥμισυ καὶ βάπτει τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ  
ἐν τῷ κρατῇρι λέγων·**

Ἔνωσις τοῦ παναγίου σώματος καὶ  
τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Θε-  
οῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

**Καὶ σφραγίζει τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ μέρος καὶ  
ἐναλλάξει κρατῶν τὰ δύο μέρη· σφραγίζει τὸ  
ἄλλο ἥμισυ· εἶτα, συνάψας τὰ μέρη καὶ βάψας  
αὐτῶν τὰ λοιπὰ δύο ἄκρα ἐν τῷ κρατῇρι καὶ σφρα-  
γίζων τοὺς λοιποὺς ἄρτους, λέγει ἐφ' ἐκάστης  
βάψεως τὸν τῆς ἐνώσεως λόγον καὶ εὐθέως ἄρ-  
χεται μελίζειν καὶ πρὸ πάντων δίδωσιν εἰς ἕκα-  
στον κρατῆρα μίαν μερίδα ἀπλήν, λέγων·**

Ἦνωται καὶ ἡγιάσται καὶ τετελείω-  
ται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ  
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

**Εἶτα ποιεῖ διπλᾶς μερίδας ἐκάστῳ τῶν κλη-  
ρικῶν καὶ βάπτει εἰς τὸν κρατῆρα·**

**Δ. Κύριε, εὐλόγησον.**

**Ι.** **Ὡμολόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων ὑμᾶς, τοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ μελίζοντας καὶ πάντας τοὺς ἐν πίστει μεταλαμβάνειν μέλλοντας.**

**Κ.** Ἀμήν.

**Ι.** **Καὶ ὅταν πληρώσῃ μελίζειν, λέγει·**

Τῆς κατὰ φιланθρωπίαν παρασχεθείσης ἡμῖν παρὰ σοῦ θείας χάριτος, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐτολμήσαμεν· προσερχόμεθα οὖν μετὰ φόβου τοῖς ἁγίοις σου μυστηρίοις, δέσποτα, σὲ αἰτούμενοι, εἴ τι δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἡμῖν παρῶπται, συγγνώμων γενοῦ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

**Καὶ πάλιν ὅταν μεταλαμβάνειν μέλλῃ·**

Δέσποτα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οὐράνιος ἄρτος, ἡ τροφή τοῦ παντός κόσμου, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ ἄφατον μακροθυμίαν ἄξιόν με ποίησον καὶ ἀκατάκριτον καὶ ἀνεπαίσχυντον μετασχεῖν τοῦ παναγίου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

**Εἶτα μεταλαμβάνει καὶ μεταδίδωσι τῷ κλήρῳ. Ὅτε δὲ ἐπαίρουσι τοὺς δίσκους καὶ τοὺς κρατήρας εἰς τὸ μεταδοῦναι τῷ λαῷ·**

**Δ.** Κύριε, εὐλόγησον.

**Ι. Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἁγιάσαντι καὶ ἁγιάζοντι πάντας ἡμᾶς.**

Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου καὶ ἡ βασιλεία σου διαμένει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

**Ι. Σφραγίζων τοὺς πιστοὺς, λέγει μεταδίδων·**

Σῶμα ἅγιον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

**Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε.**

**Καὶ μεταδίδουσι τῷ λαῷ.**

#### ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

**Λ. Πλήρωσον τὸ στόμα μου αἰνέσεως, Κύριε,\* καὶ χαρᾶς ἔμπλησον τὰ χεῖλη μου,\* ὥπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου.**

**Ι. Εὐχεται τήνδε ἐπὶ τοῦ θυμιάματος εὐχήν·**

Εὐχαριστοῦμέν σοι, τῷ σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχοι ἡμῖν ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ προσφερόμέν σοι τὸ θυμίαμα τοῦτο, δεόμενοι· φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν

πτερύγων σου καὶ καταξίωσον ἡμᾶς καὶ μέχρι  
τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς μετασχεῖν τῶν  
ἁγιασμάτων σου εἰς ἁγιασμόν ψυχῶν καὶ σω-  
μάτων καὶ εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν·  
ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, Θεός, καὶ σοὶ τὴν  
δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ  
Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν  
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὅταν ποιῇ τὴν εἴσοδον, λέγει·

Ὅρθοί· οἱ μεταλαβόντες τῶν ἁγίων, ἀχράν-  
των, ἀθανάτων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυ-  
στηρίων ἐπὶ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἀξίως  
εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως γένηται ἡμῖν ἡ μετάληψις τῶν ἁγιασμά-  
των αὐτοῦ εἰς ἀποτροπὴν παντὸς πονηροῦ πρά-  
γματος, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου καὶ εἰς κοινω-  
νίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας καὶ ὑπερευλογημένης, ἀχράντου  
δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-  
ρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες,  
ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν  
Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τοῦ διακόνου ταῦτα λέγοντος ἐπεύχεται·

Ὁ Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον εὐσπλαγ-  
χνίαν συγκαταβάς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν δούλων σου

καὶ καταξιώσας ἡμᾶς μετασχεῖν ταύτης τῆς ἐπουρανίου τραπέζης, μὴ κατακρίνης ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ φύλαξον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἁγιασμῷ, ἵνα ἄξιοι γενόμενοι τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, εὕρωμεν μέρος καὶ κλῆρον μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου.

(ἐκφώνως) Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ - ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Λέγει τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν τῆς ἀπολύσεως

Βασιλεῦ τῶν αἰώνων καὶ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου δημιουργέ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀφάτῳ οἴκτῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς ἐκουσίως ἑαυτὸν κενώσας ἐν τῷ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνευ ἁμαρτίας ἄνθρωπος, μὴ ἐκστάς δὲ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνεκφοιτήτῳ ἰδρύσει τῆς ἰδίας θεότητος καὶ βασιλείας μεμενηκώς, τῆς πτωχῆς ἡμῶν ἐπιλαβόμενος φύσεως ἐφέσει τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν καὶ θανεῖν, ἵνα παθῶν τε καὶ θανάτου ἐλευθερώσης

τὸ γένος ἡμῶν, γεγονὸς ἐξ οἰκείας ἀπροσεξίας κατὰκρι-  
τον - ἀνέφικτος γὰρ πάθεσιν ὑπῆρχες διὰ θειότητα φύ-  
σεως, εἰ μὴ τὸ παθητὸν ἡμῶν ἡμφιάσω καὶ θνητὸν φύ-  
ραμα ἐθελουσίως - τοιγαροῦν τὸ ἴδιον ἀποφῆναι βουλη-  
θεὶς πάθος, ὧ δέσποτα, πρὸς αὐτὸ παραγενόμενος, ῥή-  
ματι δυνάμεως τὴν ἄκαρπον συκῇν ἐξήρανας, ἅμα τε  
καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ὑπαινιττόμενος ἐξ ἀπιστίας καὶ  
ἀκαρπίας ἀπώλειαν. Ἀλλ' ἡμᾶς τοὺς προσκυνητὰς καὶ  
ἐπιγνώμονας τῆς σῆς δεσποτείας ἀξίωσον, Κύριε, πίστιν  
εἰλικρινῇ καὶ ἀμώμητον ἀψόγοις ἔργοις καὶ ἀρετῆς κα-  
τορθώμασιν κομῶσάν σοι καρποφορῆσαι, τὴν ὁσμὴν τῶν  
παθημάτων σου τοῖς ἡμετέροις ἐντιθεὶς μέλεσιν, ἵνα καὶ  
κοινωνοὺς παραλάβῃς τῆς δόξης τῆς ἀναστάσεώς σου·  
ὑψωσον δὲ καὶ τὸ τῶν χριστιανῶν κέρας καὶ τοῦ συνέ-  
χοντος δουλικοῦ ζυγοῦ ἐλευθέρωσον. Εὐλόγησον τὸν  
σὸν λαὸν τὸν εἰς προσκύνησιν τοῦ σωτηρίου σου σταυροῦ  
καὶ τῆς ζωοποιοῦ ἐληλυθότα ἐγέρσεως καὶ τῆς σῆς πάν-  
τας ἡμᾶς βασιλείας μετόχους ἀπέργασαι, πρεσβείαις  
τῆς εὐλογημένης σου μητρός, ἡμετέρας δὲ δεσποίνης, καὶ  
τῶν ἁγίων ἀπάντων ἐντεύξεσιν· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ  
ἡ αἰώνιος βασιλεία σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ  
παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν  
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ Θεοῦ πορευθῶμεν.

## 1. ΜΕΓΑΛΗ ΤΡΙΤΗ

(Κατὰ τὸ Τυπικὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, κῶδ.  
τ. Σταυροῦ 43)

**Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος πλ. β΄**

Δεῦτε, πιστοί, ἀπεργασώμεθα...

Ὁ νυμφίος ὁ κάλλει ὠραῖος...

Ὅταν ἔλθῃς ἐν δόξῃ...

**Ἄλλα στιχηρά. Ἦχος πλ. β΄. Ἡ ἀπεγνωσμένη**

Ὁ Θεὸς ὁ θέλων πάντας σωθῆναι,\* ἐπιβλέπων ἶδε τὴν  
δέησίν μου\* καὶ μή μου τὰ δάκρυα ὡς μάταια ἀπώσης.\*  
τίς γὰρ προσῆλθέ σοι προσκλαίων\* καὶ εὐθύς οὐκ ἐσώθη;\*  
τίς δὲ ἐβόησε θερμῶς σοι\* καὶ εὐθύς οὐκ ἠκούσθη;\* καὶ  
γάρ, δέσποτα,\* ταχύς εἰς σωτηρίαν εὐρίσκει πᾶσι\* τοῖς  
αἰτοῦσί σε διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Τὸ ὀλίγον βλέπω τῶν ἐμῶν χρόνων\* καὶ ὁρῶ τὸ πλῆθος  
τῶν ἐγκλημάτων\* βυθῷ ἀπογνώσεως συμπνίγομαι ὁ  
τάλας.\* πῦρ γὰρ τὸ ἄσβεστον ἐκεῖθεν\* τοὺς ἀνόμους προσ-  
μένει.\* σκώληξ ἀκοίμητα κολάζων\* καὶ βρυγμοὺς τῶν  
ὀδόντων.\* ἀλλά, Κύριε,\* αὐτῶν με ῥῦσαι καὶ τῆς μελλούσης  
βασιλείας\* ἀξιώσον διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

ὦ τῆς τῶν ἁγίων χαρᾶς καὶ τρυφῆς!\* ὦ τῆς τῶν δι-  
καίων ἀγείρω ζωῆς!\* ἐν οἷς με κατάταξον, Χριστέ, ὡς  
εὐεργέτης,\* λύων τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν μου\* δεσμοὺς πρὸ  
τοῦ θανάτου,\* πύλας ἀνοίγων παραδείσου,\* ὡς τῷ πιστῷ  
ληστῇ σου,\* ὅταν μέλῃς με\* τοῦ ἐνεστῶτος βίου τῇ σῇ κε-  
λεύσει,\* φιλάνθρωπε, ἀποδημῆσαι τὸν δοῦλόν σου.

## **Ἦχος β'**

Καθαρίσωμεν ἑαυτούς, ἀδελφοί,\* ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ\* σαρκὸς καὶ πνεύματος,\* τὰς λαμπάδας ἡμῶν φαιδρύνοντες\* διὰ φιланθρωπίας,\* μὴ κατεσθίοντες ἀλλήλους\* τῇ συκοφαντίᾳ.\* ἔφθασε γὰρ ὁ καιρός,\* ὅταν ὁ νυμφίος ἐλεύσεται\* πᾶσιν ἀποδοῦναι κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.\* συνεισέλθωμεν Χριστῷ\* μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων,\* τὴν φωνὴν ἐκείνην τοῦ ληστοῦ\* πρὸς αὐτὸν ἀναπέμποντες.\* «Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε,\* ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου».

### **Εἴσοδος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου**

**Στιχηρὸν εἰς τὴν εἴσοδον**  
(ἐλλείπει)

### **Προκείμενον. Ἦχος πλ. β'. Ψαλμὸς κδ'**

Πρὸς σέ, Κύριε, ἤρα τὴν ψυχὴν μου· ὁ Θεός μου, ἐπὶ σοὶ πέποιθα, μὴ καταισχυνηθῇν εἰς τὸν αἰῶνα.

**Στίχ.** Μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου· καὶ γὰρ πάντες οἱ ὑπομένοντές σε οὐ μὴ καταισχυνηθῶσι.

### **Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (η' 13-21)**

Ἐγένετο ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει...καὶ ὠσφράνθη ὁ Θεὸς ὁσμὴν εὐωδίας.

### **Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (θ' 1-11)**

Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον...καὶ προστεθήσονται σοι ἔτη ζωῆς.

### **Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα (μ' 9-17)**

Τάδε λέγει Κύριος· Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι...καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν.



**Προκείμενον. Ἦχος πλ. β΄. Ψαλμὸς ρκ΄**

Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἤξει ἡ βοή-  
θειά μου.

**Στίχ.** Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος  
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

**Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κδ΄ 3-κς΄ 2)**

Καθημένου τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν...  
παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος δ΄. Ἐδωκας σημείωσιν**

Ψυχὴ μου, τὸ τάλαντον\* εἰς ἐργασίαν ὃ εἵληφας\* ἐμπο-  
ρεύου· ἐγγίζει γὰρ\* κριτῆς ὁ ἀλάθητος\* σὺν πλουσίῳ τόκῳ\*  
τοῦτο ἀπαιτῆσαι,\* ὃ διὰ σέ κατακριθεὶς\* ἐπὶ Ποντίου Πι-  
λάτου θάνατον,\* ὅπως ἀθανατίση σε\* ἐπιμελῶς κάτω νεύου-  
σαν\* πρὸς τὰ πάθη ἀλλότρια,\* ἐξ ὧν τάχος ἀνάνευσον.

**Στίχ.** Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ  
σου παιδεύσης με.

Κριτὴν δικαιοτάτον\* μόνη ἐκύησας, δέσποινα,\* Ἰησοῦν  
τὸν Θεὸν ἡμῶν\* αὐτὸν οὖν ἰκέτευε\* κατακεκριμένον\* καὶ  
ἡπορημένον\* ἐν τῇ μελλούσῃ φοβερᾷ\* κρίσει, παρθένε, μὴ  
κατακριναί με,\* συντάξαι δὲ τοῖς μέλλουσιν\* ἐκ δεξιῶν  
τούτου ἴστασθαι\* ἐκλεκτοῖς διὰ ἔλεος\* καὶ πολλὴν ἀγαθό-  
τητα.

**Στίχ.** Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου  
καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνό-  
μημά μου.

**Ἄλλο στιχηρόν. Ἦχος β΄. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου**

Ὅτε ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ\* ὁ ἀπροσωπόληπτος ἤξει\*  
τοῦ κρῖναι πᾶσαν πνοήν,\* ἔλκει πρὸ τοῦ βήματος\* σοῦ ὁ  
φρικτὸς ποταμός,\* φοβερόν με ῥιγήματι\* πυρὸς τοῦ ἀσβέ-  
στου\* φλέγων ἀδυσώπητα\* τοὺς ἀμαρτήσαντας\* τότε ἐν  
τῇ ὥρᾳ τῇ φρικτῇ\* φεῖσαί μου ὡς εὐσπλαγχνος μόνος,\*

τῆς ἐξ εὐωνύμου με\* μοίρας λυτρούμενος.

**Δόξα... Ὅμοιον**

Ἄπας οὐρανός τε καὶ ἡ γῆ\* καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τῶν κτισμάτων\* τρέμει κριτοῦ τὴν ὀργήν\* φρίττω τὸ ἀπρόσιτον\* τῆς παρουσίας αὐτοῦ,\* ὅτε βίβλοι ἀνοίγονται,\* ἐλέγχονται πράξεις,\* κρύφια τοῦ σκότους δὲ\* δημοσιεύονται\* φρίξον, ὦ ψυχὴ μου ἀθλία,\* καὶ πρὸς τὰ πρακτέα σου βλέπων\* καὶ ἐν μετανοίᾳ τοῦτον ἐξιλέωσαι.

**Καὶ νῦν... Θεοτοκίον**

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου...

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτὴν. Ἦχος βαρὺς**

Ἴδού σοι τὸ τάλαντον ὁ δεσπότης...

**Κοντάκιον. Ἦχος β΄**

Τὴν ὥραν, ψυχὴ, τοῦ τέλους ἐννοήσασα...

**Κοινωνικὸν**

Ἄρτον οὐράνιον\* καὶ ποτήριον ζωῆς\* γεύσασθε καὶ ἴδετε,\* ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος.

**Στίχ.** Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.

Ἄρτον ἀδαπάνητον\* καὶ αἷμα σωτήριον\* γεύσασθε καὶ ἴδετε,\* ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος.

**Εὐχὴ ὀπισθάμβωνας**

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πρὸς τὴν παροῦσαν ἡμᾶς ἀφικέσθαι καταξίωσας τοῦ πάθους σου ἡμέραν, δι' οὗ ἐλυτρώσω τοῦ κατηφοῦς τῆς ἁμαρτίας σκότους τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν γένος, ὑπὸ τοῦ διαβόλου πάλαι ἀλώσιμον γεγονός· αὐτὸς καὶ νῦν, φιλόανθρωπε Κύριε, ἱκάνωσον ἡμᾶς δι' ἐντεύξεως ἀκριβοῦς καὶ ἀρετῶν ἐπικτήσεως, γρηγοροῦντας ἐγκάρπως τε καὶ τῶν σῶν ἐντολῶν μεμνημένους καὶ τὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀγγεῖα τῆς τοῦ ἐλαίου μὴ δεδημένα παραπληρώσεως ἔχοντας, ταῖς φρονίμοις παρθένοις ταῖς πολυπλασιασάσαις

σοι τὸ ἐμπιστευθὲν αὐταῖς τάλαντον καὶ παντοδαπαῖς ἀρετῶν ιδέαις καταφαιδρυνάσαις συνελθεῖν ἀνυστάκτως καὶ ἀρραθύμως εἰς τὴν ἄφραστον ἀπόλαυσιν τοῦ νυμφῶ-νος τῆς βασιλείας σου καὶ ἀκοῦσαι τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ εὐκταίας φωνῆς, λεγούσης· «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν»· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἀχράντου καὶ ἀθανάτου σου Πατρός, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

## 2. ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως, κῶδ. τ. Σταυροῦ 43)

Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος πλ. β'. Ἡ ἀπεγνωσμένη

Ἡ ἀπεγνωσμένη διὰ τὸν βίον...

Ἡ βεβυθισμένη τῇ ἁμαρτίᾳ...

Ἡ ἐσκοτισμένη τῇ διανοίᾳ\* τῷ φωτὶ προστρέχει τῷ ἀπροσίτῳ\* καὶ τούτου χωρίζεται μαθητῆς ὁ ἀγνώμων\* αὕτη ἐντάφιά σοι μύρα\* πρὸ τοῦ πάθους κομίζει,\* οὗτος εὐώνως σε πιπράσκει,\* τὸ ἀτίμητον μύρον\* ἀλλὰ ῥῦσαί με\* φιλαργυρίας καὶ ψυχοφθόρου ἀπογνώσεως,\* Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Δόξα...Καὶ νῦν...

Ἦχος πλ. δ'. Ποίημα Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις...

Εἴσοδος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου

Στιχηρὸν εἰς τὴν εἴσοδον. Ἦχος α'

Τὸ πολυτίμητον μύρον...

## **Προκείμενον. Ἦχος α΄. Ψαλμὸς λε΄**

Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ εὐρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.

**Στίχ.** Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος, οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι· ἀνομίαν ἐλογίσατο ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ.

## **Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (ιη΄1-ιθ΄30)**

᾽Ωφθη ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ...καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ.

## **Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (α΄ 10-19)**

Υἱέ, μὴ σέ πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς...τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.

## **Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς λ΄**

Αἰσχυνθήτωσαν ἀσεβεῖς καὶ καταχθείησαν εἰς Ἄδου· ἄλλαλα γεννηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν.

**Στίχ.** Εἶπα· σὺ εἶ ὁ Θεός μου, ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροί μου· ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με.

## **Ἀπόστιχα. Ἦχος πλ. β΄. Τριήμερος ἀνέστης**

Βουλευέται αἰσίαν βουλήν\* μυρίσαι σε ὅσια γυνή,\* μαθητῆς δὲ ὁ δυσώδης ἐν βουλῇ\* ἀνόμων ἐπορεύθη\* καὶ σὲ τὸν νομοδότην\* ἀπεμπολῶν ἀπεμωραίνετο.

**Στίχ.** Ἐξεπορεύετο ἔξω καὶ ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτό.

Τιμήματι ὀλίγῳ πωλεῖν\* ὁ ἄτιμος Ἰούδας Χριστὸν\* ἐνθυμεῖται,\* ἀγοράζοντα ἡμᾶς\* δεινῶς ἀτιμασθέντας\* κακίστη παραβάσει\* νῦν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι.

**Στίχ.** Λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ.

Τὸ μύρον ἐκκενοῦσα γυνή\* λυτροῦται δυσωδίας κακῶν\*

καὶ εἰς πᾶσαν διαδίδοται τὴν γῆν\* ἡ θεία εὐωδία\* τῶν θείων αὐτῆς τρόπων,\* ὧν κοινωνοὶ γενέσθαι σπεύσωμεν.

**Δόξα...Καὶ νῦν... Θεοτοκίον**

Μεγάλων χαρισμάτων, ἄγνη\*παρθένε, μόνη μῆτερ Θεοῦ,\* ἡξιώθης, ὅτι ἔτεκες σαρκί\* τὸν ἕνα τῆς Τριάδος,\* Χριστὸν τὸν ζωοδότην\* εἰς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτήν. Ἦχος α΄**

Ὅτε ἡ ἁμαρτωλὸς προσέφερε τὸ μύρον...

**Κοντάκιον. Ἦχος δ΄. Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ**

Ὑπὲρ τὴν πόρνην, ἀγαθέ, πλημμελήσας...

**Προκείμενον. Ἦχος πλ. α΄. Ψαλμὸς μ΄**

Ἐξεπορεύετο ἔξω καὶ ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτό· κατ' ἐμοῦ ἐψιθύριζον πάντες οἱ ἐχθροί μου, κατ' ἐμοῦ ἐλογίζοντο κακὰ μοι.

**Στίχ.** Λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ· μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι;

**Προφητείας Ζαχαρίου τὸ ἀνάγνωσμα (ια΄ 11-14)**

Γνώσκονται οἱ Χαναναῖοι τὰ πρόβατα...ἀναμέσον Ἰούδα καὶ ἀναμέσον Ἰσραήλ.

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς β΄**

Οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

**Στίχ.** Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

**Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κς΄ 3-16)**

Συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς...εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῶ.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος πλ. β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι**

Συνέδριον ἄνομον\* ἐν τῇ αὐλῇ Καϊάφα\* ἀθροίζεται σή-

μερον\* καὶ κενὰ βουλεύεται\* καὶ παράνομα\* τὸν ζωῆς Κύριον\* μελετᾷ κτεῖναι γάρ,\* ὃν Ἰούδας παραδίδωσιν\* ὁ ἀσυνείδητος\* λήμμασιν ἀφρόνως τριάκοντα,\* ἀγχόνην ἀντωνούμενος\* καὶ διαιωνίζουσιν κόλασιν\* οὗ τῆς μοχθηρίας\* εὐζώμεθα ῥυσθῆναι οἱ πιστοί,\* τὸν ὑπεράγαθον Κύριον\* φόβῳ μεγαλύνοντες.

**Στίχ.** Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

Ἡ πόρνη τὸ μύρον σοι\* τὸ πολυτίμητον φέρει\* καὶ δυσώδους ῥύεται\* ἁμαρτίας, Κύριε,\* τῇ κελεύσει σου\* ὁ δὲ πρὶν πνέων σου\* τὴν εὐώδη χάριν,\* δυσωδίαν ἀναφαίρετον\* ἔνδον εἰσδέχεται\* καὶ ἀλλοτριοῦται χαρίσματος\* Ἰούδας ὁ δυσώνυμος,\* οὐπερ ἀναξίως ἐκέκτητο\* ὅθεν σε ἀνόμοις\* προδίδωσι λαοῖς φιλαργυρῶν\* οὗ τῆς πορώσεως λύτρωσαι\* πάντας, πολυέλεε.

**Στίχ.** Οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἡ πόρνη κομίσασα\* μύρου ἀλάβαστρον, Σῶτερ,\* καὶ ποσὶν κενοῦσά σοι\* πάντων λύσιν ἔλαβε\* τῶν πταισμάτων αὐτῆς\* ὁ ληστής μόνον σοι\* «Μνήσθητί μου». εἶπεν\* καὶ εὐθέως εἰς παράδεισον\* αὐτὸν εἰσήγαγες\* ἐγὼ δὲ τί πράξω ὁ ἄθλιος;\* οὐ μύρον, οὐ κατάνυξιν\* ἔχων, δωρεάν με ἐλέησον\* δυσωπεῖ παρθένος\* ἢ σὲ τεκοῦσα, μόνη ἀγαθέ,\* ἣν ἐδωρήσω τῷ κόσμῳ σου\* μέγα καταφύγιον.

Δόξα...Καὶ νῦν...

**Ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. δ'.**

Σήμερον τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ πονηρόν...

**Κοινωνικόν. Ἦχος πλ. δ'**

Μελχισεδὲκ ὁ ἱερεὺς\* ἐν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ\* εὐλόγησεν τὸν Ἀβραάμ\*· σὺ δὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ\* ἐν σώματι καὶ αἵματι\* διέσωσας ἡμᾶς.

Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,\* αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Αἰνοῦμεν καὶ εὐχαριστοῦντες ὑπερυψοῦμεν τὸ ἄπειρον τῆς σῆς ἀγαθότητος πέλαγος· προσκυνοῦμέν σου, Χριστέ, τὴν ἀνεκδιήγητον τῆς ταπεινώσεως συγκατάβασιν, ὅτι ἀπρόσιτος ὢν τῇ θεότητι καὶ ταῖς κατ' οὐρανὸν δυνάμεσιν ἀπροσπέλαστος, μιαρῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν προσεγγισμὸν καὶ ἐπαφὴν μακροθύμως φέρειν οὐκ ἀπηξίωσας, τοῦτο μὲν ταῖς τοῦ προδότου δολίως χεῖλεσι περιπτυσσόμενος, τοῦτο δὲ καὶ ταῖς τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς παλάμαις εὐγνωμώνως ἐπαγόμενος καὶ κρατούμενος· ἀλλὰ ἀξίωσον καὶ ἡμᾶς, καρδιογνώστα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῦ μὲν τὴν φιλόργυρον πρόθεσιν ἀποσεῖσασθαι, ἵνα μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ συγκατασπασθῶμεν τῆς ἀπογνώσεως βάραθρον, τῆς δὲ τὴν φιλόχριστον ἐκ μετανοίας μιμήσασθαι γνώμην τε καὶ προαίρεσιν, ἵνα σὺν αὐτῇ τὴν τῶν ἀμπλακημάτων ἀποβολὴν καὶ τὴν πρὸς σὲ τὸν κτίστην οἰκείωσιν καρπωσώμεθα· καὶ τὴν μὲν ἡδυπαθῇ καὶ φιλήδονον ἀναστροφὴν ἀποστραφῆναι καὶ ἀποκρούσασθαι ποιήσον, τὴν δὲ σὴν νέκρωσιν ἐν τῷ σώματι φέρειν ἐκάστοτε καταξίωσον, ἵνα σοῦ τῆς δόξης κοινωνοὶ ἀναδειχθείημεν καὶ συμμέτοχοι τῇ δυνάμει τῆς ὑπὲρ ἡμῶν σου ἐκουσίου σταυρώσεως καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς ἡμῶν κυρίας καὶ Θεοτόκου κυρίως καὶ πάντων τῶν ἁγίων ταῖς εὐπροσδέκτοις δεήσεσιν· ὅτι σοὶ παρ' ἡμῶν ἐποφείλεται ἡ λατρεία καὶ ἀκατάπαυστος δοξολογία, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

### **3. ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΗΣ Δ' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ**

(ἀποκατάστασις κατ' ἀναλογίαν)

**Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος δ'**

**Ἦ τῶν ἀγαθῶν πρόξενος νηστεία... (δίς).**

**Ἑτερον. Ἦχος πλ. α΄**

Οἱ ἐν κρυπτῷ τὰς ἀρετὰς ἐργαζόμενοι...

**Μαρτυρικόν. Ἦχος ὁ αὐτός**

Ἀκορέστω διαθέσει ψυχῆς...

Δόξα...Καὶ νῦν... **Ἰδιόμελον. Ἦχος γ΄**

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐκούσιον... (δοξαστικὸν στιχηρῶν ἑσπερινοῦ Γ΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν)

**Εἰσοδος μετὰ θυμιατοῦ**

**Στιχηρὸν εἰς τὴν εἰσοδον. Ἦχος πλ. β΄**

Σήμερον τὸ προφητικὸν πεπλήρωται λόγιον... (κάθισμα ἀπὸ γ΄ ᾠδῆς Γ΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, τροπάριον β΄)

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς οα΄**

Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος.

**Στίχ.** Ὁ Θεός, τὸ κρῖμά σου τῷ βασιλεῖ δός.

**Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (θ΄18-ι΄1)**

Ἦσαν οἱ υἱοὶ Νῶε...καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

**Προφητείας Ἡσαίου τὸ ἀνάγνωσμα (κς΄21-κς΄9)**

Ἴδου Κύριος ἀπὸ τοῦ ἁγίου...ἐκκεκομμένα ὥσπερ δρυμὸς μακράν. (ἀνάγνωσμα Τριθέκτης τῆς ἡμέρας)

**Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (ιβ΄23-ιγ΄9)**

Ἀνὴρ συνετὸς θρόνος αἰσθήσεως...δίκαιοι δὲ οἰκτίρουσι καὶ ἐλεοῦσι.

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς οβ΄**

Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστι.



**Στίχ.** Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος α΄. Πανεύφημοι μάρτυρες**

Νηστείας ἐν ὕδατι ψυχάς...

**Στίχ.** Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἀποστόλων καύχημα, σταυρέ...

**Στίχ.** Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰώνων εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς.

**Ἦχος βαρὺς. Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας**

Σήμερον τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου...

Δόξα...Καὶ νῦν...

Σήμερον ὁ ἀπρόσιτος τῇ οὐσίᾳ...

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτὴν. Ἦχος πλ. β΄**

Μόνον ἐπάγη τὸ ξύλον, Χριστέ... (κάθισμα ἀπὸ γ' φ-  
δῆς Γ' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, τροπάριον γ')

**Κοντάκιον. Ἦχος βαρὺς**

Οὐκέτι φλογίνη ῥομφαία...

**Κοινωνικὸν**

Γεύσασθε καὶ ἴδετε... (Ψαλμ. λγ')

**Εὐχή ὀπισθάμβωνος**

Ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, ὁ Θεός, ὁ προορίσας τὰς ἀγίας σου ἡμέρας τῶν νηστειῶν διὰ τε τοῦ νόμου καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελιστῶν καθάρσεως καὶ σωτηρίας εἶναι προξένους, καταξίωσον καὶ ἡμᾶς ἅπαντας τὸν δρόμον τῆς νηστείας εὐαρέστως ἐπιτελέσαι, τὴν πίστιν ἀκλινῇ διατηρῆσαι καὶ τὰς θείας σου ἐντολὰς ἀμέμπτως μέχρι τέλους φυλάξαι· ἄγγελον δὲ εἰρήνης ἐντειλαὶ διατηρεῖν τὰς εἰσόδους ἡμῶν καὶ ἐξόδους καὶ τὰ

διαβήματα ἀσφαλίζειν καὶ κατευθύνειν εἰς ὁδοὺς δικαιοματίων σου, προσδεχόμενος καὶ τὸν τῆς νηστείας καὶ γονυκλισίας ἡμῶν ἄγιον καιρόν, ἀνταμειβόμενος ἡμᾶς ἐν εὐλογίαις πνευματικαῖς καὶ ἀγαθαῖς δωρεαῖς· ὅπως παρὰ σοῦ ἐλέους τυχόντες, δόξαν σοι ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἰῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. (κᾠδ. **Barb. 336**)

**Ἡ ἡ συνήθης τῆς Προηγιασμένης Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν....**

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν Θεοδώρου τοῦ Ἀνδίδων καὶ τοῦ Ψ. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, ἔθεωρεῖτο ὑπὸ τινων συγγραφεὺς τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων (Θεοδώρου Ἀνδίδων, Προθεωρία κεφαλαιώδης περὶ τῶν ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ γινομένων συμβόλων καὶ μυστηρίων λα΄, *Migne* PG 140, 460 C. Ψευδο - Σωφρονίου, Λόγος περιέχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἅπασαν ἱστορίαν καὶ λεπτομερῆ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ θείᾳ ἱεουργίᾳ τελουμένων α΄, *Migne* PG 87, 3981 D). Οἱ δύο οὗτοι συγγραφεῖς, ὁμιλοῦντες περὶ λειτουργίας Προηγιασμένων, δὲν ἐννοοῦν ἄλλην ἀπὸ τὴν καὶ σήμερον ἐν χρήσει εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον Προηγιασμένην. Τοῦτο συνάγεται ἀσφαλῶς ἐκ τῆς μνείας αὐτῆς ὁμοῦ μετὰ τῶν δύο βυζαντινῶν λειτουργιῶν, τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Καὶ νῦν πρὸ τῶν ἄλλων ἡ θεία λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ θείου Χρυσοστόμου κρατεῖ μετὰ γε τῆς τῶν Προηγιασμένων, ἦν τινες μὲν Ἰακώβου εἶναι φασὶ τοῦ ὀνομασθέντος ἀδελφοῦ Κυρίου, ἕτεροι δὲ Πέτρου τοῦ ἀποστόλου καὶ κορυφαίου καὶ ἄλλοι ἄλλων» (Θεοδώρου Ἀνδίδων, ἐνθ' ἀνωτέρω. Ὁ Ψ. Σωφρόνιος ἐπαναλαμβάνει τὰ αὐτὰ σχεδὸν κατὰ λέξιν). Τὸ «καὶ νῦν....κρατεῖ» ἐξ ἄλλου ὑπονοεῖ ἐμφανῶς τὰς ἐν τῇ λειτουργικῇ πράξει χρησιμοποιούμενας, γνωστὰς δὲ εἰς τοὺς συγγραφεῖς καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, λειτουργίας.

Ἡ μαρτυρία αὕτη θά ἦτο ἀνεῦ σημασίας ἂν εἰς τὸ Συναϊτικὸν χειρόγραφον 1040 τῶν μέσων τοῦ IB' αἰῶνος δὲν περιείχοντο διακονικά, ἐπιγραφόμενα «Διακονικά τῆς προηγιασμένης λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου» (φ. 19r-32r). Ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Α. Dmitrievskij, (Opisanie liturgitseskich rukopisej, τ. II, Εὐχολόγια, Kiev 1901, σελ. 128-133) καὶ τοῦ Brightman (Liturgies Eastern and Western, Oxford 1896, σελ. 494-501), ἐκεῖθεν δὲ ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Δ. Μοραίτου (Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, Θεσσαλονίκη 1955, σελ. 101-105). Τὰ

διακονικὰ ταῦτα δὲν ἔτυχον τῆς δεούσης προσοχῆς, καίτοι παρουσιάζουν ὅλως ἰδιάζον ἐνδιαφέρον. Ἐνῶ δηλαδή ὁμοιάζουν κατὰ πολὺ πρὸς τὰ γνωστὰ διακονικὰ τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς λειτουργίας τῆς φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, προϋποθέτουν ἄλλην λειτουργίαν Ἱεροσολυμιτικὴν καὶ αὐτὴν (βλέπε· «Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως» δῖς, «Ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τόποις τούτοις τῶν Ἱεροσολύμων», «Ὑπὲρ τῶν...ἐλθόντων προσκυνῆσαι ἐν τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ τούτῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»), καὶ μάλιστα καὶ Προηγιασμένην, ὡς σαφῶς ἐκ τοῦ τίτλου τῶν διακονικῶν καὶ ἐξ ἄλλων σημείων αὐτῶν καταφαίνεται («Ὑπὲρ τῶν τὰς ἁγίας νηστείας τὰς δεήσεις διεκτελούντων», «Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων...δώρων», «Καὶ ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων δώρων»). Σύγκρισις τῶν διακονικῶν τούτων καὶ τῆς δι' αὐτῶν ὑπονοουμένης δομῆς τῆς λειτουργίας αὐτῆς πρὸς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην καταδεικνύει, ὅτι πρόκειται περὶ ἐτέρας λειτουργίας σαφῶς διαφερούσης ἐκείνης.

Εἰς τὸ Τυπικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων τοῦ κώδικος τιμίου Σταυροῦ 43, τοῦ ἔτους 1122, τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσεν ὁ *Α. Παπαδόπουλος - Κεραμεὺς* (Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, τ. Β', Πετροῦπολις 1894, σελ. 1-254), περιέχεται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ διάταξις τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Τὴν Μεγάλην Δευτέραν, Μεγάλην Τρίτην καὶ Μεγάλην Τετάρτην περιγράφεται ἡ τάξις τῆς Προηγιασμένης, ὡς ἐτελεῖτο τότε εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Σύγκρισις τῆς διατάξεως τῆς Προηγιασμένης ταύτης πρὸς τὴν βυζαντινὴν δεικνύει ὅτι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει αὕτη πρὸς ἐκείνην. Ἀντιθέτως παραβολὴ τῶν διακονικῶν καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων τοῦ κώδικος Σινᾶ 1040 πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ κώδικος τ. Σταυροῦ 43 ἀποδεικνύει τὴν ἄμεσον συγγένειαν ἀμφοτέρων, παρὰ τὰς μικρὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφοράς. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι εἰς τοὺς δύο τούτους κώδικας ἔχομεν δύο μέχρι σήμερον διασωθείσας πηγάς, μαρτυρούσας οὐχὶ μόνον περὶ ὑπάρξεως ἰδίας Ἱεροσολυμιτικῆς

Προηγιασμένης, φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, ἀλλὰ καὶ δύο κείμενα διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὴ καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς λειτουργίας αὐτῆς.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν δύο τούτων μαρτύρων τῆς παραδόσεως δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ ἡ πληροφορία τοῦ Θεοδώρου Ἀνδίδων καὶ τοῦ Ψ. Σωφρονίου. Ἴσως τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου συνεδέθη ὑπὸ τινων πρὸς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην εἴτε ἐκ συγχύσεως πρὸς τὴν Ἱεροσολυμιτικὴν, εἴτε καὶ διότι ὁ ἀδελφόθεος θεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν συγγραφεὺς ἀμφοτέρων. Ὁ ἀπόστολος οὗτος δὲν εἶναι βεβαίως δυνατόν νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς τῆς παρούσης λειτουργίας, ἡ ὁποία, παρὰ τὰ ἀρχαῖκά της στοιχεῖα, προϋποθέτει μακρὰν λειτουργικὴν ἐξέλιξιν. Τὸ ἀποστολικὸν πάντως ὄνομα εἶναι ἐνδεικτικὸν τῆς παλαιότητος καὶ τῆς προελεύσεως αὐτῆς. Ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος εἶναι ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, ὁ «πιστὸς οἰκονόμος τῶν μυστηρίων τῶν πνευματικῶν» (κατὰ τὸ κοντάκιόν του), εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ἐκκλησία αὕτη ἀνῆγε τὴν λειτουργικὴν της πρᾶξιν. Εἰς ἐσχάτην δηλαδὴ ἀνάλυσιν ἡ φράσις «Προηγιασμένη λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου» εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὴν «Προηγιασμένη λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων». Δὲν γνωρίζομεν πότε ἔπαυσε νὰ τελῇται, ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης. Μέχρι πάντως τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνάγονται τὰ δύο γνωστὰ χειρόγραφα, ἐτελεῖτο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸ Σινᾶ. Τὸ Σιναῖτικὸν χειρόγραφον μαρτυρεῖ τὴν διάδοσιν αὐτῆς καὶ εἰς τὸ Σινᾶ (μνημονεύει τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ Πέτρου), ἀλλὰ καὶ τὴν παράλληλον χρῆσιν τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης, τῆς ὁποίας τὰ διακονικὰ ὁμοίως περιέχει, ἀποδίδον αὐτὴν εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον.

Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου τῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου φερομένης Ἱεροσολυμιτικῆς ταύτης Προηγιασμένης παρουσιάζει μεγάλας δυσχερείας.

Ὁ κῶδιξ Σινᾶ 1040 ἔχει μόνον τὰ διακονικά. Ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῆς ταύτης ἡ κάλυψις εἶναι πλήρης. Ὡρισμένα τυπικαὶ διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως βοηθοῦν εἰς τὴν ἐνταξιν

τῶν διακονικῶν τούτων εἰς τὸ λειτουργικὸν πλαίσιον τῆς δομῆς τῆς ὅλης λειτουργίας. Ἐλάχισταί τινες τυπικαὶ διατάξεις ὑπάρχουν καὶ εἰς τὸ διακονικόν, ὡς «μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὰ ἀναγνώσματα», «μετὰ τοῦτο», «μετὰ τὴν ἐκφώνησιν» (δῖς), «ὁ ἱερεὺς ἐκφωνεῖ Ἐκαὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, ὁ λαὸς Ἰάτερ ἡμῶν, ὁ ἱερεὺς Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία» καὶ «ὁ λαὸς τὸ Κύριε, ἐλέησον» κβ'».

Τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως εἶναι πληρέστερον. Περιέχει πάσας τὰς τυπικὰς διατάξεις διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Προηγιασμένης κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ πάντα ὅσα ἀφοροῦν εἰς τὸν λαόν, μετὰ τοῦ κειμένου τῶν τροπαρίων καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων. Διακονικὰ ἔχει ὀλίγα, ἀλλ' ὅμως οὐχὶ πάντοτε σύμφωνα πρὸς τὰ τοῦ κώδικος Σινᾶ 1040. Αἱ διαφοραί, ὀφειλόμεναι προφανῶς εἰς συνήθεις κατὰ τόπους καὶ χρόνους παραλλαγάς, δύνανται νὰ ἐναρμονισθοῦν χωρὶς μεγάλην δυσκολίαν. Ἐπὶ πλεον τὸ Τυπικὸν τοῦτο διασώζει καὶ τὰ διακονικὰ τῶν κατηχουμένων καὶ τῶν φωτιζομένων, μὴ ὑπάρχοντα εἰς τὸ Συναϊτικὸν χειρόγραφον. Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἱερέα δηλοῦνται ἐντὸς τῶν τυπικῶν διατάξεων τοῦ Τυπικοῦ. Συνήθως ἀναγράφονται αἱ ἐκφωνήσεις, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε καὶ αἱ εὐχαί, τῶν ὁποίων ἢ μνημονεύονται μόνον αἱ ἀρχαὶ ἢ, σπανιώτερον, παρατίθεται ὁλόκληρον τὸ κείμενον αὐτῶν. Ἡ ἔλλειψις πάντως ἱερατικοῦ περιέχοντος τὰς εὐχὰς τῆς λειτουργίας ταύτης εἶναι δυσαναπλήρωτος. Ἱερατικὰ συριακῶν Προηγιασμένων ἐδημοσίευσεν ὁ *H. W. Codrington* (*The Syrian Liturgies of the Presanctified*, ἐν *The Journal of Theological Studies*, τ. IV (1903), σελ. 69-82. V (1904), σελ. 369-377 καὶ 535-545), ἀλλ' αἱ εὐχαὶ καὶ ἡ διάταξις τῶν λειτουργικῶν τούτων εἶναι διάφοροι τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς.

Πρὸς κάλυψιν τῶν ὑπαρχόντων κενῶν ἐδανείσθημεν εὐχὰς καὶ διατάξεις ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἰδίᾳ εἰς τὸ τμήμα τὸ ἀφορῶν εἰς τὰ μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν προηγιασμένων μέχρι τῆς κοινωνίας, κατὰ τὰς ἐνδείξεις τὰς παρεχομένας ἐκ τῶν ἀρκτικῶν φράσεων τῶν εὐχῶν τῶν δύο κωδίκων καὶ τῶν ἐκφωνήσεων. Οὕτως ἡ ἐπιχειρουμένη ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου



της λειτουργίας ταύτης θὰ παραμείνῃ εἰς πολλὰ σημεῖα ὑποθετική, μέχρις ὅτου εὗρεθῇ ἱερατικὸν περιέχον τὸ πλήρες κείμενον τῶν εὐχῶν αὐτῆς, ἂν ποτὲ εὗρεθῇ.

Ὡς βάσιν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου ἐλάβομεν τὴν ἀκολουθίαν τῶν προηγιασμένων τῆς Μεγάλης Δευτέρας. Ἡ διάταξις καὶ τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἶναι ἡ αὐτή, καίτοι ἡ τῆς Μεγάλης Τετάρτης παρουσιάζει ἰδιορρυθμίας τινάς. Τὰ ἐναλλασσόμενα σημεῖα ἐκτυποῦνται διὰ μικροτέρων τυπογραφικῶν στοιχείων, διὰ νὰ εἶναι εὐχερὴς ἡ διάκρισις τοῦ σταθεροῦ μέρους τῆς λειτουργίας ἀπὸ τοῦ κινητοῦ.

Κατωτέρω δίδονται αἱ δέουσαι ἐπεξηγήσεις, ἀναλύονται αἱ διαφοραὶ τῶν χειρογράφων, ἐπισημαίνονται τὰ κενὰ αὐτῶν καὶ δικαιολογοῦνται αἱ ἐκάστοτε διὰ τὴν συμπλήρωσιν αὐτῶν προτιμηθεῖσαι λύσεις.

Ἡ Ἱεροσολυμιτικὴ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, ὡς καὶ εἰς τὸν βυζαντινὸν λειτουργικὸν τύπον, συνδέεται μετὰ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἑσπερινοῦ. Ὁ ἑσπερινὸς ὅμως ἐνταῦθα εἶναι πληρέστερος· περιλαμβάνει καὶ τὸ «Καταξίωσον», ἀπόστιχα, λιτὴν καὶ τὸ «Νῦν ἀπολύεις». Συνήπτετο δὲ ὁ ἑσπερινὸς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Θ' ὥρας, ἥτις ὅμως δὲν ἐψάλλετο ὁλόκληρος, ἀλλὰ μέχρι τοῦ «Μὴ δὴ παραδῶης ἡμᾶς εἰς τέλος...» ἢ τοῦ ἐπακολουθοῦντος τρισαγίου κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην. Κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως τὸ μέχρι τῆς λιτῆς μέρος τῆς ἀκολουθίας ἐψάλλετο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ Προηγιασμένη δὲ ἐτελεῖτο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Αἱ τυπικαὶ διατάξεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ἑσπερινοῦ, κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως, εἶναι συντομώταται· «Καὶ εὐθὺς τὸν ἑσπερινόν. Στιχολογία τὰ Πρὸς Κύριον. Στιχηρὰ εἰς τὸ Ἑὐρυε, ἐκέκραξα'...». Περί τῶν διακονικῶν, τῶν ἱερατικῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐκφωνήσεων δὲν γίνεται μνεία οὔτε εἰς τὸ Τυπικὸν οὔτε εἰς τὸν κώδικα Σινᾶ 1040. Προφανῶς ἡ ἀκολουθία ἐψάλλετο ὑπὸ μόνων τῶν χορῶν, ἀντιφωνικῶς καὶ «πραεῖα τῇ φωνῇ» ἢ «ἐν γαληνότητι», ὡς καὶ ἡ Θ' ὥρα. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ψαλμωδίας ἀποκατεστάθη ἐπὶ τῇ βά-

σει τοῦ ἀρχαιοτέρου γνωστοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ Ὁρολογίου τοῦ κώδικος Σινᾶ 863 τοῦ Θ' αἰῶνος (*J. Mateos, Un Horologion inédit de Saint - Sabas. Le codex sinaitique grec 863 (IXe siècle), Mélanges Eugène Tisserant, vol. III, Studi e Testi 231, Città del Vaticano 1964, σελ. 47-76*). Ἐκεῖ «εἰς τὰ ἐσπερινά» (φ. 77v-99r), εἰς τὸν προοιμιακὸν συνάπτονται τὰ «Πρὸς Κύριον» καὶ εἰς ταῦτα οἱ ψαλμοὶ τοῦ λυχνικοῦ, παρεμβαλλομένου τοῦ «Δόξα καὶ νῦν» μόνον μεταξὺ τῶν δύο ἐνδιαμέσων στάσεων τοῦ καθίσματος, ἄνευ διακονικῶν συναπτῶν καὶ ἱερατικῶν εὐχῶν καὶ ἐκφωνήσεων. Οἱ ψαλμοὶ ὁρίζονται νὰ ψάλλουν εἰς ἀπλὸν καὶ σύντομον μέλος ἀντιφωνικῶς, εἰς δύο χορούς, κατὰ τὸν ἦχον τοῦ πρώτου τροπαρίου τῶν στιχηρῶν τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα». Κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τῶν ψαλμῶν τούτων, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ κατὰ τὴν συνήθη Προηγιασμένην τελούμενα, πρέπει οἱ λειτουργοί, ἀφοῦ ἐνδυθοῦν τὰ ἁμφιά των, νὰ τελέσουν τὰ κατὰ τὴν προσκομιδὴν τῆς Προηγιασμένης καὶ νὰ θυμιάσουν κατὰ τοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ, ἂν καὶ περὶ αὐτῶν δὲν ἔχομεν μαρτυρίας ἀπὸ τὰς πηγάς.

Τὰ στιχηρὰ κατὰ μὲν τὴν Μεγάλην Δευτέραν καὶ τὴν Μεγάλην Τετάρτην εἶναι τρία, κατὰ δὲ τὴν Μεγάλην Τρίτην ἑξ. Τὸ πρῶτον ἐδιπλώθη διὰ νὰ εἶναι οἱ στίχοι τέσσαρες, κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν. Τινὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως προβλεπομένων τροπαρίων δὲν ἀπαντοῦν εἰς τὰ ἔντυπα Τριώδια.

Ἡ σειρὰ τῶν τροπαρίων κατακλείεται διὰ δοξαστικοῦ εἰς τὸ «Δόξα» καὶ θεοτοκίου εἰς τὸ «Καὶ νῦν» κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν, διὰ μόνου δὲ δοξαστικοῦ εἰς τὸ «Δόξα καὶ νῦν» κατὰ τὰς δύο ἄλλας ἡμέρας. Τὸ «Σοφία ὁρθοί» λέγεται κατὰ τὴν ἀρχαίαν τάξιν παρὰ τὰς βασιλικὰς πύλας, εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ναοῦ, καὶ ἡ εἰσοδος γίνεται ἐκεῖθεν, ψαλλομένου ὡς εἰσοδικοῦ τροπαρίου ἐκ τῶν τῆς ἡμέρας. Ἰστανται δὲ οἱ ἱερεῖς εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ, εἰς τὰς παρὰ τὸν ἁμβωνα καθέδρας, ὡς εἰς τὰς ἀρχαίας λειτουργίας τῆς Ἀνατολῆς, διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀναγνωσμάτων, τὸ κήρυγμα καὶ τὰς μετ' αὐτὸ εὐχάς. Κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀνεγινώσκετο

καὶ τὸ ἑὸν ἔλεος ἐγένετο μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου». Ἄν δὲν προεβλέπετο ἡ ἀνάγνωσις εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἡ εἰσοδος προφανῶς ἐγένετο μετὰ τοῦ θυμιατοῦ.

Ἡ διακονικὴ συναπτὴ μετὰ τὴν καθέδραν ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς πρὸ τοῦ τρισαγίου συναπτῆς τῶν ἀρχαίων λειτουργιῶν καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ὑπάρχει εἰς τὸν κώδικα Σινᾶ 1040 καὶ μαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως κατὰ τὴν Προηγιασμένην τῆς Μεγάλης Τετάρτης. Δὲν μαρτυρεῖται ὁμως ὑπὸ τῶν κωδίκων ποία ἦτο ἡ μετ' αὐτὴν ἱερατικὴ εὐχὴ καὶ ἐκφώνησις. Διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ κενοῦ τούτου ἐδανείσθημεν τὴν ἀντίστοιχον πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων εὐχὴν τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου κατὰ τὸν κώδικα Vatic. Borg. 24.

Τὰ προκείμενα καὶ τὰ ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀναγνώσματα καὶ τῶν τριῶν ἡμερῶν δὲν συμπίπτουν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα ἀναγνώσματα τοῦ ἐν χρήσει Τριωδίου. Εἶναι δὲ τρία διὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν (Γένεσις, Ἑσαΐας, Παροιμία), τρία διὰ τὴν Μεγάλην Τρίτην (Γένεσις, Παροιμία, Ἑσαΐας) καὶ δύο διὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην (Γένεσις, Παροιμία). Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος θὰ ἐλέγοντο τὰ ἀναγνώσματα τοῦ ἑσπερινοῦ ἐκάστης ἡμέρας (Γένεσις, Παροιμία), προστιθεμένου καὶ ἑνὸς ἀναγνώσματος ἐκ τοῦ Ἑσαΐου - πιθανὸν τοῦ ἀναγνώσματος τῆς Τριθέκτης -, προκείμενα δὲ τὰ τῆς ἡμέρας.

Αἱ εὐαγγελικαὶ περικοπαὶ συμπίπτουν πρὸς τὰς σημερινάς. Ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀσφαλῶς δὲν ἀνεγινώσκετο εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τροπαρίων τῶν ἀποστίχων δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Οὕτω προβλέπονται τέσσαρα κατὰ τὴν Μεγάλην Δευτέραν καὶ Τετάρτην καὶ πέντε κατὰ τὴν Μεγάλην Τρίτην. Διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἡμέρας δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἴτε τὰ ἀπόστιχα τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Τριωδίου (τὴν Δευτέραν, Τρίτην καὶ Πέμπτην), εἴτε τὰ ὑπολειφθέντα στιχηρὰ τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα....» ἢ καὶ τὰ στιχηρὰ τοῦ Μηναίου.

Ὡς στίχοι τῶν ἀποστίχων ἐνταῦθα λαμβάνονται ψαλμικοὶ στίχοι, διάφοροι δι' ἐκάστην ἡμέραν, ἀναφερόμενοι εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου. Ἐξω τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος προφανῶς ἐχρησιμοποιοῦντο οἱ κοινοὶ στίχοι τῶν ἀποστίχων τοῦ ἑσπερινοῦ («Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου...» καὶ «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς...»).

Ἡ εὐχὴ μετὰ τὴν ἐκτενῆ καὶ τὰς αἰτήσεις δὲν σημειοῦται ὑπὸ τῶν χειρογράφων, εἰ μὴ, μόνον ἡ ἐκφώνησις αὐτῆς «Ὅτι πρέπει σοι...». Ἐτέθη δὲ ἡ πρώτη εὐχὴ τοῦ λυχνικοῦ «Κύριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον...» ὡς ἑναρμονιζομένη πρὸς τὴν ἐκφώνησιν καὶ ὡς κατάλληλος τῇ περιστάσει.

Ἡ ὑπὲρ τῶν κατηχομένων καὶ ἡ ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων εὐχαὶ ἀναγράφονται ὁλόκληροι εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως. Ἀντιθέτως τῆς τρίτης εὐχῆς μαρτυρεῖται μόνον ἡ ἐκφώνησις «Ὅτι πρέπει σοι». Ἡ εὐχὴ «Ὁ προειπὼν...» ἐλήφθη ἐκ τῆς λειτουργίας τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν (Η', 8: Εὐχὴ ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων).

Αἱ δεῖσις ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων εἶναι διπλαῖ («οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα» καὶ «οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες») καὶ θὰ ἐλέγοντο μόνον ἀπὸ τῆς Τετάρτης τῆς Μεσσηνιαστικοῦ ἑβδομάδος, ὡς εἰς τὴν βυζαντινὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων. «Οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες» ἦσαν προφανῶς προκεχωρημένης τάξεως κατηχομένων. Οὗτοι δὲν ἀπελύοντο ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχήν, ἀλλ' ὀλίγον ἄργότερον, πιθανῶς ἀμέσως πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν προηγιασμένων κατὰ τὰς τελευταίας διακονικὰς προτροπὰς «Μὴ τις τῶν κατηχομένων, μή τις τῶν ἀμυήτων...». Ἡ τάξις αὕτη ἀπαντᾷ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, μόνον εἰς τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ λιτὴ ἐγίνετο ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ Προηγιασμένη. Τοῦτο προϋποθέτει, ὅτι ἡ προσκομιδὴ τῶν προηγιασμένων δὲν ἐγίνετο κατὰ τὸ κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου, ὡς εἰς τὴν βυζαντινὴν Προηγιασμένην, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ ἀντὶ τοῦ χερουβικοῦ ψαλλομένου ὕμνου «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...».

Κατὰ τὸ χερουβικὸν ἐξ ἄλλου ἐγίνετο ἡ προσκομιδὴ καὶ εἰς τὴν τελείαν λειτουργίαν κατὰ τὴν παλαιὰν πρᾶξιν. Ἐν περιπτώσει τελέσεως τῆς λειτουργίας ταύτης ἡ λιτὴ δύναται νὰ κατευθυνθῇ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ - τοῦ ἁμβωνος -, ὅπου μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἴστανται οἱ ἱερεῖς, πρὸς τὸ ἅγιον βῆμα. Ὡς τροπάρια λιτῆς δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμέρας, ἐν τῶν ἐσπερίων καὶ τὸ μαρτυρικὸν τοῦ ἡχοῦ ἢ τὸ «Σήμερον τὸ προφητικὸν....» καὶ τὸ «Οὐκέτι φλογίνη ρομφαία...» κατὰ τὴν Δ' ἐβδομάδα τῶν Νηστειῶν.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην μετὰ τὸ κοντάκιον ἐψάλλετο προκείμενον, ἀνεγινώσκετο ἡ προφητεία τοῦ Ζαχαρίου, ἐψάλλετο νέον προκείμενον, ἀνεγινώσκετο ἡ παραλειφθεῖσα προηγουμένως εὐαγγελικὴ περικοπὴ καὶ ἐπηκολούθει ἡ ψαλμωδία τεσσάρων τροπαρίων.

Ἄμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸ βῆμα ἐψάλλετο τὸ «Κατευθυνθήτω», συνοδεῦον προφανῶς, ὡς καὶ νῦν, τὴν θυμίασιν τοῦ θυσιαστηρίου. Δὲν μαρτυρεῖται πόσας φορὰς ἐψάλλετο οὔτε ἂν προετάσσοντο αὐτοῦ στίχσι τοῦ 140οῦ ψαλμοῦ, ὡς ἐν τῇ βυζαντινῇ Προηγιασμένῃ. Τὸ «τρὶς» ἐτέθη ὑφ' ἡμῶν διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀκολουθίας, ἀντὶ τοῦ πιθανωτέρου ἐξάκις.

Κατὰ τὴν Μεγάλην Τετάρτην μετὰ τὸ «Νῦν ἀπολύεις...» τὸ Τυπικὸν σημειώνει «Τρισαγίον». Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν πρόκειται περὶ τῆς ψαλμωδίας τοῦ τρισαγίου, ὡς εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν, ἢ περὶ τῆς ἀπαγγελίας αὐτοῦ τρὶς μετὰ τοῦ «Παναγία Τριάς...» καὶ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν...», ὡς εἰς τὸν ἐσπερινόν. Εἰς τὰς ἄλλας δύο ἡμέρας πάντως δὲν ἀπαντᾷ. Ἀντιθέτως τὸ «Κύριε, ἐλέησον μ'» μαρτυρεῖται καὶ διὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας.

Ἡ εὐχὴ τῆς κεφαλοκλισίας ἐλήφθη ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Τῆς εὐχῆς μετὰ τὴν καθολικὴν συναπτὴν μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τῆς Ἀναστάσεως μόνον ἡ ἀρχή: «Καὶ δὸς ἡμῖν, Κύριε, εὐπρόσδεκτον γενέσθαι». Οὕτως ἄρχεται τὸ περὶ τὸ τέλος τῆς τρίτης εὐχῆς τῆς καθολικῆς συναπτῆς τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς...» τῆς ἐπιγραφομένης «τοῦ Μεγάλου Βασιλείου», ἐμβό-

λιμον αὐτῆς τμήμα, ἰὸ ὁποῖον μόνον εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀπαντᾷ. Ἡ εὐχὴ αὕτη εὔρηται καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν λειτουργίαν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὡς «εὐχὴ τῆς προσκομιδῆς», λεγομένη μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν τιμίων δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ἄνευ ὅμως τῆς ἐν λόγῳ προσθήκης. Προφανῶς ἐλέγετο μόνον τὸ τελευταῖον τοῦτο μέρος τῆς εὐχῆς, διότι τὰ λοιπά, ὡς ἀναφερόμενα εἰς τὴν τέλεσιν τῆς τελείας λειτουργίας, δὲν ἦσαν κατάλληλα διὰ τὴν Προηγιασμένην. Ἐκ φ ὡ ν η σ ι ς ἐτέθη τὸ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς...» τῆς κατακλείδος τῶν εὐχῶν τῆς καθολικῆς συναπτῆς τῆς τελείας λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

Αἱ ἐφεξῆς εὐχαὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Εἰς τὰς πηγὰς δηλοῦνται μόνον τὰ διακονικὰ καὶ αἱ ἐκφωνήσεις.

Κοινωνικὰ προβλέπονται διάφορα δι' ἐκάστην τῶν τριῶν ἡμερῶν. Ὅμοίως καὶ αἱ ὁπισθάμβωνσι ἀπελυτικαὶ εὐχαὶ εἶναι διάφοροι δι' ἐκάστην ἡμέραν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ προσαρμόζονται πρὸς τὰ εἰδικὰ θέματα αὐτῶν. Ἐκτὸς Μεγάλης Ἑβδομάδος πιθανὸν ἐλέγετο ἄλλη εὐχή, δυναμένη νὰ ἀναπληρωθῇ εἴτε ὑπὸ τῆς συνήθους εὐχῆς τῆς βυζαντινῆς Προηγιασμένης εἴτε ὑπὸ τῆς ἐν τῷ Παραρτήματι δημοσιευομένης ὁμοίας εὐχῆς τοῦ Βαρβερινοῦ κώδικος 336.

Εἰς τὸ Παράρτημα δημοσιεύεται ἡ διάταξις τῆς Προηγιασμένης τῆς Μεγάλης Τρίτης καὶ τῆς Μεγάλης Τετάρτης καὶ ἀποκατάστασις, κατ' ἀναλογίαν, τῆς Προηγιασμένης τοῦ ἁγίου Ἰακώβου μιᾶς ἡμέρας ἐκτὸς τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τῆς Τετάρτης τῆς Δ' Ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν.

Τὸν κώδικα Σινᾶ 1040 ἐχρησιμοποίησαμεν ἐκ φωτογραφιῶν εὐγενῶς ἀποσταλειςὼν ἡμῖν παρὰ τοῦ Σεβασμ. Ἀρχιεπισκόπου Σινᾶ κ. Δαμιανοῦ. Τὸν κώδικα Τιμίου Σταυροῦ 43 ἐκ φωτογραφιῶν τοῦ κ. Κ. Γεωργίου. Τὰ ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου δανειζόμενα κείμενα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ *B. Ch. Mercier*, *La Liturgie de Saint Jacques* (*Patrologia Orientalis* τ. XXVI, σελ. 115-256), Paris 1946. Οἱ ψαλ-

μοί, τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὰ τροπάρια ἐκ τῶν προσφάτων ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ψαλτηρίου (1968) καὶ τοῦ Τριψδίου (1960).

*A.* = Ἀναγνώστης  
*Δ.* = Διάκονος  
*Ι.* = Ἱερεὺς  
*Κ.* = Κληρικοὶ  
*Λ.* = Λαὸς  
*\** = Ἀλλαγὴ στίχου





**Ἡ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ  
ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ  
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ**

Τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Δευτέρᾳ ἑσπέρας ψάλλομεν τὴν  
Θ' ὥραν μέχρι τοῦ «Μὴ δὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος...»  
καὶ εὐθὺς συνάπτομεν τὸ λυχνικόν.

Ψάλλομεν δὲ τοὺς ψαλμοὺς εἰς δύο χοροὺς πρᾶξι τῇ  
φωνῇ, οὕτως·

**ΕΝΑΡΞΙΣ**

Α. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ βα-  
σιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χρι-  
στῷ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐ-  
τῷ, Χριστῷ τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἡμῶν.

**Ο ΠΡΟΟΙΜΙΑΚΟΣ (ΨΑΛΜΟΣ ΡΓ')**

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον· Κύριε ὁ  
Θεός μου, ἐμεγαλύνθης σφόδρα.

Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω,  
ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον.

Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὥσεί δέρριν, ὁ στεγά-  
ζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ.

‘Ο τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπα-  
τῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

‘Ο ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ  
τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

‘Ο θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐ-  
τῆς, οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἐκ βυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτῆς,  
ἐπὶ τῶν ὁρέων στήσονται ὕδατα.

Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου φεύξονται, ἀπὸ φωνῆς  
βροντῆς σου δειλιάσουσιν.

Ἀναβαίνουνσιν ὄρη καὶ καταβαίνουνσι πεδία  
εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐθεμελίωσας αὐτά.

Ὅριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσονται, οὐδὲ ἐπι-  
στρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν.

‘Ο ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν, ἀνα-  
μέσον τῶν ὁρέων διελεύσονται ὕδατα.

Ποτιοῦσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, προσδέ-  
ξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.

Ἐπ’ αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκη-  
νώσει· ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν.

Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ, ἀπὸ  
καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ.

‘Ο ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι καὶ χλόην  
τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς καὶ οἶνος  
εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.

Τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ καὶ ἄρτος  
καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

Χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέ-  
δροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας.

Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι, τοῦ ἔρωδιου ἢ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν.

Ὅρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις, πέτρα καταφυγὴ τοῖς λαγωοῖς.

Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς· ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ.

Ἔθου σκότος καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.

Σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἀρπάσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ τῷ Θεῷ βρωσιν αὐτοῖς.

Ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κοιτασθήσονται.

Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας.

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου.

Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἔρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζωὰ μικρὰ μετὰ μεγάλων.

Ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύονται· δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῇ.

Πάντα πρὸς σέ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφήν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον· δόντος σου αὐτοῖς, συλλέξουσιν.

Ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος· ἀποστρέψαντος δέ σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται.

Ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν.

Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν· ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται.

Ἄσω τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῷ τῷ Θεῷ μου ἕως ὑπάρχω.

Ἦδυνθείη αὐτῷ ἡ διαλογία μου, ἐγὼ δὲ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.

Ἐκλείποιεν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἄνομοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς.

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

#### Η ΣΤΙΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ

Εἶτα συναπτῶς στιχολογοῦμεν τὰ «Πρὸς Κύριον» (Κάθισμα ΙΗ' - «Ἀναβαθμοὶ») εἰς δύο χοροὺς ἐν γαληνότητι, οὕτως·

**Στάσις α'. Ψαλμὸς ριθ'**

Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα καὶ εἰσήκουσέ μου.

Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

Τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν;

Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἀν-  
θραξι τοῖς ἐρημικοῖς.

Οἷμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, κα-  
τεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ. Πολ-  
λὰ παρώκησεν ἡ ψυχὴ μου.

Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνι-  
κός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν.

#### **Ψαλμὸς ρκ'**

Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν  
ῥῆξει ἡ βοήθειά μου.

Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου, τοῦ ποιήσαντος  
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μηδὲ νυ-  
στάξῃ ὁ φυλάσσων σε.

Ἴδου οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων  
τὸν Ἰσραήλ.

Κύριος φυλάξει σε, Κύριος σκέπη σοι ἐπὶ χεῖ-  
ρα δεξιάν σου.

Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σε-  
λήνη τὴν νύκτα.

Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυ-  
λάξει τὴν ψυχὴν σου ὁ Κύριος.

Κύριος φυλάξει τὴν εἵσοδόν σου καὶ τὴν ἔξο-  
δόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

#### **Ψαλμὸς ρκα'**

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· Εἰς οἶκον  
Κυρίου πορευσόμεθα.

Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς  
σου, Ἱερουσαλήμ.

Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἥς ἡ μετοχή αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον τῷ Ἰσραήλ, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου.

Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν· θρόνοι ἐπὶ οἶκον Δαυίδ.

Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε.

Γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου.

Ἐνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον μου, ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.

Ἐνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἐξεζήτησα ἀγαθὰ σοι.

#### Ψαλμὸς ρκβ'

Πρὸς σέ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸν κα-  
τοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυ-  
ρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας  
τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς  
Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτιρήσαι ἡμᾶς.

Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ  
πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως.

Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνει-  
δος τοῖς εὐθηνοῦσι καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπε-  
ρηφάνοις.

#### Ψαλμὸς ρκγ'

Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ,

εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι  
ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς.

Ἐν τῷ ὀργισθῆναι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμᾶς,  
ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς.

Χεῖμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἄρα διῆλθεν  
ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον.

Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς  
θῆραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς  
παγίδος τῶν θηρευόντων.

Ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν.

Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου, τοῦ ποιή-  
σαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

#### Στάσις β'. Ψαλμὸς ρκδ'

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὄρος Σιών· οὐ  
σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερου-  
σαλήμ.

Ὅρη κύκλῳ αὐτῆς καὶ ὁ Κύριος κύκλῳ τοῦ  
λαοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρ-  
τωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων, ὅπως ἂν μὴ  
ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν.

Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὖ-  
θέσι τῇ καρδίᾳ.

Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιάς ἀπά-  
ξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.



Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐγενήθημεν ὥσεί παρακεκλημένοι.

Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως.

Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.

Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν· ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι.

Ἐπίστρεψον, Κύριε, τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, ὥς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ.

Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι.

Πορευόμενοι ἐμπορεύοντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν.

Ἐρχόμενοι δὲ ἥξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα αὐτῶν.

Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες.

Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσων.

Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστι τὸ ὀρθρίζειν· ἐγείρεσθαι μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθιόντες ἄρτον ὀδύνης.

Ὅταν δῶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον· ἰδοὺ ἡ κληρονομία Κυρίου υἱοί, ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρούς.

Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων.

Μακάριος, ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ  
ἐξ αὐτῶν· οὐ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι  
τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλαις.

**Ψαλμὸς ρκζ'**

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον,  
οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μα-  
κάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Ἡ γυνή σου ὥς ἄμπελος εὐθυνοῦσα ἐν τοῖς  
κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Οἱ υἱοί σου ὥς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς  
τραπέζης σου.

Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φο-  
βούμενος τὸν Κύριον.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδοις τὰ  
ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς  
σου.

Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν  
Ἰσραήλ.

**Ψαλμὸς ρκη'**

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ.

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

Ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἔτεκταινον οἱ ἁμαρτωλοὶ·  
ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας ἁμαρτωλῶν.

Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ  
ὀπίσω πάντες οἱ μισοῦντες Σιών.

Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος δωμαίων, δς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη.

Οὐ οὐκ ἐπλήρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

Καὶ οὐκ εἶπον οἱ παράγοντες· Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

### Στάσις γ'. Ψαλμὸς ρκθ'

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε· Κύριε, εἰσ-  
άκουσον τῆς φωνῆς μου.

Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν.

Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε, ὑπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἀπὸ φυλακῆς πρωῒας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωῒας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

### Ψαλμὸς ρλ'

Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμε-  
τεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου.

Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμα-  
σίοις ὑπὲρ ἐμέ.

Εἰ μὴ ἔταπεινοφρόνουν, ἀλλὰ ὕψωσα τὴν ψυχὴν μου, ὥς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὥς ἀνταποδόσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν μου.

Ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

### Ψαλμὸς ρλα΄

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαυὶδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ.

Ὡς ὤμοσε τῷ Κυρίῳ, ἠῤῥατο τῷ Θεῷ Ἰακώβ·

Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκὴνῳμα οἴκου μου, εἰ ἀναβήσομαι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου.

Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὔ εὔρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκὴνῳμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

Ἴδου ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Εὐφραθᾷ, εὔρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ.

Εἰσελευσόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσομεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ.

Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματός σου.

Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην καὶ οἱ ὀσιοί σου ἀγαλλιάσονται.

Ἐνεκεν Δαυὶδ τοῦ δούλου σου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου.

Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαυὶδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν.

Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ μαρτύριά μου ταῦτα, ἃ διδάξω αὐτούς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἕως τοῦ αἰῶνος καθιοῦνται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ὅτι ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών, ἡρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικίαν ἑαυτῷ.

Αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ὧδε κατοικήσω, ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν.

Τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτων.

Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν καὶ οἱ ὅσιοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ Δαυίδ· ἡτοίμασα λύχνον τῷ χριστῷ μου.

Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐνδύσω αἰσχύνην· ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου.

### Ψαλμὸς ρλβ΄

Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἄλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;

Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὦαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ.

Ὡς δρόσος Ἀερμών, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών.

Ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ἴδου δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου, οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν.

Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Εὐλογήσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

# ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΛΥΧΝΙΚΟΥ

Καὶ συνάπτομεν τοὺς ψαλμοὺς τοῦ λυχνικοῦ

Ψαλμός ρμ'. Ἦχος πλ. δ'

Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σέ, εἰσάκουσόν μου· πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ κεκραγέ-  
ναι με πρὸς σέ.

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή.

Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖρά μου.

Μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρτίαις.

Σὺν ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν καὶ οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν.

Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με·

ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου.

Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν· κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν.

Ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου, ὅτι ἠδύνθησαν· ὥσεὶ πάχος γῆς ἐρράγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπίσθη τὰ ὅστ' αὐτῶν παρὰ τὸν Ἄδην.

Ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί μου· ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλης τὴν ψυχὴν μου.

Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτῶν οἱ ἁμαρτωλοί· κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω.

#### Ψαλμὸς ρμα΄

Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐδεήθην.

Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλιψίν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ.

Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.

Ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ἣ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγίδα μοι.

Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με.

Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχὴν μου.

Ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε· εἶπα· Σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων.

Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

Ῥῦσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου.

Ἐμέ ὑπομενοῦσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῶς μοι.

### Ψαλμὸς ρκθ'

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε· Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου.

Γενηθῆτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.

Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε· ὑπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἥλπισεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

### Στιχηρὰ ἰδιόμελα. Ἦχος πλ. α'. Κοσμᾶ μοναχοῦ

Κύριε,\* ἐρχόμενος πρὸς τὸ πάθος,\* τοὺς ἰδίους στηρίζων μαθητὰς ἔλεγες,\* κατ' ἰδίαν παραλαβὼν αὐτούς.\* Πῶς τῶν ῥημάτων μου ἀμνημονεῖτε,\* ὧν πάλαι εἶπον ὑμῖν,\* ὅτι προφήτην πάντα οὐ γέγραπται,\* εἰ μὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀποκτανθῆναι;\* Νῦν οὖν καιρὸς ἐφέστηκεν,\*



δὲν εἶπον ὑμῖν·\* ἰδοὺ γὰρ παραδίδομαι·\* ἁμαρτωλῶν χερσὶν ἐμπαιχθῆναι·\* οἳ καὶ σταυρῶ με προσπήξαντες,\* ταφῇ παραδόντες,\* ἐβδελυγμένον λογιῶνται ὡς νεκρόν·\* ὁμῶς θαρσεῖτε·\* τριήμερος γὰρ ἐγείρομαι,\* εἰς ἀγαλλίασιν πιστῶν\* καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον.

ἽΟτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ' αὐτῷ λύτρωσις· καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

**Τὸ αὐτὸ**

**Ψαλμὸς ρις'**

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτόν, πάντες οἱ λαοί.

Κύριε,\* πρὸς τὸ μυστήριον τὸ ἀπόρρητον τῆς σῆς οἰκονομίας\* οὐκ ἐξαρκουῖσα ἡ τῶν ἐκ Ζεβεδαίου μήτηρ,\* ἡτεῖτό σοι προσκαίρου βασιλείας τιμὴν\* τοῖς ἑαυτῆς δωρήσασθαι τέκνοις·\* ἀλλ' ἀντὶ ταύτης\* ποτήριον θανάτου\* ἐπηγγείλω πιεῖν τοῖς φίλοις σου·\* ὃ ποτήριον πρὸ τούτων\* πιεῖν ὁ αὐτὸς ἔλεγες,\* ἁμαρτημάτων καθαρτήριον·\* Διό σοι βοῶμεν·\* Ἡ σωτηρία τῶν ψυχῶν ἡμῶν,\* δόξα σοι.

ἽΟτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα·

Κύριε,\* τὰ τελεώτατα φρονεῖν\* τοὺς οἰκείους παιδεύων μαθητάς,\* μὴ ὁμοιοῦσθαι τοῖς ἔθνεσιν ἔλεγες,\* εἰς τὸ κατάρχειν τῶν ἐλαχιστοτέρων·\* οὐχ οὕτω γὰρ ἔσται ὑμῖν\* τοῖς ἐμοῖς μαθηταῖς,\* ὅτι πτωχὸς θέλων ὑπάρχω·\* ὁ πρῶτος οὖν ὑμῶν\* ἔστω πάντων διάκονος,\* ὁ δὲ ἄρχων ὡς ὁ ἀρχόμενος,\* ὁ προκριθεὶς δὲ ὡς ὁ ἔσχατος·\* καὶ γὰρ ἐλήλυθα αὐτὸς\* τῷ πτωχεύσαντι Ἀδὰμ διακονῆσαι\* καὶ λύτρον δοῦναι ἀντὶ πολλῶν\* τὴν ψυχὴν τῶν βοώντων μοι·\* Δόξα σοι.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

### Ἦχος α΄

Ἐρχόμενος ὁ Κύριος\* πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος,\* τοῖς ἀποστόλοις ἔλεγεν ἐν τῇ ὁδῷ.\* Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα\* καὶ παραδοθήσεται ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου,\* καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ.\* Δεῦτε οὖν καὶ ἡμεῖς\* κεκαθαρμέναις διανοίαις\* συμπορευθῶμεν αὐτῷ\* καὶ συσταυρωθῶμεν\* καὶ νεκρωθῶμεν δι' αὐτόν\* ταῖς τοῦ βίου ἡδοναῖς.\* ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ\* καὶ ἀκούσωμεν βοῶντος αὐτοῦ.\* Οὐκέτι εἰς τὴν ἐπίγειον\* Ἱερουσαλήμ διὰ τὸ παθεῖν,\* ἀλλὰ ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου\* καὶ Πατέρα ὑμῶν\* καὶ Θεὸν μου\* καὶ Θεὸν ὑμῶν\* καὶ συνανυψῶ ὑμᾶς\* εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ,\* ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

### Θεοτοκίον αὐτόμελον. Ἦχος α΄

Τῶν οὐρανίων ταγμάτων τὸ ἀγαλλίαμα,\* τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων\* κραταιὰ προστασία,\* ἄχραντε παρθένε,\* σῶσον ἡμᾶς\* τοὺς εἰς σὲ καταφεύγοντας,\* ὅτι ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας μετὰ Θεόν,\* Θεοτόκε, ἀνεθέμεθα.

### ΕΙΣΟΔΟΣ - ΣΥΝΑΠΤΗ

Τοῦ θεοτοκίου ψαλλομένου εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι, ἡλλαγμένοι πενθίμους στολάς, μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἵστανται εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ναοῦ παρὰ τὰς ὥραιας πύλας· πληρωθέντος δὲ τοῦ τροπαρίου, λέγει ὁ διάκονος·

Δ. Σοφία· ὀρθοί.

**Καὶ γίνεται ἡ εἴσοδος, ψαλλομένου τοῦ στιχηροῦ.  
Ἦχος α΄**

**Κ.** Ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου,\* πῶς εἰσελεύσομαι  
ὁ ἀνάξιος;\* ἂν γὰρ τολμήσω συνεισελθεῖν εἰς τὸν νυμφῶ-  
να,\* ὁ χιτῶν με ἐλέγχει,\* ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ γάμου\* καὶ  
δέσμιος ἐκβαλοῦμαι\* ὑπὸ τῶν ἁγγέλων\* καθάρισον, Κύ-  
ριε,\* τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς μου\* καὶ σῶσόν με, ὡς φιλάν-  
θρωπος.

**Ἰστανται δὲ παρὰ τὸν ἄμβωνα καὶ γίνεται καθέδρα.  
Καὶ συνάπτει ὁ διάκονος·**

**Δ.** Ἔτι, κλίνοντες τὰ γόνατα, τοῦ Κυρίου δεηθῶ-  
μεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ἐν δυνάμει καὶ ἐλέει Θεοῦ ἀναστῶμεν.

Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ  
ένώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδό-  
ξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πα-  
τρὸς ἡμῶν (δεῖνος) ἀρχιεπισκόπου, παντὸς τοῦ  
κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου  
δεηθῶμεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν  
βασιλέων, παντὸς τοῦ πάλαιου καὶ τοῦ στρα-  
τοπέδου καὶ τῆς οὐρανόθεν βοηθείας, σκέπης  
καὶ νίκης αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ συγχωρή-  
σεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυ-

σθῆναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ ταύτης τῆς πόλεως καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν τιμίων ἀσωμάτων ἀρχαγγέλων, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων ἱερῶν ἀποστόλων, προφητῶν καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

**Ι. Τὴν εὐχὴν πρὸ τῶν ἀναγνωσμάτων**

Σοὶ εὐχαριστοῦμεν, Κύριε, τῷ ἐξανατείλαντι ἡμῖν φῶς ἐκ σκότους καὶ ἀποκαλύψαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν εἰς κατανόησιν τῶν θαυμασίων σου καὶ ἀνοίξαντι τὸ στόμα ἡμῶν εἰς ἐξομολόγησιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτιῶν, μελέτην δὲ τῶν σῶν ἐντολῶν. Αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, πρόσδεξαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἐλαχίστων δούλων σου καὶ μὴ

ὑπερίδης τὴν δέησιν ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν φύλαξον ἡμᾶς καὶ τοὺς συνελθόντας καὶ συνευχομένους ἡμῖν καὶ ἐναύγασον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν τὸν φωτισμὸν τῶν θείων σου λογίων.

(ἐκφώνως) Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Ἰησοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἰ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Α. Τὸ προκείμενον

Προκείμενον. Ἦχος πλ. β'. Ψαλμὸς ιε'

Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον τὸν συνετίσαντά με (δὶς).

Α. Στίχ. Φύλαξόν με, Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπισα· εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἰ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις.

Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον.  
Τὸν συνετίσαντά με.

Α. Ἀναγινώσκει τὴν Γένεσιν

Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (β' 4-19).

Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, ἣ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι· οὐ γὰρ ἔβρεξεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν. Πηγή δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ

πρόσωπον τῆς γῆς. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. Καὶ ἐφύτευσεν ὁ Θεὸς παράδεισον ἐν Ἑδέμ, κατὰ ἀνατολάς, καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. Καὶ ἐξανέτειλεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὠραῖον εἰς ὄρασιν καὶ καλὸν εἰς βρώσιν· καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. Ποταμὸς δὲ ἐξεπορεύετο ἐξ Ἑδέμ, ποτίζειν τὸν παράδεισον· ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς· ὄνομα τῷ ἐνὶ Φισὼν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐεῖλάτ· ἐκεῖ οὖν ἐστὶ τὸ χρυσίον· τὸ δὲ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης, καλόν· καὶ ἐκεῖ ἐστὶν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. Καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γεὼν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας. Καὶ ὁ ποταμὸς ὁ τρίτος, Τίγρις· οὗτος ὁ πορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. Ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος Εὐφράτης. Καὶ ἔλαβε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδάμ, λέγων· Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἥ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. Καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεός· Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ· καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. Καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῶν.

### **Καὶ συνάπτει τὴν Προφητείαν**

**Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα (μ' 1-8).**

Παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου, λέγει ὁ Θεός. Ἱερεῖς, λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν Ἱερουσαλήμ, παρα-

καλέσατε αὐτήν, ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπεινώσις αὐτῆς· λέ-  
λυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία, ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου  
διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρή-  
μῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς  
τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται  
καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται καὶ ἔσται πάντα  
τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεΐαν καὶ ἡ τραχεῖα εἰς ὁδοὺς λείας· καὶ  
ὀφθήσεται ἡ δόξα Κυρίου καὶ ὀψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σω-  
τήριον τοῦ Θεοῦ, ὅτι Κύριος ἐλάλησε. Φωνὴ λέγοντος·  
Βόησον. Καὶ εἶπα· Τί βοήσω; πᾶσα σὰρξ χόρτος καὶ πᾶσα  
δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ  
τὸ ἄνθος ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς  
τὸν αἰῶνα.

### **Καὶ συνάπτει τὴν Παροιμίαν**

#### **Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (α' 1-20).**

Παροιμίαι Σολομῶντος υἱοῦ Δαυίδ, δς ἐβασίλευσεν  
ἐν Ἰσραήλ, γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ νοῆσαι λόγον  
φρονήσεως· δέξασθαί τε στροφὰς λόγων, νοῆσαί τε δι-  
καιοσύνην ἀληθῆ καὶ κρίμα κατευθύνειν· ἵνα δῶ ἀκάκοις  
πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν. Τῶν  
δε γὰρ ἀκούσας σοφός, σοφώτερος ἔσται, ὁ δὲ νοήμων  
κυβέρνησιν κτήσεται· νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν  
λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα. Ἀρχὴ σοφίας,  
φόβος Κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐ-  
τήν· εὐσέβεια εἰς Θεόν, ἀρχὴ αἰσθήσεως· σοφίαν δὲ καὶ  
παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν. Ἄκουε, υἱέ, νόμους  
πατρός σου καὶ μὴ ἀπώση θεσμοὺς μητρός σου. Στέφα-  
νον γὰρ χαρίτων δέξη σὴ κορυφῇ καὶ κλοιὸν χρύσειον περὶ  
σῶ τραχήλῳ. Υἱέ, μὴ σε πλανήσωσιν ἀσεβεῖς ἄνδρες,  
μηδὲ βουληθῆς, ἐὰν παρακαλέσωσί σε, λέγοντες· Ἐλθέ  
μεθ' ἡμῶν, κοινώνησον αἵματος· κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν  
ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως· καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὥσπερ Ἀδης  
ζῶντα καὶ ἄρωμεν τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς·  
τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελῆ καταλαβώμεθα· πλήσω-

μεν δὲ οἴκους ἡμετέρους σκύλων· τὸν δὲ κληρὸν σου βάλε ἐν μέσῳ ἡμῶν· κοινὸν δὲ βαλλάντιον κτησώμεθα πάντες καὶ μαρσίππιον ἐν γεννηθήτῳ ἡμῖν. Υἱέ μου, μὴ πορευθῇς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν· ἐκκλινον δὲ τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν· οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι καὶ ταχινοὶ εἰσι τοῦ ἐκχέαι αἷμα. Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα πτερωτοῖς. Αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες, θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά· ἡ δὲ καταστροφή ἀνδρῶν παρὰ νόμων κακὴ. Αὗται αἱ ὁδοὶ εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα· τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται. Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἔχει.

## ΕΠΙΛΥΧΝΙΟΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

### Α. Καὶ εὐθὺς τὸ «Φῶς ἱλαρὸν»

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης\* ἀθανάτου Πατρός,\* οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος,\* Ἰησοῦ Χριστέ,\* ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν,\* ἰδόντες φῶς ἐσπερινόν,\* ὑμνοῦμεν Πατέρα, Υἱόν\* καὶ ἅγιον Πνεῦμα Θεόν.\* Ὡς ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς\* ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίσαις,\* Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς·\* διὸ ὁ κόσμος σὲ δοξάζει.

## ΤΟ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΝ

### Α. Τὸ προκείμενον

Προκείμενον. Ὑψίς δ'. Ψαλμὸς μθ'

### Δ. Πρόσχωμεν.

Λ. Θεῶν τῶ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου· καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσης με (δὶς).



- Α. Θεὸς Θεῶν Κύριος ἐλάλησε καὶ ἐκάλεσε τὴν γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν.
- Λ. Θῶσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου.
- Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου καὶ ἐξελοῦμαί σε καὶ δοξάσης με.

## ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

### Δ. Τὴν συναπτὴν τοῦ Εὐαγγελίου

Καὶ ὑπὲρ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς ἀκροάσεως τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναγνώσει.

### Καὶ ἀναγινώσκει τὸ Εὐαγγέλιον

Ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα (κ' 17-28).

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητάς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ· καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· Τί θέλεις; Λέγει αὐτῷ· Εἰπέ, ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἰς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἰς

ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; Λέγουσιν αὐτῷ· Δυνάμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα, ἡγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, εἶπεν· Οἴδατε, ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔσται ὑμῶν διάκονος· καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται ὑμῶν δοῦλος. Ὡςπερ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε.

#### ΤΟ «ΚΑΤΑΞΙΩΣΟΝ»

Λ. Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἐσπέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Γένοιτο, Κύριε, τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.

Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.

Εὐλογητὸς εἶ, δέσποτα, συνέτισόν με τὰ δικαιώματά σου.

Εὐλογητὸς εἶ, ἅγιε, φώτισόν με τοῖς δικαιομασί σου.

Κύριε, τὸ ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα· τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδης.

Σοὶ πρέπει αἶνος, σοὶ πρέπει ὕμνος, σοὶ δόξα πρέπει, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

## ΤΑ ΣΤΙΧΗΡΑ

### Λ. Καὶ ψάλλομεν τὰ παρόντα στιχηρά. Ἦχος δ΄. Πρὸς τό· Ἐδωκας σημείωσιν

Ἐρχεται ὁ Κύριος,\* ὁ μηδαμοῦ χωριζόμενος\* καὶ ἀεὶ εὐρισκόμενος\* τοῖς αὐτῷ ἐγγίζουσι\* καθαρᾷ καρδίᾳ,\* πάθη ὑπομεῖναι\* καὶ τὴν ἀπάθειαν ἡμῖν\* δι' εὐσπλαγχνίαν πᾶσι δωρήσασθαι.\* αὐτοῦ δοξολογήσωμεν\* τὴν ὑπέρ νοῦν συγκατάβασιν\* καὶ τὸ ἄφατον ἔλεος,\* δι' οὗ κόσμος συνίσταται.

**Στίχ.** Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με. Ὅμοιον

Πάθος πρὸς ἐκούσιον,\* ὁ ἀπαθὴς τῇ Θεότητι\* συμπαθῶς ἀγαθότητι\* τοῖς φίλοις προέλεγες.\* Εἰς ἐξ ὑμῶν δόλον τέτοκε καρδίᾳ\* καὶ φονευταῖς με μελετᾷ\* ἀπεμπολῆσαι, ἐξαγοράζοντα\* ἐν αἵματι τιμίῳ μου\* τοὺς δουλωθέντας τῷ δράκοντι\* καὶ τὴν πρώτην εὐγένειαν\* παντελῶς ἀπολέσαντας.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

### Ἦχος πλ. δ΄. Πρὸς τό· Ὡ τοῦ παραδόξου

Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος!\* Ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγός\* διὰ ἄμετρον ἔλεος\* πιεῖν τὸ ποτήριον\* τοῦ θανάτου ἐλήλυθας.\* ἐκ μαθητοῦ σου\* φέρεις προδίδοσθαι,\* ἐξ Ἰου-

δαίων\* δέχει κατάκριμα.\* Ὡς τίς ἡ ἄπειρος\* ἀνοχή σου,  
δέσποτα,\* δι' ἧς ἡμᾶς\* σῶσαι παραγέγονας,\* ὡς μόνος  
εὐσπλαγχνος.

Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
νων· ἀμήν.

### Θεοτοκίον, ὅμοιον

Ὡς τῆς θερμῆς προστασίας σου!\* ὦ τῆς ἀμέτρου ὄν-  
τως\* συμπαθείας σου, δέσποινα!\* ὦ τῆς μεσιτείας σου!\*  
ὦ τῆς εὐσπλαγχνίας σου!\* σὺ γὰρ πρεσβεύεις\* ὑπὲρ ἡμῶν  
πρὸς Θεόν\* παντὸς κινδύνου\* ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς\* καὶ  
περιστάσεως,\* πειρασμῶν καὶ θλίψεων\* καὶ συμφορῶν\*  
τὴν κληρονομίαν σου\* τῇ φυσικῇ σου στοργῇ.

### Η ΕΚΤΕΝΗΣ - ΑΙ ΑΙΤΗΣΕΙΣ

**Δ. Καὶ εὐθὺς λέγει ὁ διάκονος τὴν αἴτησιν**

Σχολάσωμεν.

Ἐτι κλίνοντες τὰ γόνατα, ἐκτενῶς τοῦ Κυρίου  
δεηθῶμεν.

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Ἐν δυνάμει καὶ ἐλέει Θεοῦ ἀναστῶμεν.**

Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ  
ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδό-  
ξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Ἐπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πα-  
τρὸς ἡμῶν (δεῖνος) τοῦ ἀρχιεπισκόπου, παντὸς  
τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυ-  
ρίου δεηθῶμεν.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Ἐπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ συγχωρή-**

σεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆ-  
ναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀρ-  
γῆς, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ  
Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῶν ἁγίων ἐνδόξων ἀποστόλων, προφητῶν καὶ  
ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων  
καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ  
πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐσπέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν  
καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν  
ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυ-  
ρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν  
πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτη-  
σώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν  
καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτη-  
σώμεθα.

Λ. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰ-  
ρήνῃ καὶ ἐν μετανοίᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυ-  
ρίου αἰτησώμεθα.

Δ. Παράσχου, Κύριε.

Λ. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα,  
ἀνεπαίσχυντα καὶ καλὴν ἀπολογίαν τὴν ἐπὶ

τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τὴν εὐχὴν

Κύριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε, ἐνώτισαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεως ἡμῶν· ποιήσον μεθ' ἡμῶν σημεῖον εἰς ἄγαθόν· ὁδήγησον ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ σου τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· εὐφρανον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· διότι μέγας εἶ σὺ καὶ ποιῶν θαυμάσια· σὺ εἶ Θεὸς μόνος καὶ οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· δυνατὸς ἐν ἐλέει καὶ ἀγαθὸς ἐν ἰσχύϊ, εἰς τὸ βοηθεῖν καὶ παρακαλεῖν καὶ σώζειν πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

(ἐκφώνως) "Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὁ ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος διάκονος λέγει πρὸς τοὺς κατηχο-  
μένους·

Οἱ κατηχούμενοι, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυ-  
ρίῳ κλινάτε.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Λέγει τὴν εὐχὴν τῶν κατηχουμένων

Εὐλόγησον νῦν, Κύριε, τοὺς δούλους σου τού-  
τους τοὺς κατηχομένους, οὓς προσεκαλέσω  
κλήσει ἁγία ἐπὶ τὸ θαυμαστὸν φῶς τῆς σῆς  
ἐπιγνώσεως, καὶ δὸς αὐτοῖς ἐπιγνῶναι περὶ ὧν  
κατήχηνται λόγων τὴν ἀσφάλειαν. Ἐμπλησον  
αὐτοὺς Πνεύματος ἁγίου, εἰς τὸ γενέσθαι καὶ  
αὐτοὺς πρόβατα σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ποιμένος,  
ἐσφραγισμένα τῇ σφραγίδι τοῦ ἁγίου σου Πνεύ-  
ματος, ὅπως μέλη τίμια γένωνται τοῦ σώματος  
τῆς Ἐκκλησίας σου καὶ καταξιωθῶσιν καὶ ἐν  
τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῆς μακαρίας ὄντως ἐλπίδος  
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

(ἐκφώνως) Ἴνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξά-  
ζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου,  
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-  
ματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-  
νων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ πορεύεσθε, οἱ κατηχούμενοι.

Καὶ ὑμεῖς οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῇ χειροθεσίᾳ  
προσέλθατε.

Κλινάτε.

**I. Τὴν ἐσχὴν τῶν φωτιζομένων**

Κύριε ἅγιε, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τῷ παντεφύρῳ σου ὀμματι ἐπιβλέπων ἐπὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν, σοὶ ἐκλίνωμεν τὸν αὐχένα τῆς καρδίας καὶ τοῦ σώματος καὶ δεόμεθά σου· Ἐκτείνον τὴν ἀγίαν σου χεῖρα τὴν ἀόρατον ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου σου καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς· καὶ εἴ τι ἡμάρτομεν ἔκουσίως ἢ ἀκουσίως, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς συγχώρησον, δωρούμενος ἡμῖν καὶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ σου.

(ἐκφώνως) Ὅτι Θεὸς ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**Λ.** Ἀμήν.

**Δ.** Ἐγείρεσθε.

Ἐν εἰρήνῃ πορεύεσθε.

Καὶ ὑμεῖς οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῶν κατηχήσεων μνημονεύοντες, σπουδαίως συνάγεσθε.

Προσέλθατε.

**I. Τὴν εὐχὴν**

Ὁ προειπὼν διὰ τῶν ἀγίων σου προφητῶν τοῖς μουμένοις· «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε» καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ νομοθετήσας τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν, αὐτὸς καὶ νῦν ἐπιδε ἐπὶ τοὺς βαπτιζομένους καὶ εὐλόγησον αὐτοὺς καὶ ἀγιάσον καὶ παρασκεύασον ἀξίους γενέσθαι τῆς πνευματικῆς σου δωρεᾶς καὶ τῆς ἀληθινῆς σου υἰοθεσίας, τῶν πνευματικῶν σου μυστηρίων,



τῆς μετὰ τῶν σωζομένων ἐπισυναγωγῆς.

(ἐκφώνως) "Οτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## Η ΛΙΤΗ

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλατε.

**Καὶ λιτανεύομεν ψάλλοντες τὸ τροπάριον. Ἦχος πλ. α΄**

Κ.-Λ. Φθάσαντες, πιστοί,\* τὸ σωτήριον πάθος\* Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ,\* τὴν ἄφατον αὐτοῦ\* μακροθυμίαν δοξάσωμεν.\* ὅπως τῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ\* συνεγείρῃ καὶ ἡμᾶς,\* νεκρωθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ,\* ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.

**Κρούει δὲ ὁ ἀρχιδιάκονος τὴν πύλην καὶ ἀνοίγοντες, εἰσέρχονται οἱ κληρικοὶ εἰς τὸ βῆμα**

Κ.-Λ. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**Κοντάκιον. Ἦχος α΄**

Τὰ πάθη μυστικὰ\* τοὺς ὑμνοῦντάς σου, δέσποτα,\* φωτὶ σου ὑπὲρ νοῦν\* ἡγίασας, ὡς εὐσπλαγχνός.\* παντοίων παθῶν λύτρωσαι ἡμᾶς,\* Χριστέ ὁ Θεός,\* καὶ τῇ θείᾳ σου δυναστείᾳ\* σκέπων, δέσποτα,\* τῆς ἀχράντου σου βασιλείας ἀξιώσον,\* ὁ μόνος φιλόανθρωπος.

## ΤΟ «ΚΑΤΕΥΘΥΝΘΗΤΩ»

Κ.-Λ. Καὶ εὐθὺς ψάλλομεν τὸ «Κατευθυνθήτω». Ἦχος πλ. β΄

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου,\* ὡς θυμίαμα

ἐνώπιόν σου.\* ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου,\* θυσία  
ἐσπερινή (γ').

ΤΟ «ΝΥΝ ΑΠΟΛΥΕΙΣ»

- Α. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,\* κατὰ  
τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ.  
"Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,\*  
δ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.  
Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν.  
Καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.  
Τὸ Κύριε, ἐλέησον (μ').

ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

- Δ. Μή τις τῶν κατηχουμένων· μή τις τῶν ἀμυή-  
των· μή τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεηθῆ-  
ναι.  
'Αλλήλους ἐπίγνωτε· ἀλλήλους γνωρίσατε.  
Τὰς θύρας κλείσατε.  
'Ορθοὶ πάντες.

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

- Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.  
Α. Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν\* σὺν ἡμῖν ἀορά-  
τως λατρεύουσιν.\* ἰδοὺ γὰρ εἰσπορεύεται\* ὁ  
βασιλεὺς τῆς δόξης.\* ἰδοὺ θυσία μυστικὴ\* τε-  
τελειωμένη δορυφορεῖται.\* Πίστει καὶ πόθῳ  
προσέλθωμεν,\* ἵνα μέτοχοι ζωῆς αἰωνίου γε-  
νώμεθα.\* Ἀλληλοῦῖα.  
Τοῦτου ψαλλομένου γίνεται ἡ εἰσοδος τῶν προηγια-  
σμένων

Δ. Ἐν σοφίᾳ Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ι. Καλύπτει τὰ ἅγια μετὰ τῆς νεφέλης καὶ ἄρχεται

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν,

Ι.-Λ. Πατέρα παντοκράτορα,\* ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,\* ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.\* Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,\* τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ,\* τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα\* πρὸ πάντων τῶν αἰώνων\* φῶς ἐκ φωτός,\* Θεὸν ἀληθινόν\* ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ\* γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα,\* ὁμοούσιον τῷ Πατρί,\* δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.\* Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους\* καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν\* κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν\* καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου\* καὶ Μαρίας τῆς παρθένου\* καὶ ἐνανθρωπήσαντα.\* Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν\* ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου\* καὶ παθόντα καὶ ταφέντα\* καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,\* κατὰ τὰς Γραφάς.\* Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς\* καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς\* καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης\* κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς,\* οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.\* Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,\* τὸ Κύριον,\* τὸ ζωοποιόν,\* τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον,\* τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον\* καὶ συνδοξαζόμενον,\* τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.\* Εἰς μίαν, ἁγίαν,\* καθολικὴν\* καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.\* Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.\* Προσδοκῶ ἀνάστασιν νε-

κρῶν\* καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος\* ἀμήν.

## ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Δ. Στῶμεν καλῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Εἰρήνῃ πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Ἐπικλινόμενος, λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας

Ὁ μόνος Κύριος καὶ ἐλεήμων Θεός, τοῖς κλίνουσι τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου καὶ ἐπιζητοῦσι τὰς παρὰ σοῦ πνευματικὰς δωρεὰς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ ἀναφαιρέτῳ, ὃ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν.

(ἐκφώνως) Ὅτι αἰνετὸν καὶ προσκυνητὸν καὶ ὑπερένδοξον ὑπάρχει τὸ πανάγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## Η ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΣΥΝΑΠΤΗ

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων πάντας ἡμᾶς ἐπὶ τῇ παραστάσει καὶ ἱεουργίᾳ τῶν

ἀχράντων αὐτοῦ μυστηρίων, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἀρχεται τῆς καθολικῆς συναπτῆς

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σῶσον, ἐλέησον, οἰκτίρησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ φιλανθρωπίας, ὁμονοίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγίου πνεύματος τὸς ἡμῶν (τοῦ δεῖνος) τοῦ πατριάρχου καὶ μετόχων (τοῦ δεῖνος) τοῦ πανοσίου ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πατρὸς καὶ τῆς βασιλευούσης καὶ ταύτης ἡμῶν

τῆς πόλεως καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ εὐλαβείᾳ Χριστοῦ οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τόποις τούτοις τῶν Ἱεροσολύμων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων καὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὄντων ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκάστου μετὰ χαρᾶς ἐν τάχει εἰς τὰ οἰκεῖα αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι καὶ σωθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς καὶ ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εἰσακουσθῆναι καὶ εὐπρόσδεκτον γενέσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ καταπεμφθῆναι πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς καὶ τοῦ καταξιωθῆναι ἡμᾶς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκτενῶς δεόμεθά σου.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν τὰς ἁγίας νηστείας καὶ δεήσεις διεκτελούντων καὶ ἐλθόντων τοῦ προσκυνῆσαι ἐν τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ τούτῳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν

Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις  
ὀρθοδόξων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας καὶ ὑπερευλογημένης, ἀχράντου  
δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-  
ρίας, τῶν τιμίων ἀσωμάτων ἀρχαγγέλων, τοῦ  
ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρό-  
μου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων, ἱερῶν, ἐνδόξων  
ἀποστόλων, προφητῶν καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων  
μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύ-  
σωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ  
πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησαν.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ προαγια-  
σθέντων τιμίων, ἐνδόξων, ἐπουρανίων, μυστι-  
κῶν, φρικτῶν, θείων δώρων καὶ σωτηρίας τοῦ  
παρεστῶτος καὶ προσφέροντος ἁγίου, ὁσίου πα-  
τρὸς ἡμῶν καὶ ἱερέως (δεῖνος) Κύριον τὸν Θεὸν  
ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

**Ι. Τὴν εὐχὴν ταύτην**

Καὶ δὸς ἡμῖν, Κύριε, εὐπρόσδεκτον γενέσθαι  
τὴν προσφορὰν ἡμῶν, ἡγιασμένην ἐν Πνεύματι  
ἁγίῳ, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἡμετέρων πλημμελημά-  
των καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοημάτων καὶ εἰς  
ἀνάπαυσιν τῶν κοιμηθεισῶν ψυχῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς  
οἱ ταπεινοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί  
σου, καταξιωθέντες ἀδόλως λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ  
σου θυσιαστηρίῳ, λάβωμεν τὸν μισθὸν τῶν πι-

στῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων καὶ εὖρωμεν χάριν καὶ ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεώς σου τῆς δικαίας καὶ ἀγαθῆς.

(ἐκφώνως) Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Πληρώσωμεν τὴν δέησιν ἡμῶν τῷ Κυρίῳ, ὅτι πλήρης ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων δώρων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀντικαταπέμψῃ ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.



**I. Κλίνων, λέγει τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»**

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μεγαλάνυμος Κύριος, ἡ μακαρία φύσις, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης, ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τῶν σεραφίμ, ὃ παρεστήκασι χίλιαι χιλιάδες καὶ μύριαι μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων στρατιαί, τὰ μὲν προσενεχθέντα σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας προσεδέξω καὶ ἁγιάσαι καὶ τελειῶσαι κατηξίωσας, ἀγαθέ, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· ἁγίασον, δέσποτα, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ψηλάφησον τὰς διανοίας καὶ ἀνάκρινον τὰς συνειδήσεις καὶ ἔκβαλε ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ἔννοιαν πονηράν, πάντα λογισμὸν ἀσελγῆ, πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ ἐνθύμησιν αἰσχράν, πάντα λόγον ἀπρεπῆ, πάντα φθόνον, τυφόν καὶ ὑπόκρισιν, πᾶν ψεῦδος, πάντα δόλον, πάντα περισπασμὸν βιοτικόν, πᾶσαν πλεονεξίαν, πᾶσαν κενοδοξίαν, πᾶσαν κακίαν, πάντα θυμόν, πᾶσαν ὀργήν, πᾶσαν μνησικακίαν, πᾶσαν βλασφημίαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν, πᾶσαν κίνησιν σαρκός τε καὶ πνεύματος ἀπήλλοτριωμένην τοῦ θελήματος τῆς ἀγιότητός σου.

(ἐκφώνως) Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, φιλάνθρωπε Κύριε, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ψυχῇ πεφωτισμένῃ, ἀνε-

παισχύντῳ προσώπῳ, ἡγιασμένοις χεῖλεσι, τολ-  
μαῖν ἐπικαλεῖσθαι σέ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἅγιον  
Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·

**Καὶ ἀποκρίνουσιν ὁ τε κληρὸς καὶ ὁ λαός, ἀρχομένου  
τοῦ ἱερέως τοῦ·**

**Κ.-Λ.** Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,\* ἁγιασθήτω  
τὸ ὄνομά σου,\* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,\* γενη-  
θήτω τὸ θέλημά σου\* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς  
γῆς.\* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον\* δὸς ἡμῖν  
σήμερον\* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,\*  
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν\*  
καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,\* ἀλλὰ  
ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

**Ι. Κύψας λέγει·**

Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύ-  
ριε, Κύριε τῶν δυνάμεων, ὃν ὑπενεγκεῖν οὐ ду-  
νάμεθα, ὁ εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἀλλὰ ῥῦσαι  
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ  
καὶ πάσης ἐπηρείας καὶ μεθοδείας αὐτοῦ, διὰ  
τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, τὸ ἐπικληθὲν ἐπὶ τὴν  
ἡμετέραν ταπείνωσιν.

(ἐκφώνως) "Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ  
δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ  
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς  
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**Λ. Ἀμήν.**

Ι. Εἰρήνη παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

**Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·**

Σοὶ ἐκλίναμεν οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, ἀπεκδεχόμενοι τὰ παρὰ σοῦ πλούσια ἐλέη· πλουσίαν καὶ νῦν τὴν χάριν σου καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐξαπόστειλον ἡμῖν, δέσποτα, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι γενέσθαι τῶν ἁγίων σου μυστηρίων εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

(ἐκφώνως) Σὺ γὰρ προσκυνητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ἔσται ἡ χάρις καὶ τὰ ἐλέη τῆς ἁγίας, ὁμοουσίου, ἀκτίστου, ἀδιαιρέτου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ΥΨΩΣΙΣ - ΜΕΛΙΣΜΟΣ - ΕΝΩΣΙΣ - ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ

Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ἄγιε, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, Κύριε, ἁγίασον ἡμᾶς τῷ λόγῳ τῆς σῆς χάριτος καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· σὺ γὰρ εἶπας, δέσποτα· «Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι, Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν».

**Καὶ συνάπτει·**

Ἀκατάληπτε Θεέ Λόγε, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ὁμοούσιε, συναΐδιε καὶ ἀχώριστε, πρόσδεξαι τὸν ἀκήρατον ὕμνον ἐν ταῖς ἁγίαις σου καὶ ἀναιμάκτοις θυσίαις, σὺν τοῖς χερουβὶμ καὶ σεραφὶμ καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, βοῶντος καὶ λέγοντος·

**Καὶ ὕψοι τὰ ἅγια, λέγων·**

Τὰ προηγιασμένα δῶρα, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

- Α. Εἰς ἅγιος,\* εἰς Κύριος,\* Ἰησοῦς Χριστός,\* εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς\* σὺν ἁγίῳ Πνεύματι,\* ὧ ἡ δόξα\* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
- Δ. Εἰπῶμεν πάντες ὑπὲρ σωτηρίας, εὐζωίας τε καὶ μακροημερεύσεως τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου (τοῦ δεῖνος) παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔλεων καὶ εὐμενῆ καὶ εὐδιάλλακτον γενέσθαι τὸν ἁγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεὸν ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν καὶ ἐλεῆσαι ἡμᾶς κατὰ τὸ μέγα τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ ἔλεος· καὶ ὑπὲρ τοῦ συγχωρηθῆναι ἡμῖν πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον· καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῶν θλιβομένης

καὶ καταπονουμένης, ἐλέους Θεοῦ καὶ βοηθείας ἐπιδεδομένης.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (ιβ').

Δ. Ἐτι καὶ ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων ἡμῶν βασιλέων, κράτους, νίκης, διαμονῆς, εἰρήνης, ὑγείας καὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ τοῦ Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐπὶ πλεῖον συνεργῆσαι καὶ κατευοδῶσαι αὐτοὺς ἐν πᾶσι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον· καὶ ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ (τοῦ δεῖνος) καὶ (τοῦ δεῖνος), μνήμης καὶ ἀναπαύσεως τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀδελφῶν καὶ πάντων χριστιανῶν τῶν ὀρθοδόξων εἴπωμεν πάντες· Κύριε, ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (ιβ').

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.

Λ. **Ψάλλει τὸ κοινωνικὸν - Ψαλμὸς λγ'**

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος· Ἀλληλούϊα.

Στίχ. Εὐλογῆσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ παντὸς ἡ αἵνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου· ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ· ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποιήσον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὅστ' αὐτῶν, ἐν  
ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦν-  
τες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.

Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ  
οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ'  
αὐτόν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**Ι. Κλᾶ τὸν ἄρτον καὶ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ τὸ ἥμισυ καὶ  
τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἥμισυ καὶ βάπτει τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ  
ἐν τῷ κρατῇρι λέγων·**

“Ἐνωσις τοῦ παναγίου σώματος καὶ  
τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Θε-  
οῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

**Καὶ σφραγίζει τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ μέρος καὶ  
ἐναλλάξει κρατῶν τὰ δύο μέρη· σφραγίζει τὸ  
ἄλλο ἥμισυ· εἶτα, συνάψας τὰ μέρη καὶ βάψας  
αὐτῶν τὰ λοιπὰ δύο ἄκρα ἐν τῷ κρατῇρι καὶ σφρα-  
γίζων τοὺς λοιποὺς ἄρτους, λέγει ἐφ’ ἐκάστης  
βάψεως τὸν τῆς ἐνώσεως λόγον καὶ εὐθέως ἄρ-  
χεται μελίζειν καὶ πρὸ πάντων δίδωσιν εἰς ἕκα-  
στον κρατῆρα μίαν μερίδα ἀπλήν, λέγων·**

“Ἡνωται καὶ ἡγιάσται καὶ τετελείω-  
ται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ  
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

**Εἶτα ποιεῖ διπλᾶς μερίδας ἐκάστῳ τῶν κλη-  
ρικῶν καὶ βάπτει εἰς τὸν κρατῆρα·**

**Δ. Κύριε, εὐλόγησον.**

**Ι.** **Ὡμολόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων ὑμᾶς, τοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ μελίζοντας καὶ πάντας τοὺς ἐν πίστει μεταλαμβάνειν μέλλοντας.**

**Κ.** Ἀμήν.

**Ι.** **Καὶ ὅταν πληρώσῃ μελίζειν, λέγει·**

Τῆς κατὰ φιланθρωπίαν παρασχεθείσης ἡμῖν παρὰ σοῦ θείας χάριτος, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐτολμήσαμεν· προσερχόμεθα οὖν μετὰ φόβου τοῖς ἁγίοις σου μυστηρίοις, δέσποτα, σὲ αἰτούμενοι, εἴ τι δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἡμῖν παρῶπται, συγγνώμων γενοῦ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

**Καὶ πάλιν ὅταν μεταλαμβάνειν μέλλῃ·**

Δέσποτα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οὐράνιος ἄρτος, ἡ τροφή τοῦ παντός κόσμου, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος μεταλαβεῖν τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ ἄφατον μακροθυμίαν ἄξιόν με ποίησον καὶ ἀκατάκριτον καὶ ἀνεπαίσχυντον μετασχεῖν τοῦ παναγίου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

**Εἶτα μεταλαμβάνει καὶ μεταδίδωσι τῷ κλήρῳ. Ὅτε δὲ ἐπαίρουσι τοὺς δίσκους καὶ τοὺς κρατήρας εἰς τὸ μεταδοῦναι τῷ λαῷ·**

**Δ.** Κύριε, εὐλόγησον.



**Ι. Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἁγιάσαντι καὶ ἁγιάζοντι πάντας ἡμᾶς.**

Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου καὶ ἡ βασιλεία σου διαμένει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

**Ι. Σφραγίζων τοὺς πιστοὺς, λέγει μεταδίδων·**

Σῶμα ἅγιον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς μεταδιδόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

**Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε.**

**Καὶ μεταδίδουσι τῷ λαῷ.**

#### ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

**Λ. Πλήρωσον τὸ στόμα μου αἰνέσεως, Κύριε,\* καὶ χαρᾶς ἔμπλησον τὰ χεῖλη μου,\* ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου.**

**Ι. Εὐχεται τήνδε ἐπὶ τοῦ θυμιάματος εὐχήν·**

Εὐχαριστοῦμέν σοι, τῷ σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχου ἡμῖν ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ προσφερόμέν σοι τὸ θυμίαμα τοῦτο, δεόμενοι· φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν

πτερύγων σου καὶ καταξίωσον ἡμᾶς καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς μετασχεῖν τῶν ἁγιασμάτων σου εἰς ἁγιασμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν· ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν, Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὅταν ποιῇ τὴν εἰσοδὸν, λέγει·

Ὁρθοί· οἱ μεταλαβόντες τῶν ἁγίων, ἀχράντων, ἀθανάτων καὶ ζωοποιῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἐπὶ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἀξίως εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως γένηται ἡμῖν ἡ μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων αὐτοῦ εἰς ἀποτροπὴν παντὸς πονηροῦ πράγματος, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου καὶ εἰς κοινωνίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας καὶ ὑπερευλογημένης, ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τοῦ διακόνου ταῦτα λέγοντος ἐπεύχεται·

Ὁ Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον εὐσπλαγχνίαν συγκαταβάς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν δούλων σου

καὶ καταξιώσας ἡμᾶς μετασχεῖν ταύτης τῆς ἐπουρανίου τραπέζης, μὴ κατακρίνης ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ φύλαξον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἁγιασμῷ, ἵνα ἄξιοι γενόμενοι τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, εὕρωμεν μέρος καὶ κλῆρον μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου.

(ἐκφώνως) Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ - ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Λέγει τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν τῆς ἀπολύσεως

Βασιλεῦ τῶν αἰώνων καὶ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου δημιουργέ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀφάτῳ οἴκτῳ τῷ πρὸς ἡμᾶς ἐκουσίως ἑαυτὸν κενώσας ἐν τῷ γενέσθαι καθ' ἡμᾶς ἄνευ ἁμαρτίας ἄνθρωπος, μὴ ἐκστάς δὲ τῶν κόλπων τῶν πατρικῶν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνεκφοιτήτῳ ἰδρύσει τῆς ἰδίας θεότητος καὶ βασιλείας μεμενηκώς, τῆς πτωχῆς ἡμῶν ἐπιλαβόμενος φύσεως ἐφέσει τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν καὶ θανεῖν, ἵνα παθῶν τε καὶ θανάτου ἐλευθερώσης

τὸ γένος ἡμῶν, γεγονὸς ἐξ οἰκείας ἀπροσεξίας κατὰκρι-  
τον - ἀνέφικτος γὰρ πάθεισιν ὑπῆρχες διὰ θειότητα φύ-  
σεως, εἰ μὴ τὸ παθητὸν ἡμῶν ἡμφιάσω καὶ θνητὸν φύ-  
ραμα ἐθελουσίως - τοιγαροῦν τὸ ἴδιον ἀποφῆναι βουλη-  
θεὶς πάθος, ὧ δέσποτα, πρὸς αὐτὸ παραγενόμενος, ῥή-  
ματι δυνάμεως τὴν ἄκαρπον συκῇν ἐξήρανας, ἅμα τε  
καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ὑπαινιττόμενος ἐξ ἀπιστίας καὶ  
ἀκαρπίας ἀπώλειαν. Ἀλλ' ἡμᾶς τοὺς προσκυνητὰς καὶ  
ἐπιγνώμονας τῆς σῆς δεσποτείας ἀξίωσον, Κύριε, πίστιν  
εἰλικρινῇ καὶ ἀμώμητον ἀψόγοις ἔργοις καὶ ἀρετῆς κα-  
τορθώμασιν κομῶσάν σοι καρποφορῆσαι, τὴν ὁσμὴν τῶν  
παθημάτων σου τοῖς ἡμετέροις ἐντιθεὶς μέλεσιν, ἵνα καὶ  
κοινωνοὺς παραλάβῃς τῆς δόξης τῆς ἀναστάσεώς σου·  
ὑψωσον δὲ καὶ τὸ τῶν χριστιανῶν κέρας καὶ τοῦ συνέ-  
χοντος δουλικοῦ ζυγοῦ ἐλευθέρωσον. Εὐλόγησον τὸν  
σὸν λαὸν τὸν εἰς προσκύνησιν τοῦ σωτηρίου σου σταυροῦ  
καὶ τῆς ζωοποιοῦ ἐληλυθότα ἐγέρσεως καὶ τῆς σῆς πάν-  
τας ἡμᾶς βασιλείας μετόχους ἀπέργασαι, πρεσβείαις  
τῆς εὐλογημένης σου μητρὸς, ἡμετέρας δὲ δεσποίνης, καὶ  
τῶν ἁγίων ἀπάντων ἐντεύξεσιν· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ δόξα καὶ  
ἡ αἰώνιος βασιλεία σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ  
παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν  
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγάπῃ Θεοῦ πορευθῶμεν.

## 1. ΜΕΓΑΛΗ ΤΡΙΤΗ

(Κατὰ τὸ Τυπικὸν τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, κῶδ.  
τ. Σταυροῦ 43)

**Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος πλ. β΄**

Δεῦτε, πιστοί, ἀπεργασώμεθα...

Ὁ νυμφίος ὁ κάλλει ὠραῖος...

Ὅταν ἔλθῃς ἐν δόξῃ...

**Ἄλλα στιχηρά. Ἦχος πλ. β΄. Ἡ ἀπεγνωσμένη**

Ὁ Θεὸς ὁ θέλων πάντας σωθῆναι,\* ἐπιβλέπων ἶδε τὴν  
δέησίν μου\* καὶ μή μου τὰ δάκρυα ὡς μάταια ἀπόσης.\*  
τίς γὰρ προσῆλθέ σοι προσκλαίων\* καὶ εὐθὺς οὐκ ἐσώθη;\*  
τίς δὲ ἐβόησε θερμῶς σοι\* καὶ εὐθὺς οὐκ ἠκούσθη;\* καὶ  
γάρ, δέσποτα,\* ταχὺς εἰς σωτηρίαν εὐρίσκει πᾶσι\* τοῖς  
αἰτοῦσί σε διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Τὸ ὀλίγον βλέπω τῶν ἐμῶν χρόνων\* καὶ ὁρῶ τὸ πλῆθος  
τῶν ἐγκλημάτων\* βυθῷ ἀπογνώσεως συμπνίγομαι ὁ  
τάλας.\* πῦρ γὰρ τὸ ἄσβεστον ἐκεῖθεν\* τοὺς ἀνόμους προσ-  
μένει.\* σχώληξ ἀκοίμητα κολάζων\* καὶ βρυγμοὺς τῶν  
ὀδόντων.\* ἀλλά, Κύριε,\* αὐτῶν με ῥῦσαι καὶ τῆς μελλούσης  
βασιλείας\* ἀξίωσον διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Ὡ τῆς τῶν ἁγίων χαρᾶς καὶ τρυφῆς!\* ὦ τῆς τῶν δι-  
καίων ἀγείρω ζωῆς!\* ἐν οἷς με κατὰταξον, Χριστέ, ὡς  
εὐεργέτης,\* λύων τοὺς τῶν ἁμαρτιῶν μου\* δεσμοὺς πρὸ  
τοῦ θανάτου,\* πύλας ἀνοίγων παραδείσου,\* ὡς τῷ πιστῷ  
ληστῇ σου,\* ὅταν μέλῃς με\* τοῦ ἐνεστῶτος βίου τῇ σῇ κε-  
λεύσει,\* φιλάνθρωπε, ἀποδημῆσαι τὸν δοῦλόν σου.

Δόξα...Καὶ νῦν...

## **Ἦχος β΄**

Καθαρίσωμεν ἑαυτούς, ἀδελφοί,\* ἀπὸ παντὸς μολυ-  
σμοῦ\* σαρκὸς καὶ πνεύματος,\* τὰς λαμπάδας ἡμῶν φαι-  
δρύνοντες\* διὰ φιланθρωπίας,\* μὴ κατεσθίοντες ἀλλή-  
λους\* τῇ συκοφαντίᾳ.\* ἔφθασε γὰρ ὁ καιρὸς,\* ὅταν ὁ  
νυμφίος ἐλεύσεται\* πᾶσιν ἀποδοῦναι κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.\*  
συνεισέλθωμεν Χριστῷ\* μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων,\*  
τὴν φωνὴν ἐκείνην τοῦ ληστοῦ\* πρὸς αὐτὸν ἀναπέμπον-  
τες.\* «Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε,\* ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασι-  
λείᾳ σου».

**Εἴσοδος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου**

**Στιχηρὸν εἰς τὴν εἴσοδον**  
(ἐλλείπει)

**Προκείμενον. Ἦχος πλ. β΄. Ψαλμὸς κδ΄**

Πρὸς σέ, Κύριε, ἤρα τὴν ψυχὴν μου· ὁ Θεός μου, ἐπὶ  
σοὶ πέποιθα, μὴ καταισχυνηθῇν εἰς τὸν αἰῶνα.

**Στίχ.** Μηδὲ καταγελασάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου· καὶ  
γὰρ πάντες οἱ ὑπομένοντές σε οὐ μὴ καταισχυνηθῶσι.

**Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (η΄ 13-21)**

Ἐγένετο ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει...καὶ ὠσφράνθη ὁ  
Θεὸς ὀσμὴν εὐωδίας.

**Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (θ΄ 1-11)**

Ἡ σοφία ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον...καὶ προστεθή-  
σονται σοι ἔτη ζωῆς.

**Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα (μ΄ 9-17)**

Τάδε λέγει Κύριος· Ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι...καὶ  
εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν.

**Προκείμενον. Ἦχος πλ. β΄. Ψαλμὸς ρκ΄**

Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοή-  
θειά μου.

**Στίχ.** Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου τοῦ ποιήσαντος  
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

**Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κδ΄ 3-κς΄ 2)**

Καθημένου τοῦ Ἰησοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἑλαιῶν...  
παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος δ΄. Ἐδωκας σημείωσιν**

Ψυχὴ μου, τὸ τάλαντον\* εἰς ἐργασίαν ὃ εἴληφας\* ἐμπο-  
ρεύου· ἐγγίζει γὰρ\* κριτῆς ὁ ἀλάθητος\* σὺν πλουσίῳ τόκῳ\*  
τοῦτο ἀπαιτῆσαι,\* ὃ διὰ σέ κατακριθεὶς\* ἐπὶ Ποντίου Πι-  
λάτου θάνατον,\* ὅπως ἀθανατίση σε\* ἐπιμελῶς κάτω νεύου-  
σαν\* πρὸς τὰ πάθη ἀλλότρια,\* ἐξ ὧν τάχος ἀνάνευσον.

**Στίχ.** Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ  
σου παιδεύσης με.

Κριτὴν δικαιοτάτον\* μόνη ἐκύησας, δέσποινα,\* Ἰησοῦν  
τὸν Θεὸν ἡμῶν\* αὐτὸν οὖν ἰκέτευε\* κατακεκριμένον\* καὶ  
ἡπορημένον\* ἐν τῇ μελλούσῃ φοβερᾷ\* κρίσει, παρθένε, μὴ  
κατακριναί με,\* συντάξαι δὲ τοῖς μέλλουσιν\* ἐκ δεξιῶν  
τούτου ἴστασθαι\* ἐκλεκτοῖς διὰ ἔλεος\* καὶ πολλὴν ἀγαθό-  
τητα.

**Στίχ.** Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου  
καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνό-  
μημά μου.

**Ἄλλο στιχηρόν. Ἦχος β΄. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου**

Ὅτε ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ\* ὁ ἀπροσωπόληπτος ἥξει\*  
τοῦ κρῖναι πᾶσαν πνοήν,\* ἔλκει πρὸ τοῦ βήματος\* σοῦ ὁ  
φρικτὸς ποταμός,\* φοβερὸν με ριγήματι\* πυρὸς τοῦ ἀσβέ-  
στου\* φλέγων ἀδυσώπητα\* τοὺς ἀμαρτήσαντας\* τότε ἐν  
τῇ ὥρᾳ τῇ φρικτῇ\* φεῖσαί μου ὡς εὐσπλαγχνος μόνος,\*

τῆς ἐξ εὐωνύμου με\* μοίρας λυτρούμενος.

**Δόξα... Ὅμοιον**

Ἄπας οὐρανός τε καὶ ἡ γῆ\* καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τῶν κτισμάτων\* τρέμει κριτοῦ τὴν ὀργήν\* φρίττω τὸ ἀπρόσιτον\* τῆς παρουσίας αὐτοῦ,\* ὅτε βίβλοι ἀνοίγονται,\* ἐλέγχονται πράξεις,\* κρύφια τοῦ σκότους δὲ\* δημοσιεύονται\* φρίξον, ὦ ψυχὴ μου ἀθλία,\* καὶ πρὸς τὰ πρακτέα σου βλέπων\* καὶ ἐν μετανοίᾳ τοῦτον ἐξιλέωσαι.

**Καὶ νῦν... Θεοτοκίον**

Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου...

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτήν. Ἦχος βαρὺς**

Ἰδού σοι τὸ τάλαντον ὁ δεσπότης...

**Κοντάκιον. Ἦχος β΄**

Τὴν ὥραν, ψυχὴ, τοῦ τέλους ἐννοήσασα...

**Κοινωνικὸν**

Ἄρτον οὐράνιον\* καὶ ποτήριον ζωῆς\* γεύσασθε καὶ ἴδετε,\* ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος.

**Στίχ.** Μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.

Ἄρτον ἀδαπάνητον\* καὶ αἷμα σωτήριον\* γεύσασθε καὶ ἴδετε,\* ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος.

**Εὐχὴ ὀπισθάμβωνος**

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πρὸς τὴν παροῦσαν ἡμᾶς ἀφικέσθαι καταξίωσας τοῦ πάθους σου ἡμέραν, δι' οὗ ἐλυτρώσω τοῦ κατηφοῦς τῆς ἀμαρτίας σκότους τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν γένος, ὑπὸ τοῦ διαβόλου πάλαι ἀλώσιμον γεγονός· αὐτὸς καὶ νῦν, φιλόανθρωπε Κύριε, ἱκάνωσον ἡμᾶς δι' ἐντεύξεως ἀκριβοῦς καὶ ἀρετῶν ἐπικτήσεως, γρηγοροῦντας ἐγκάρπως τε καὶ τῶν σῶν ἐντολῶν μεμνημένους καὶ τὰ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν ἀγγεῖα τῆς τοῦ ἐλαίου μὴ δεδημένα παραπληρώσεως ἔχοντας, ταῖς φρονίμοις παρθένοις ταῖς πολυπλασιασάσαις



σοι τὸ ἐμπιστευθὲν αὐταῖς τάλαντον καὶ παντοδαπαῖς ἀρετῶν ιδέαις καταφαιδρυνάσαις συνελθεῖν ἀνυστάκτως καὶ ἀρραθύμως εἰς τὴν ἄφραστον ἀπόλαυσιν τοῦ νυμφῶ-νος τῆς βασιλείας σου καὶ ἀκοῦσαι τῆς μεγάλης ἐκείνης καὶ εὐκταίας φωνῆς, λεγούσης· «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου· κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν»· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἀχράντου καὶ ἀθανάτου σου Πατρός, σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

## 2. ΜΕΓΑΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Κατὰ τὸ Τυπικὸν τῆς Ἀναστάσεως, κῶδ. τ. Σταυροῦ 43)

Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος πλ. β'. Ἡ ἀπεγνωσμένη

Ἡ ἀπεγνωσμένη διὰ τὸν βίον...

Ἡ βεβυθισμένη τῇ ἁμαρτίᾳ...

Ἡ ἐσκοτισμένη τῇ διανοίᾳ\* τῷ φωτὶ προστρέχει τῷ ἀπροσίτῳ\* καὶ τούτου χωρίζεται μαθητῆς ὁ ἀγνώμων\* αὕτη ἐντάφιά σοι μύρα\* πρὸ τοῦ πάθους κομίζει,\* οὗτος εὐώνως σε πιπράσκει,\* τὸ ἀτίμητον μύρον\* ἀλλὰ ῥῦσαί με\* φιλαργυρίας καὶ ψυχοφθόρου ἀπογνώσεως,\* Κύριε, διὰ τὸ μέγα σου ἔλεος.

Δόξα...Καὶ νῦν...

Ἦχος πλ. δ'. Ποίημα Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως

Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις...

Εἴσοδος μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου

Στιχηρὸν εἰς τὴν εἴσοδον. Ἦχος α'

Τὸ πολυτίμητον μύρον...

## **Προκείμενον. Ἦχος α΄. Ψαλμὸς λε΄**

Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ· ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ τοῦ εὐρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.

**Στίχ.** Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος, οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι· ἀνομίαν ἐλογίσατο ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ.

## **Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (ιη΄1-ιθ΄30)**

᾽Ωφθη ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ...καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ.

## **Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (α΄ 10-19)**

Υἱέ, μὴ σέ πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς...τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται.

## **Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς λ΄**

Αἰσχυνθήτωσαν ἀσεβεῖς καὶ καταχθείησαν εἰς Ἄδου· ἄλλαλα γεννηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν.

**Στίχ.** Εἶπα· σὺ εἶ ὁ Θεός μου, ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροί μου· ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με.

## **Ἀπόστιχα. Ἦχος πλ. β΄. Τριήμερος ἀνέστης**

Βουλευέται αἰσίαν βουλήν\* μυρίσαι σε ὅσια γυνή,\* μαθητῆς δὲ ὁ δυσώδης ἐν βουλῇ\* ἀνόμων ἐπορεύθη\* καὶ σὲ τὸν νομοδότην\* ἀπεμπολῶν ἀπεμωραίνετο.

**Στίχ.** Ἐξεπορεύετο ἔξω καὶ ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτό.

Τιμήματι ὀλίγῳ πωλεῖν\* ὁ ἄτιμος Ἰούδας Χριστὸν\* ἐνθυμεῖται,\* ἀγοράζοντα ἡμᾶς\* δεινῶς ἀτιμασθέντας\* κακίστη παραβάσει\* νῦν τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι.

**Στίχ.** Λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ.

Τὸ μύρον ἐκκενοῦσα γυνή\* λυτροῦται δυσωδίας κακῶν\*

καὶ εἰς πᾶσαν διαδίδοται τὴν γῆν\* ἡ θεία εὐωδία\* τῶν θείων αὐτῆς τρόπων,\* ὧν κοινωνοὶ γενέσθαι σπεύσωμεν.

**Δόξα...Καὶ νῦν... Θεοτοκίον**

Μεγάλων χαρισμάτων, ἄγνη\*παρθένε, μόνη μῆτερ Θεοῦ,\* ἡξιώθης, ὅτι ἔτεκες σαρκί\* τὸν ἕνα τῆς Τριάδος,\* Χριστὸν τὸν ζωοδότην\* εἰς σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτήν. Ἦχος α΄**

Ὅτε ἡ ἁμαρτωλὸς προσέφερε τὸ μύρον...

**Κοντάκιον. Ἦχος δ΄. Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ**

Ὑπὲρ τὴν πόρνην, ἀγαθέ, πλημμελήσας...

**Προκείμενον. Ἦχος πλ. α΄. Ψαλμὸς μ΄**

Ἐξεπορεύετο ἔξω καὶ ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτό· κατ' ἐμοῦ ἐψιθύριζον πάντες οἱ ἐχθροί μου, κατ' ἐμοῦ ἐλογίζοντο κακά μοι.

**Στίχ.** Λόγον παράνομον κατέθεντο κατ' ἐμοῦ· μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι;

**Προφητείας Ζαχαρίου τὸ ἀνάγνωσμα (ια΄ 11-14)**

Γνώσονται οἱ Χαναναῖοι τὰ πρόβατα...ἀναμέσον Ἰούδα καὶ ἀναμέσον Ἰσραήλ.

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς β΄**

Οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

**Στίχ.** Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

**Εὐαγγέλιον ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον (κς΄ 3-16)**

Συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς...εὐκαιρίαν, ἵνα αὐτὸν παραδῶ.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος πλ. β΄. Ὅλην ἀποθέμενοι**

Συνέδριον ἄνομον\* ἐν τῇ αὐλῇ Καϊάφα\* ἀθροίζεται σή-

μερον\* καὶ κενὰ βουλεύεται\* καὶ παράνομα·\* τὸν ζωῆς Κύριον\* μελετᾷ κτεῖναι γάρ,\* ὃν Ἰούδας παραδίδωσιν\* ὁ ἀσυνείδητος\* λήμμασιν ἀφρόνως τριάκοντα,\* ἀγχόνην ἀντωνούμενος\* καὶ διαιωνίζουσιν κόλασιν·\* οὗ τῆς μοχθηρίας\* εὐζώμεθα ῥυσθῆναι οἱ πιστοί,\* τὸν ὑπεράγαθον Κύριον\* φόβῳ μεγαλύνοντες.

**Στίχ.** Ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

Ἡ πόρνη τὸ μύρον σοι\* τὸ πολυτίμητον φέρει\* καὶ δυσώδους ῥύεται\* ἀμαρτίας, Κύριε,\* τῇ κελεύσει σου·\* ὁ δὲ πρὶν πνέων σου\* τὴν εὐώδη χάριν,\* δυσωδίαν ἀναφαίρετον\* ἔνδον εἰσδέχεται\* καὶ ἀλλοτριοῦται χαρίσματος\* Ἰούδας ὁ δυσώνυμος,\* οὐπερ ἀναξίως ἐκέκτητο·\* ὅθεν σε ἀνόμοις\* προδίδωσι λαοῖς φιλαργυρῶν·\* οὗ τῆς πορώσεως λύτρωσαι\* πάντας, πολυέλεε.

**Στίχ.** Οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

Ἡ πόρνη κομίσασα\* μύρου ἀλάβαστρον, Σῶτερ,\* καὶ ποσὶν κενοῦσά σοι\* πάντων λύσιν ἔλαβε\* τῶν πταισμάτων αὐτῆς·\* ὁ ληστής μόνον σοι\* «Μνήσθητί μου». εἶπεν\* καὶ εὐθέως εἰς παράδεισον\* αὐτὸν εἰσήγαγες·\* ἐγὼ δὲ τί πράξω ὁ ἄθλιος;\* οὐ μύρον, οὐ κατάνυξιν\* ἔχων, δωρεάν με ἐλέησον·\* δυσωπεῖ παρθένος\* ἢ σὲ τεκοῦσα, μόνη ἀγαθέ,\* ἣν ἐδωρήσω τῷ κόσμῳ σου\* μέγα καταφύγιον.

Δόξα...Καὶ νῦν...

**Ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. δ'.**

Σήμερον τὸ κατὰ τοῦ Χριστοῦ πονηρόν...

**Κοινωνικόν. Ἦχος πλ. δ'**

Μελχισεδὲκ ὁ ἱερεὺς\* ἐν ἄρτῳ καὶ οἴνῳ\* εὐλόγησεν τὸν Ἀβραάμ·\* σὺ δὲ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ\* ἐν σώματι καὶ αἵματι\* διέσωσας ἡμᾶς.

Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,\* αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

## Εὐχή ὀπισθάμβωνος

Αἰνοῦμεν καὶ εὐχαριστοῦντες ὑπερυψοῦμεν τὸ ἄπειρον τῆς σῆς ἀγαθότητος πέλαγος· προσκυνοῦμέν σου, Χριστέ, τὴν ἀνεκδιήγητον τῆς ταπεινώσεως συγκατάβασιν, ὅτι ἀπρόσιτος ὢν τῇ θεότητι καὶ ταῖς κατ' οὐρανὸν δυνάμεσιν ἀπροσπέλαστος, μιαρῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν προσεγγισμὸν καὶ ἐπαφὴν μακροθύμως φέρειν οὐκ ἀπηξίωσας, τοῦτο μὲν ταῖς τοῦ προδότου δολίως χεῖλεσι περιπτυσσόμενος, τοῦτο δὲ καὶ ταῖς τῆς ἁμαρτωλοῦ γυναικὸς παλάμαις εὐγνωμώνως ἐπαγόμενος καὶ κρατούμενος· ἀλλὰ ἀξίωσον καὶ ἡμᾶς, καρδιογνώστα Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῦ μὲν τὴν φιλόργυρον πρόθεσιν ἀποσεῖσασθαι, ἵνα μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ συγκατασπασθῶμεν τῆς ἀπογνώσεως βάραθρον, τῆς δὲ τὴν φιλόχριστον ἐκ μετανοίας μιμήσασθαι γνώμην τε καὶ προαίρεσιν, ἵνα σὺν αὐτῇ τὴν τῶν ἀμπλακημάτων ἀποβολὴν καὶ τὴν πρὸς σὲ τὸν κτίστην οἰκείωσιν καρπωσώμεθα· καὶ τὴν μὲν ἡδυπαθῇ καὶ φιλήδονον ἀναστροφὴν ἀποστραφῆναι καὶ ἀποκρούσασθαι ποιήσον, τὴν δὲ σὴν νέκρωσιν ἐν τῷ σώματι φέρειν ἐκάστοτε καταξίωσον, ἵνα σοῦ τῆς δόξης κοινωνοὶ ἀναδειχθείημεν καὶ συμμέτοχοι τῇ δυνάμει τῆς ὑπὲρ ἡμῶν σου ἐκουσίου σταυρώσεως καὶ ταῖς πρεσβείαις τῆς ἡμῶν κυρίας καὶ Θεοτόκου κυρίως καὶ πάντων τῶν ἁγίων ταῖς εὐπροσδέκτοις δεήσεσιν· ὅτι σοὶ παρ' ἡμῶν ἐποφείλεται ἡ λατρεία καὶ ἀκατάπαυστος δοξολογία, σὺν τῷ ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

### 3. ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΗΣ Δ' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

(ἀποκατάστασις κατ' ἀναλογίαν)

Στιχηρὰ εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Ἦχος δ'

Ἦ τῶν ἀγαθῶν πρόξενος νηστεία... (δίς).

**Ἑτερον. Ἦχος πλ. α΄**

Οἱ ἐν κρυπτῷ τὰς ἀρετὰς ἐργαζόμενοι...

**Μαρτυρικόν. Ἦχος ὁ αὐτός**

Ἀκορέστω διαθέσει ψυχῆς...

Δόξα...Καὶ νῦν... **Ἰδιόμελον. Ἦχος γ΄**

Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν ἐκούσιον... (δοξαστικὸν στιχηρῶν ἑσπερινοῦ Γ΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν)

**Εἰσοδος μετὰ θυμιατοῦ**

**Στιχηρὸν εἰς τὴν εἰσοδον. Ἦχος πλ. β΄**

Σήμερον τὸ προφητικὸν πεπλήρωται λόγιον... (κάθισμα ἀπὸ γ΄ ὥδης Γ΄ Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, τροπάριον β΄)

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς οα΄**

Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ ποιῶν θαυμάσια μόνος.

**Στίχ.** Ὁ Θεός, τὸ κρῖμά σου τῷ βασιλεῖ δός.

**Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα (θ΄18-ι΄1)**

Ἦσαν οἱ υἱοὶ Νῶε...καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν.

**Προφητείας Ἡσαίου τὸ ἀνάγνωσμα (κς΄21-κς΄9)**

Ἴδου Κύριος ἀπὸ τοῦ ἁγίου...ἐκκεκομμένα ὥσπερ δρυμὸς μακράν. (ἀνάγνωσμα Τριθέκτης τῆς ἡμέρας)

**Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα (ιβ΄23-ιγ΄9)**

Ἀνὴρ συνετὸς θρόνος αἰσθήσεως...δίκαιοι δὲ οἰκτίρουσι καὶ ἐλεοῦσι.

**Προκείμενον. Ἦχος δ΄. Ψαλμὸς οβ΄**

Ἐμοὶ δὲ τὸ προσκολλᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθὸν ἐστι.

**Στίχ.** Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραὴλ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.

**Ἀπόστιχα. Ἦχος α΄. Πανεύφημοι μάρτυρες**

Νηστείας ἐν ὕδατι ψυχάς...

**Στίχ.** Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἀποστόλων καύχημα, σταυρέ...

**Στίχ.** Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰώνων εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς.

**Ἦχος βαρὺς. Σήμερον γρηγορεῖ ὁ Ἰούδας**

Σήμερον τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου...

Δόξα...Καὶ νῦν...

Σήμερον ὁ ἀπρόσιτος τῇ οὐσίᾳ...

**Τροπάριον εἰς τὴν λιτὴν. Ἦχος πλ. β΄**

Μόνον ἐπάγη τὸ ξύλον, Χριστέ... (κάθισμα ἀπὸ γ' φ-  
δῆς Γ' Κυριακῆς τῶν Νηστειῶν, τροπάριον γ')

**Κοντάκιον. Ἦχος βαρὺς**

Οὐκέτι φλογίνη ρομφαία...

**Κοινωνικὸν**

Γεύσασθε καὶ ἴδετε... (Ψαλμ. λγ')

**Εὐχή ὀπισθάμβωνος**

Ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, ὁ Θεός, ὁ προορίσας τὰς ἀγίας σου ἡμέρας τῶν νηστειῶν διὰ τε τοῦ νόμου καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελιστῶν καθάρσεως καὶ σωτηρίας εἶναι προξένους, καταξίωσον καὶ ἡμᾶς ἅπαντας τὸν δρόμον τῆς νηστείας εὐαρέστως ἐπιτελέσαι, τὴν πίστιν ἀκλινῇ διατηρῆσαι καὶ τὰς θείας σου ἐντολὰς ἀμέμπτως μέχρι τέλους φυλάξαι· ἄγγελον δὲ εἰρήνης ἐντειλαὶ διατηρεῖν τὰς εἰσόδους ἡμῶν καὶ ἐξόδους καὶ τὰ





διαβήματα ἀσφαλίζει καὶ κατευθύνειν εἰς ὁδοὺς δικαιοματίων σου, προσδεχόμενος καὶ τὸν τῆς νηστείας καὶ γονυκλισίας ἡμῶν ἄγιον καιρὸν, ἀνταμειβόμενος ἡμᾶς ἐν εὐλογίαις πνευματικαῖς καὶ ἀγαθαῖς δωρεαῖς· ὅπως παρὰ σοῦ ἐλέους τυχόντες, δόξαν σοι ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἰῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. (κᾠδ. Barb. 336)

**Ἡ ἡ συνήθης τῆς Προηγιασμένης Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν....**

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ  
ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

Ἡ θεία λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων εἶναι γέννημα ἀφ' ἐνὸς μὲν τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς τελέσεως τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὰς νηστίμους ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς παλαιᾶς συνηθείας ὅπως οἱ πιστοὶ προσέρχονται εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν οὐχὶ μόνον ἅπαξ ἢ δις τῆς ἐβδομάδος, κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἐνδιαμέσους ἡμέρας καὶ εἰ δυνατόν καθ' ἑκάστην.

Καὶ ἡ μὲν ἀπαγόρευσις τῆς τελέσεως τῆς θείας λειτουργίας ὀφείλεται εἰς τὸν πασχάλιον καὶ πανηγυρικὸν αὐτῆς χαρακτήρα, τὸν σαφῶς ἀντικείμενον πρὸς τὴν πένθιμον περίοδον τῶν Νηστειῶν. Ἡ ἐν Λαοδικεῖᾳ σύνοδος (περὶ τὸ 363) διὰ τοῦ μθ' κανόνος αὐτῆς, ἐπικυροῦσα τὸ παλαιὸν ἔθος, ἀπηγόρευσε τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τὴν Μεγάλην Τεσσαρακοστὴν ἐκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς («ὅτι οὐ δεῖ ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν Σάββασι καὶ Κυριακαῖς μόνον»). Συναφῆς πρὸς τὸν ἀνωτέρω κανόνα εἶναι καὶ ὁ νά' κανὼν αὐτῆς ὁ ἀπαγορεύων καὶ πάλιν τὸν ἑορτασμὸν μνημῶν μαρτύρων κατὰ τὰς νηστίμους ἡμέρας τῆς Τεσσαρακοστῆς καὶ ἐπιβάλλων τὴν μετάθεσιν αὐτῶν κατὰ τὰ Σάββατα καὶ τὰς Κυριακάς («ὅτι οὐ δεῖ ἐν Τεσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέθλια ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰς μνήμας ποιεῖν ἐν τοῖς Σάββασι καὶ ταῖς Κυριακαῖς»). Ὁ ἑορτασμὸς τῆς μνήμης τῶν μαρτύρων ἦτο συνδεδεμένος πρὸς τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας.

Κατὰ τὰς μαρτυρίας ἐξ ἄλλου πολλῶν πατέρων καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων οἱ χριστιανοὶ ἐκοινώνουν τακτικῶς τὰς Κυριακάς, τὰ Σάββατα, τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευὴν καὶ ὅσας ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος εὐκαιρικῶς ἐτελεῖτο ἡ θεία λειτουργία (πρβλ. *Μ. Βασιλείου*, Ἐπιστολὴ 93 πρὸς Καισαρίαν Πατρικίαν, *Migne PG* 32, 484). Καὶ ὅταν

μὲν ἐτελεῖτο αὕτη, οἱ πιστοὶ προσήρχοντο εἰς τὸ μυστήριον. Ὅταν ὁμοῦς διὰ διαφόρους λόγους δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τελεσθῇ λειτουργία, ἐκοινώνουν κατ' ἰδίαν ἐξ ἁγίου ἄρτου, τὸν ὅποιον παραλαμβάνοντες κατὰ τὴν ὥραν τῆς κοινωνίας εἰς τὰς χεῖράς των, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον, μετελάμβανον μόνον μέρους αὐτοῦ, ἐκράτουν δὲ καὶ ἐφύλαττον εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν μερίδας διὰ νὰ κοινωνοῦν κατ' ἰδίαν ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος. Ἐγίνετο δηλαδή ἀνάλογόν τι πρὸς τὴν διατήρησιν καὶ μετάληψιν τοῦ ἀντιδώρου ὑπὸ τῶν πιστῶν σήμερον.

Ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐρημιτῶν, οἱ ὅποιοι ἔζων κατὰ μόνας ἢ εἰς μικρὰς ομάδας μακρὰν τῶν μεγάλων μοναχικῶν ἀδελφοτήτων καὶ δὲν εἶχον τὴν δυνατότητα νὰ παρευρίσκωνται ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου, ἐγίνετο τὸ ἴδιον. Διετήρουν ἅγιον ἄρτον καὶ μετελάμβανον ἐξ αὐτοῦ μόνοι ἢ καθ' ομάδας. Παρ' αὐτοῖς, φαίνεται, ὅτι τὸ πρῶτον ἤρχισε διαμορφουμένη καὶ ἀκολουθία τις περιλαμβάνουσα στοιχεῖά τινα ἐκ τῆς θείας λειτουργίας, προσευχὰς πρὸ τῆς μεταλήψεως, εἰδὸς τι κοινωνικοῦ κατὰ τὴν κοινωνίαν καὶ εὐχαριστίαν μετ' αὐτήν. Ἡ ἀκολουθία αὕτη εἶναι ἡ καλουμένη «Τυπικὰ» ἢ «ἀκολουθία τῶν Τυπικῶν», ὡς συντεταγμένη κατὰ τὸν τύπον ἢ ὡς ἀποτελοῦσα τύπον τῆς θείας λειτουργίας. Εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῆς μορφήν διασφάζει ἱκανὰ στοιχεῖα μαρτυροῦντα τὴν προέλευσιν καὶ τὸν προορισμὸν αὐτῆς. Ἀρχικῶς ὁμοῦς περιελάμβανε καὶ εὐχὰς πρὸ καὶ μετὰ τὴν μετάληψιν, ὡς ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου κώδικος τοῦ περιέχοντος αὐτὴν καταφαίνεται (Σινᾶ 863). Ἡ κοινωνία κατὰ τὰς νηστίμους ἡμέρας ἐγίνετο μετὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὁποίας συνήπτετο ἡ ἀκολουθία τῶν Τυπικῶν, ἢ μετὰ τὸν ἐσπερινόν, ἐνῶ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀπὸ τοῦ δείπνου τῆς προηγουμένης οἱ πιστοὶ παρέμενον ἄσιτοι.

Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων εἶναι ἀκριβῶς ἡ κοινωνία, περὶ τῆς ὁποίας ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω, τεθεῖσα εἰς λειτουργικώτερα πλαίσια. Συνάπτεται εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐσπερινοῦ, τὴν παλαιὰν σύναξιν, καὶ κατ' οὐσίαν οὐδὲν

ἄλλο περιλαμβάνει εἰ μὴ τὴν μεταφορὰν τῶν προηγιασμένων δώρων ἐκ τῆς προθέσεως εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ τὴν κοινωνίαν, πλαισιουμένην, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς θείας λειτουργίας, ὑπὸ εὐχῶν προπαρασκευαστικῶν διὰ τὴν μετάληψιν καὶ εὐχαριστηρίων μετ' αὐτὴν καὶ τῆς συνήθους κατακλείδος τῆς θείας λειτουργίας. Αἱ πρῶται περὶ αὐτῆς μαρτυρίαι παρέχονται ὑπὸ τοῦ Πασχαλίου Χρονικοῦ (μέσα Ζ' αἰῶνος) καὶ τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου (692). Κατὰ τὸν τρόπον διεμορφώθησαν ἴδιαι ἀκολουθίαι προηγιασμένων. Οὕτως ἐκτὸς τῆς βυζαντινῆς, περὶ τῆς ὁποίας θὰ γίνῃ ἐκτενὲς λόγος κατωτέρω, ἔχομεν μαρτυρίας περὶ ὑπάρξεως ἱεροσολυμιτικῆς λειτουργίας Προηγιασμένων ἀποδιδομένης εἰς Ἰάκωβον τὸν ἀδελφόθεον, τῆς ὁποίας σῶζονται μόνον τὰ διακονικὰ (κῶδιξ Σινᾶ 1040) καὶ ἀλεξανδρινῆς, φερομένης ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ἐκ τῆς ὁποίας περιεσώθη ἡ εὐχή «μετὰ τὴν μετάληψιν τῶν ἁγίων μυστηρίων» (κῶδιξ Παρισίων Gr. 325). Εἰς τὴν Δύσιν ἀπαντᾷ ἤδη κατὰ τὸν Ζ' αἰῶνα (Γελασιανὸν Εὐχολόγιον) λειτουργία Προηγιασμένων, τελούμενη ἅπαξ τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν.

Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων τοῦ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου ἀποκαλεῖται εἰς τὰ χειρόγραφα «Λειτουργία» ἢ «Ἀκολουθία τῶν Προηγιασμένων δώρων» ἢ ἀπλούστερον «Προηγιασμένη» ἢ (τὰ) «Προηγιασμένα», ἐκ δὲ τοῦ χρόνου τῆς τελέσεώς της «Λειτουργία τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς». Ὡς συγγραφεῖς αὐτῆς φέρονται ὁ Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος, ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, συνηθέστερον δὲ ὁ πάπας Ρώμης Γρηγόριος ὁ Διάλογος ἢ ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γερμανὸς ὁ Α'. Οὐδεὶς ὅμως ἐξ ὧν αὐτῶν συγκεντρώνει πιθανότητάς τινας νὰ εἶναι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς. Εἶναι πάντως κατὰ βάσιν ἐνοριακὴ ἀκολουθία, συνδεθεῖσα ἀρχικῶς μετὰ τοῦ ἁσματικοῦ ἔσπερινοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεψάλλετο κατὰ τὰ ἀρχαιότερα τυπικά, ὡς τὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως (κῶδ. Πάτμου 266, Τ. Σταυροῦ 40). Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην εὑρεται καὶ παρὰ τῷ Συμεὼν Θεσ-

σαλονίκη, ως μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐτελεῖτο εἰς τὴν ᾿Αγίαν Σοφίαν Θεσσαλονίκης (Διάλογος..., κεφ. ΤΝΓ'-ΤΝΕ', *Migne* PG 155, 656-660). Εἰς τὰς μονὰς συνεδέθη μετὰ τοῦ μοναχικοῦ ἐσπερινοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἐπικράτησιν αὐτοῦ καὶ εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς ἐτελεῖτο καὶ εἰς αὐτοὺς ἐν συνδέσμῳ μετ' αὐτοῦ, εἰς ὅταν μορφήν περίπου καὶ μέχρι σήμερον τελεῖται. Καὶ ὑπὸ τὴν μοναχικὴν ὁμῶς διασκευὴν διετήρησε καὶ ᾠσματικὰ στοιχεῖα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καθ' αὐτὸ ἐσπερινῇ συνάξει, ὡς τὰς εὐχὰς τῶν ἀντιφώνων τοῦ ᾠσματικοῦ ἐσπερινοῦ καὶ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ «Κατευθυνθήτω».

Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων τελεῖται, κατὰ τὸν νβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου, «ἐν πάσαις ταῖς τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς τῶν νηστειῶν ἡμέραις, παρεκτὸς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς καὶ τῆς ἁγίας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡμέρας», ἥτοι ἀπὸ τῆς Καθαρᾶς Δευτέρας μέχρι τῆς Παρασκευῆς τῆς Ε' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν, ὡς καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Παλαιότερον ἐτελεῖτο καὶ κατὰ τὴν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τῆς Τυροφάγου, ὡς καὶ κατὰ τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, ἀλλὰ τελικῶς αἱ ἡμέραι αὗται ἐθεωρήθησαν λειτουργικῶς ἄπρακτοι, προφανῶς ἐξ ἐπιδράσεως τοῦ μοναχικοῦ ἱεροσολυμιτικοῦ τυπικοῦ, κατὰ τὸ ὅποιον δὲν ἐτελεῖτο κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς οὔτε τελεία, ἀλλ' οὔτε προηγιασμένη λειτουργία. Κατὰ τινα μαρτυρίαν τοῦ Νικηφόρου Κωνσταντινουπόλεως, ἔτι παλαιότερον ἢ Προηγιασμένη ἐτελεῖτο κατὰ πάσας τὰς Τετάρτας καὶ Παρασκευὰς τοῦ ἔτους, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου). Τὰ ἐν χρήσει λειτουργικὰ βιβλία καὶ Τυπικὰ προβλέπουν τὴν τακτικὴν τέλεσιν Προηγιασμένης ἐκάστην Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τὴν Πέμπτην τοῦ Μεγάλου Κανόνος, τὰς τρεῖς πρώτας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ εἰς τινὰς ἑορτὰς ἁγίων μὴ μετατιθεμένας, ὡς τὴν Α' καὶ Β' εὐρεσιν τῆς κεφαλῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου (24 Φεβρουαρίου) καὶ τὴν μνήμην τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα (9 Μαρτίου).

Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων ἐξεδόθη μετὰ τῶν ἡύο βυζαντινῶν λειτουργιῶν τὸ πρῶτον ἐν Ρώμῃ ἐν ἔτει 1526, ἐπιμελεία *Δημητρίου Δούκα τοῦ Κρητός*. Ἐπηκολούθησε πλῆθος ἐκδόσεων διὰ λειτουργικοὺς καὶ ἄλλους σκοπούς. Κριτικῶς ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Π. Τρεμπέλα ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν ἐν Ἀθήναις χειρογράφων (Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας, Ἀθῆναι 1935, σελ. 195-221). Περὶ αὐτῆς διεξοδικὴν μελέτην ἔγραψεν ὁ Δ. Μωραΐτης (Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων, Θεσσαλονίκη 1955). Εἰς τὸ πρῶτον μέρος αὐτῆς ἀναφέρονται αἱ πρόσφατοι μελέται τοῦ V. Janeras, *La partie vespérale de la Liturgie Byzantine des Présanctifiés*, ἐν *Orientalia Christiana Periodica*, τ. XXX (1964), σελ. 193-222 καὶ Ἰ. Φουντούλη, Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἀντιφώνων τοῦ λυχνικοῦ, ἐν Ἐπιστημονικῇ Ἐπετηρίδι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τ. ΙΑ' (1966), σελ. 269-301. Περὶ αὐτῆς βλέπε καὶ τὰς ἡμετέρας «Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικὰς ἀπορίας», ὑπ' ἀριθμ. 80, 81 καὶ 93 (τ. Α', Θεσσαλονίκη 1973<sup>2</sup>, σελ. 156-161 καὶ 187-189), 128 (τ. Β', Θεσσαλονίκη 1975<sup>2</sup>, σελ. 61-64), 229, 230, 258, 259, 262 καὶ 267 (τ. Γ', Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 78-87, 134-136, 140-143 καὶ 150-151).

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις, ἀποβλέπουσα εἰς διδακτικοὺς σκοπούς, δὲν προτίθεται νὰ ὑποκαταστήσῃ τὰ ἐν χρήσει λειτουργικὰ βιβλία, ἀλλὰ νὰ δώσῃ σαφῆ καὶ ἐποπτικὴν εἰκόνα τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων πρὸς φροντιστηριακὴν χρῆσιν. Πρὸς τοῦτο δημοσιεύεται κατωτέρω τὸ πλῆρες κείμενον αὐτῆς κατὰ τὴν πλήρη τυπικὴν διάταξιν τῆς Τετάρτης τῆς Α' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν, ὑποτιθεμένης ὡς συμπίπτουσης πρὸς τὴν 11ην Μαρτίου, ὡς κατὰ τὸ ἔτος 1970. Τὰ ἐναλλασσόμενα στοιχεῖα τῆς ἀκολουθίας ἐκτυποῦνται διὰ μικροτέρων τυπογραφικῶν στοιχείων.

Τὰ κείμενα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι Ὁρολόγιον (1967), Ψαλτήριον (1968), Ἱερατικὸν (1968),

Τριώδιον (1960) καὶ Μηναῖον Μαρτίου (1971). Αἱ εἰς τὸ κείμενον τῆς λειτουργίας παρεμβαλλόμεναι τυπικαὶ διατάξεις ἐλήφθησαν ἐκ τῶν παλαιότερων χειρογράφων, κατεβλήθη δὲ προσπάθεια νὰ εἶναι σύντομοι καὶ σαφεῖς, ἀποφευγομένης τῆς πολυλογίας τῶν νεωτέρων χειρογράφων καὶ ἐντύπων. Ἐν τῷ Παραρτήματι περιλαμβάνεται «Ἑρμηνεία» τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, εὐχαὶ μὴ περιεχόμεναι εἰς τὰ ἔντυπα, ἢ εἰς τὸν Θεόδωρον τὸν Στουδίτην ἀποδιδομένη «Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων» καὶ τινες «Ἀποκρίσεις» τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης ἀναφερόμεναι εἰς αὐτήν.

Κατωτέρω δίδονται ἐπεξηγήσεις τινὲς ἀφορῶσαι εἰς τὰς παραλλαγὰς τῶν χειρογράφων, εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπὶ μέρους σημείων τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων καὶ εἰς τὴν μορφήν τὴν ὑφ' ἡμῶν προκρινομένην.

Τὰ διὰ τὴν τέλεσιν τῆς Προηγιασμένης ἀναγκαιοῦντα τίμια δῶρα καθαγιάζονται κατὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Σαββάτου ἢ τῆς Κυριακῆς καὶ διατηροῦνται ἐν ἄρτοφορίῳ, σήμερον μὲν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, παλαιότερον δὲ ἐν τῷ διακονικῷ. Διατηρεῖται δὲ δι' ἐκάστην Προηγιασμένην εἰς ὁλόκληρος ἄρτος (ἄμνός), ἀπαγορευομένης τῆς τελέσεως αὐτῆς διὰ τμήματος αὐτοῦ. Περί αὐτοῦ βλέπε εἰς τὸ Παράρτημα τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης εἰς τὴν νη' ἐρώτησιν τοῦ Πενταπόλεως Γαβριήλ. Ὡσαύτως ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἀπὸ ναοῦ εἰς ἕτερον ναὸν μεταφορὰ τοῦ προηγιασμένου ἁγίου ἄρτου πρὸς τέλεσιν ἐκεῖ Προηγιασμένης λειτουργίας. Ἡ Προηγιασμένη τελεῖται πάντοτε εἰς τὸν ναόν,

” οὔτου ἔτελεσθῇ καὶ ἡ τέλεια λειτούργια. ἱμῶν αἷμα δεν οἰετηρεῖτο. Βραδύτερον φαίνεται ἐπεκράτησεν ἡ ἐνστάλαξις εἰς τὸν ἄμνον ἢ ἡ χρῆσις αὐτοῦ διὰ τῆς λαβίδος διὰ τοῦ τιμίου αἵματος, καίτοι ἡ πρᾶξις τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως διετήρει ἀκόμη ἐπὶ μακρὸν τὸ ἄρχαῖον ἔθος. Οὕτως ὅμως ἢ ἄλλως τὸ ποτήριον δὲν ἦτο καθηγιασμένον καὶ καθηγιαζέτο εἴτε διὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ



τιμίου σώματος «τῇ μετοχῇ», ἐφ' ὅσον τὸ ζῶν σῶμα μετέχει

καὶ αἱματὸς, ἡ διὰ τῆς ἐνωσεῶς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου ἄρτου ἐπι-  
κεχρισμένου αἵματος μετὰ τοῦ οἴνου τοῦ ποτηρίου. Ὑπὸ  
τοιαύτην εὐρυτέραν ἔννοιαν δύνανται νὰ ἐρμηνευθοῦν καὶ  
αἱ φράσεις τῶν εὐχῶν αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ «τίμιον σῶμα  
καὶ τὸ ζωοποιὸν αἷμα» τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐν προκειμένῳ  
ὡς καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀσθενῶν, τηρεῖται τὸ ἀρχαῖον  
ἔθος, ὅπως ὁ προηγιασμένος ἄρτος ἐμβαπτίζεται εἰς κοινὸν  
οἶνον πρὸ τῆς κοινωνίας, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἐν τῇ θείᾳ  
λειτουργίᾳ τελούμενα.

Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων τελεῖται συναπτῶς  
πρὸς τὴν ἀκολουθίαν τῆς Θ' ὥρας, περὶ τὸ τέλος τῆς ὁποίας  
παρεμβάλλεται τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἀκολουθίας τῶν Τυ-  
πικῶν ἀπὸ τῶν μακαρισμῶν καὶ ἐξῆς, κατὰ τὸν εἰς τὴν ἀκο-  
λουθίαν τῆς Τεσσαρακοστῆς κρατοῦντα τρόπον. Ἐν Ἀγίᾳ  
Ὅρει ὀρθῶς παραλείπεται τὸ «Πάτερ ἡμῶν» τῶν Τυπικῶν  
ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τοῦτο θὰ λεχθῇ εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Προ-  
ηγιασμένων. Κατὰ τὰ χειρόγραφα ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ διάκονος  
ἐξήρχοντο τοῦ βήματος εἰς τὸ τελευταῖον «Μνήσθητι ἡμῶν  
Κύριε...» τῶν μακαρισμῶν καὶ ἐλάμβανον «καιρὸν» κατὰ τὸν  
ἀρχαῖον ἀπλοῦν τρόπον, δηλαδὴ «ποιοῦντες προσκυνήματα»  
εἰς τὸν προεστῶτα καὶ τοὺς χορούς, οὐδὲν λέγοντες ἢ μόνον  
τὸ «Δι' εὐχῶν...» ἢ τὸ «Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ»  
καὶ ἀσπαζόμενοι ἢ μὴ τὰς ἁγίας εἰκόνας, εἰσήρχοντο εἰς τὸ  
βῆμα. Ἐκεῖ ἐνδύονται ἅπασαν τὴν ἱερατικὴν στολήν, μη-  
δὲν λέγοντες ἢ μόνον τὸ «Δι' εὐχῶν...», θυμῷ ὁ ἱερεὺς τὸ  
βῆμα καὶ τὸν λαὸν καὶ εἴτα ἄρχεται τῆς λειτουργίας. Κατὰ  
τὰς νεωτέρας διατάξεις ὁ «καιρὸς» λαμβάνεται κατὰ τὴν ἀνά-  
γνωσιν τῶν ψαλμῶν τῆς Θ' ὥρας καὶ ἡ θυμίασις γίνεται κατὰ  
τοὺς μακαρισμούς. Ἡ μετάθεσις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐν τῷ με-  
ταξὺ ἐπικρατήσαν ἀνάγνωσιν τῶν τροπαρίων κλπ. καὶ τὴν  
ἐκ τούτου ἔλλειψιν τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν προετοιμασίαν  
τοῦ ἱερέως χρόνου. Ἡ προσφορὰ θυμιάματος ἔχει προπαρα-  
σκευαστικὸν χαρακτῆρα διὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουρ-  
γίας.

Τὸ «Δι' εὐχῶν...», ἀπαντῶμενον συχνάκις εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, προέρχεται ἐκ τῆς μοναχικῆς πράξεως καὶ ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀντικατάστασιν πασῶν τῶν εὐχῶν, αἱ ὁποῖαι, ὡς λεχθεῖσαι κατὰ τὴν τελείαν θεϊαν λειτουργίαν, δὲν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὴν Προηγιασμένην.

Ἡ διὰ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...» ἑναρξίς προέρχεται ἐκ τοῦ ἁσματικοῦ τυπικοῦ. Εἰς πολλὰ χειρόγραφα καὶ εἰς τὴν Ἑρμηνείαν τοῦ Στουδίτου ἡ Προηγιασμένη ἄρχεται κατὰ τὸν μοναχικὸν τύπον διὰ τοῦ «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν...».

Ὁ προοιμιακὸς καὶ ἡ στιχολογία τοῦ Ψαλτηρίου εἶναι στοιχεῖα τοῦ μοναχικοῦ ἔσπερινοῦ. Ἐντάσσονται ὁμως εἰς τὴν Προηγιασμένην εἰς τὰ ἀρχαῖα ἁσματικὰ πλαίσια, ἥτοι παρεμβαλλομένων, μεταξὺ τοῦ προοιμιακοῦ καὶ ἐκάστης τῶν στάσεων τοῦ ΙΗ' καθίσματος, εὐχῶν καὶ ἐκφωνήσεων, ὡς εἰς τὰ ἀντίφωνα τοῦ ἁσματικοῦ ἔσπερινοῦ. Αἱ εὐχαὶ εἶναι αἱ τῶν ἀντιστοιχῶν ἁσματικῶν ἀντιφώνων. Ἡ σύζευξις αὕτη τῶν ἑτερογενῶν στοιχείων προεκάλεσε διαφόρους τυπικὰς ἀνωμαλίας καὶ μετάθεσιν εὐχῶν, ἐκφωνήσεων κλπ. Περί αὐτῶν βλέπε Ἰ. Φουντούλη, Ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων καὶ αἱ εὐχαὶ τῶν ἀντιφώνων τοῦ λυχνικοῦ. Τὸ τμῆμα τοῦτο ἀποκατεστάθη κατὰ τὰ ἐκ τῆς μελέτης ταύτης συναχθέντα πορίσματα. Συναφῆς πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶναι καὶ ἡ νεωτέρα τάξις τῆς κατὰ μίμησιν τοῦ μοναχικοῦ ἔσπερινοῦ ἀναγνώσεως πασῶν τῶν εὐχῶν τοῦ λυχνικοῦ κατὰ τὸν προοιμιακὸν καὶ ἡ ἐπανάληψις τῶν πρώτων ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς συναπτὰς τῶν ἀντιφώνων.

Τὸ ΙΗ' κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου (Ψαλμ. ριθ'-ρλγ'), τὸ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ψαλμῶν αὐτοῦ καλούμενον «ὦδαὶ τῶν ἀναβαθμῶν», ἢ «ἀναβαθμοὶ» καὶ ἐκ τῆς ἀρκτικῆς του φράσεως («Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα») «Τὰ πρὸς Κύριον» ἢ «Τὰ προσκύρια», εἶναι τὸ κατὰ τοὺς ἔσπερινους τῶν νηστίμων ἡμερῶν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς στιχολογούμενον κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου.

Κατὰ τὴν ψαλμωδίαν αὐτοῦ γίνεται ἡ προπαρα-

σ κ ε υ ἡ τ ὧ ν τ ι μ ί ω ν δ ῶ ρ ω ν, ὡς ἡ τυπικὴ διάταξις διαγορεύει. Εἰς τινὰ χειρόγραφα προβλέπεται καὶ εὐχὴ ἐνώσεως καὶ εὐχὴ προθέσεως (Παράρτημα, ὑπ' ἀριθμ. 2, 3 καὶ 4). Εἰς τὸν κώδικα Σινᾶ 973 ὡς εὐχὴ προθέσεως χαρακτηρίζεται ἡ α' εὐχὴ τοῦ λυχνικοῦ, λεγομένη μάλιστα πρὸ τοῦ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία...». Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἀρχαίαν τάξιν οὐδὲν λέγεται ἢ μόνον τὸ «Δι' εὐχῶν...». Ἡ νεωτερικὴ πρᾶξις, καθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἀγίας τραπέζης εἰς τὴν πρόθεσιν μεταφορὰ τοῦ ἁγίου ἄρτου γίνεται κατὰ τὸν στίχον «Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον» (Ψαλμ. ρλγ' 2), προήλθεν ἐξ ἐσφαλμένου συσχετισμοῦ καὶ πρακτικῶς παρέχει δυσκολίας, δεδομένου ὅτι ὁ στίχος οὗτος εἶναι ὁ προτελευταῖος τοῦ τελευταίου ψαλμοῦ τῆς γ' στάσεως. Ἡ προπαρασκευὴ τῶν τιμίων δώρων φαίνεται ὅτι ἠκολούθησε τὴν πορείαν τῶν μεταθέσεων τῆς προσκομιδῆς τῆς θείας λειτουργίας. Κατ' ἀρχὰς δηλαδὴ ἐγίνετο κατὰ τὸν χερουβικὸν ὕμνον, ὕστερον κατὰ τὰ ἀντίφωνα καὶ τέλος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας. Εἰς τὴν Προηγιασμένην διετηρήθη ὁ σχετικῶς ἀρχαιότερος τύπος καὶ ἡ προπαρασκευὴ τῶν δώρων γίνεται κατὰ τὸ κάθισμα, τὸ ἐπέχον θεσὶν ἀντιφώνων. Εἰς τὰ χειρόγραφα εὐρίσκομεν καὶ ἀποπείρας μεταθέσεως τῆς προπαρασκευῆς εἰς τὸν προοιμιακὸν ἢ καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἑσπερινοῦ, αἱ ὁποῖαι ὁμῶς τελικῶς δὲν ἐπεκράτησαν.

Οἱ ψ α λ μ οὶ τοῦ λ υ χ ν ι κ οῦ (ρμ', ρμα', ρκθ' καὶ ρις') εἶναι οἱ τοῦ μοναχικοῦ ἑσπερινοῦ μετὰ τροπαρίων παρεμβαλλομένων εἰς στίχους δέκα, κατὰ τὴν ἐν τῷ Τριψδίῳ τάξιν. Τὰ ἐκ τοῦ Τριψδίου τροπάρια εἶναι τὰ τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Τετάρτης τῆς Α' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν καὶ τοῦ Μηναιίου τὰ τοῦ ὁσίου Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ, τῆς 12ης Μαρτίου. Ὁ ἑσπερινός, ὡς γνωστόν, εἶναι ἡ πρώτη ἀκολουθία τοῦ νυχθημέρου καὶ κατ' αὐτὴν ψάλλονται τὰ τροπάρια τῆς ἐπομένης ἡμέρας. Διὰ τοῦτο μεταξὺ τῶν παρατιθεμένων τροπαρίων τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Τετάρτης εὑρηνται δύο ἀποστολικά (τὸ θέμα τῆς Πέμπτης) καὶ μετὰ τὰ τροπάρια τοῦ

ἁγίου ψάλλεται θεοτοκίον καὶ οὐχὶ σταυροθεοτοκίον (τῆς Τετάρτης). Κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τῶν ψαλμῶν τοῦ λυχνικοῦ γίνεται κατὰ τὴν μοναχικὴν τάξιν ἡ θυμίασις τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ.

Κατὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ θεοτοκίου γίνεται ἡ εἰσοδος μετὰ θυμιατοῦ κατὰ τὸν συνήθη τύπον. Μετ' Εὐαγγελίου γίνεται εἰσοδος μόνον ὅταν προβλέπεται ἀνάγνωσις εὐαγγελικῆς περικοπῆς, ἥτοι εἰς ἑορτὰς ἁγίων καὶ κατὰ τὰς Προηγιασμένας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. Εὐχὴ εἰσόδου λέγεται ἡ τοῦ ἑσπερινοῦ «Ἐσπέρας καὶ πρωΐ...». Εἰς τινα χειρόγραφα ἀπαντᾷ ἀντ' αὐτῆς ἡ εὐχὴ τῆς εἰσόδου τῆς λειτουργίας «Δέσποτα...ὁ καταστήσας...» (κῶδιξ Κωνσταντινου 19) ἢ καὶ ἀμφοτέραι (Ξενοφώντος 161) ἢ ἑτέρα τις (Ἀθηνῶν 2086. Βλέπε Παράρτημα, ὑπ' ἀριθμ. 5).

Μετὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὸ βῆμα ὁ ἱερεὺς ἀνῆρχετο εἰς τὴν καθέδραν, ὁπόθεν ἔδιδεν τὴν εὐλογίαν («Εἰρήνη πᾶσι») πρὸ τοῦ προκειμένου, πλαισιουμένην ὑπὸ τῶν διακονικῶν «Πρόσχωμεν...Σοφία», ὡς καὶ εἰς τὸν ἑσπερινόν.

Τὰ προκείμενα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀκολουθοῦν τὴν σειρὰν τῶν ψαλμῶν καὶ τῶν ἤχων. Τὸ πρῶτον προκείμενον τῆς Τετάρτης τῆς Α' ἑβδομάδος λαμβάνεται ἐκ τοῦ ια' ψαλμοῦ (στίχ. 8α) καὶ τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ ιβ' ψαλμοῦ (στίχ. 4α). Οἱ ψαλμοὶ ἐστιχολογοῦντο ὁλόκληροι καὶ τὸ προκείμενον ἐψάλλετο μεθ' ἑκαστον στίχον κατὰ τὸν δηλούμενον ἦχον, ἥτοι τὸν πλ. α' τὸ πρῶτον καὶ πλ. β' τὸ δεύτερον. Σήμερον περιωρίσθησαν εἰς τὸ προκείμενον καὶ τὸν πρῶτον στίχον τοῦ ψαλμοῦ καὶ δὲν ψάλλονται πλέον, ἀλλ' ἀναγινώσκονται.

Τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἑσπερινῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς εἶναι δύο, ἀμφοτέρω ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, κατὰ τὸ σύστημα τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως, τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Γενέσεως καὶ τὸ δεύτερον ἐκ τῶν Παροιμιῶν. Τὰ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος λαμβάνονται ἐκ τῆς Ἑξόδου καὶ τοῦ Ἰώβ. Τὰ τῆς Τετάρτης τῆς Α' ἑβδομάδος εἶναι τὰ Γενέσ. α' 24-β' 3 καὶ Παροιμ. β' 1-22. Τὰ ἀναγνώσματα ἀνεγινώσκοντο ἀπὸ

τοῦ ἄμβωνος. Μετὰ τὸ ἀνάγνωσμα τῆς Γενέσεως καὶ τὸ δευτέρον προκείμενον, κατὰ τινὰς κώδικας, ὁ ἱερεὺς ἔλεγε τὸ «Ἰερήνη πᾶσι» καὶ ὁ διάκονος τὸ «Σοφία».

Τὸ «Κέλευσον» φέρεται καὶ εἰς πληθυντικόν· «Κελεύσατε». Κατὰ τὸν κώδικα Σινᾶ 968 ἔλέγετο ὑπὸ τοῦ διακόνου. Κατὰ τοὺς κώδικας Βατικανοῦ 205 καὶ Σινᾶ 1109 ἔλεγεν αὐτὸ ὁ «κανδηλάπτης».

Τὸ «Σοφία· ὁρθοί. Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι» κατὰ τοὺς κώδικας Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 776, Ἀγ. Σάβα Ἱεροσολύμων 306 (310) καὶ Σινᾶ 1040 ἔλεγετο ὑπὸ τοῦ διακόνου. Κατὰ τοὺς κώδικας πάλιν Ἀθηνῶν 751, 765 καὶ 775 τὸ μὲν «Σοφία· ὁρθοί» ἔλεγεν ὁ διάκονος, τὸ δὲ «Φῶς Χριστοῦ...» ὁ ἱερεὺς. Ταῦτα ἐξηγοῦνται ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ «Σοφία· ὁρθοί» συνιστᾷ διακονικὴν παρακέλευσιν ἀφορῶσαν εἰς τὴν πρόκλησιν τῆς προσοχῆς καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς στάσεως τοῦ λαοῦ, ὥς καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις. Κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὸν κώδικα Σινᾶ 971 εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐγίνετο εἰδὸς τι εἰσόδου. Ὁ διάκονος ἀναγινωσκομένης τῆς Γενέσεως ἔλαμβανε λαμπάδα ἀνημμένην καὶ θυμιατὸν καὶ προσερχόμενος εἰς τὸν ἱερέα ἐζήτει τὴν εὐλογίαν τοῦ φωτός, λέγων· «Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ φῶς». Καὶ ὁ ἱερεὺς εὐλογῶν ἔλεγεν· «Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, πάντοτε...» (Συμεὼν) ἢ «Εὐλογητὸς εἶ ὁ φωτίζων καὶ ἀγιάζων...» (Σινᾶ 966). Ἀκολουθῶς, προπορευομένων ἀναγνωστῶν μετὰ μανουαλίων, διήρχετο τὸ βόρειον κλίτος καὶ ἴστατο παρὰ τὴν βασιλικὴν πύλην τοῦ ναοῦ. Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Γενέσεως, ἀνισταμένων πάντων, εἰσώδευε καὶ ἴστατο εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ («ὀπισθεν τοῦ ἁμβωνος»), ἔλεγε τὸ «Σοφία· ὁρθοί. Φῶς Χριστοῦ...», εἰσήρχετο εἰς τὸ βῆμα καὶ τότε ἠνάπτοντο τὰ φῶτα. Μέχρι τοῦ σημείου τούτου τῆς ἀκολουθίας τὰ φῶτα τοῦ ναοῦ ἦσαν ἐσβεσμένα. Τοῦτο ρητῶς μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Συμεὼν· «οὐδὲ φῶτα ἀνάπτονται ἄχρι καὶ τῆς Παροιμίας ἐν τῇ Προηγιασμένῃ λειτουργίᾳ» (Διάλογος..., κεφ. TNB', *Migne* PG 155, 653D). Ἄν δὲν συνε-

λειτουργεί διάκονος, τὰ ἀνωτέρω περιγραφόμενα ἐγίνοντο ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Ὁ Συμεὼν συνδέει τὴν φράσιν «Φῶς Χριστοῦ...» πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Παροιμιῶν, εἰς τὰς ὁποίας «αἰνιγματωδῶς» γίνεται λόγος περὶ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου τύπος εἶναι τὸ αἰσθητὸν φῶς, τὸ ὁποῖον εὐλογεῖται καὶ ἀνάπτεται κατὰ τὴν ὥραν ταύτην (Διάλογος..., κεφ. ΤΝΓ'-ΤΝΔ', *Migne* PG 155, 656-657). Εἶναι πάντως ἀναμφίβολον, ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα περὶ λειτουργικῆς πράξεως ἀφορώσης εἰς τὴν ἀφὴν καὶ εὐλογίαν τοῦ ἐσπερινοῦ φωτός, εἰδός τι ἀναδιπλώσεως τοῦ εἰς τὴν αὐτὴν πρᾶξιν ἀναφερομένου ἐπιλυχνίου ὕμνου, τοῦ «Φῶς ἰλαρόν...» (βλ. *M. Βασιλείου*, Περὶ ἁγίου Πνεύματος 29, *Migne* PG 32, 205Α).

Εἰς τοῦτο συνηγορεῖ καὶ ἡ μαρτυρία τῶν κωδίκων Βατικανοῦ 205 καὶ Σινᾶ 1109. Κατ' αὐτοὺς τὸ «Κέλευσον» ἔλεγεν ὁ κανδηλάπτης, ζητῶν δι' αὐτοῦ εὐλογίαν διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου του.

Τὸ «Φῶς Χριστοῦ...» δὲν ἐλέγετο κατὰ τὰς Προηγιασμένας τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς τῆς Τυροφάγου, κατὰ δὲ τὸ Τυπικὸν τῆς Εὐεργέτιδος (κῶδιξ Ἀθηνῶν 788) καὶ κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Ἀναδίπλωσιν ὡσαύτως τῆς ψαλμωδίας τοῦ ρμ' ψαλμοῦ, κατ' ἄσματικὸν ὅμως ἐνταῦθα τρόπον, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν προσφορᾶς τοῦ θυμιάματος ἀποτελεῖ ἡ ψαλμωδία τοῦ «Κ α τ ε υ θ υ ν θ ἦ τ ω» (Ψαλμ. ρμ' 2), ὡς ἐφυμνίου κατὰ τὴν στιχολογίαν, σήμερον μὲν τριῶν στίχων (1, 3 καὶ 4), ἀρχικῶς ὅμως προφανῶς ὀλοκλήρου τοῦ ρμ' ψαλμοῦ, κατακλειομένου, ὡς συνήθως, διὰ τοῦ «Δόξα...Καὶ νῦν...» καὶ τῆς «περισσῆς», ἥτοι τῆς ἐπαναλήψεως ἐντονώτερον καὶ μελωδικώτερον τοῦ ἐφυμνίου, κατὰ τὰ εἰς τὴν ἄσματικὴν ψαλμωδίαν κρατοῦντα. Τὸ «Κατευθυνθήτω» δὲν ἐψάλλετο κατὰ τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων τῶν δύο ἡμερῶν τῆς Τυροφάγου ἐβδομάδος καὶ κατὰ τὴν Μεγάλῃν Παρασκευήν. Κατὰ τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευὴν τῆς Τυροφάγου

ἰψάλλετο ἀντ' αὐτοῦ εἰς ἡχον πλ. β' τὸ «Ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον» μετὰ τριῶν στίχων ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ρλ', ψαλμοῦ. Τὸ «Κατευθυνθήτω» ἐπέχει θέσιν προκειμένου τοῦ ἀποσιόλου ἢ ἀλληλουαρίου, διὸ καὶ μετ' αὐτὸ ἀναγινώσκεται τὸ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα κατὰ τὰς Προηγιασμένας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος καὶ ὁ Ἀπόστολος καὶ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰς μνήμας τῶν ἑορταζομένων ἁγίων. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διατί τοῦ «Κατευθυνθήτω» προηγεῖτο, κατὰ τὰ χειρόγραφα, τὸ «Σοφία» ἢ τὸ «Πρόσχωμεν» ἢ τὸ «Σοφία· ὀρθοί. Πρόσχωμεν. Εἰρήνη πᾶσι», ὡς καὶ εἰς τὰ λοιπὰ προκείμενα, καὶ διατί κατήρχετο αὐτοῦ, οὐχὶ ὁ ἱερεὺς ὡς σήμερον, ἀλλ' ὁ ψάλτης.

Μετὰ τὸ «Κατευθυνθήτω» κατὰ τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα καὶ κατὰ τὰς μνήμας ἁγίων ἀναγινώσκονται τὰ ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀναγνώσματα. Κατὰ τινὰ χειρόγραφα εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀνεγινώσκετο καὶ ἡ συνήθης πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου εὐχή τῶν λειτουργιῶν, τὸ «Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν...».

Ἡ ἐπακολουθοῦσα μεγάλη ἐκτενὴς (δέησις) παρουσιάζει εἰς τὰ χειρόγραφα ἱκανὰς παραλλαγὰς. Εἰς αὐτὴν ἀρχικῶς περιλαμβάνετο καὶ δέησις ὑπὲρ τῶν βασιλέων, ἀντικατασταθεῖσα βραδύτερον διὰ τῆς δεήσεως «ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν».

Ἀπὸ τῆς εὐχῆς ὑπὲρ τῶν κατηχομένων διαφοροποιεῖται ἡ λειτουργία τῶν Προηγιασμένων τῆς κοινῆς ἐσπερινῆς συνάξεως. Αὕτη ἐπιγράφεται εἰς τὰ χειρόγραφα «Εὐχή (ὑπὲρ) τῶν κατηχομένων ἐπὶ τῶν προηγιασμένων». Ἐντεῦθεν ἄρχεται τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων καὶ ὁ ἀρχαιότερος κῶδιξ ὁ περιέχων αὐτήν, ὁ Βαρβερινὸς 336 (H'-Θ' αἰῶνος), προτάσων τὴν τυπικὴν διάταξιν: «Ἐν δὲ τῷ λυχνικῷ μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ «Κατευθυνθήτω» καὶ τὸ «Κύριε, ἐλέησον» γίνεται εὐχή κατηχομένων ἐπὶ τῶν προηγιασμένων «Ὁ Θεὸς...» (πρβλ. καὶ κῶδ. Σινᾶ 958, 959, Παρισίων 391).

Τὰ «διπλοκατηχούμενα», ἥτοι αἱ δεήσεις «ὑπὲρ

τῶν πρὸς τὸ φῶτισμα εὐτρεπιζομένων», παρεμβάλλονται ἀπὸ τῆς Τετάρτης τῆς μεσονηστήμου ἑβδομάδος μέχρι τῆς Μεγάλης Τετάρτης. Ἐπομένως κατὰ τὴν ὡς παράδειγμα λαμβανομένην Προηγιασμένην τῆς Τετάρτης τῆς Α΄ ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν παραλείπονται, διὸ καὶ ἐδημοσιεύσαμεν μὲν αὐτὰς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς εἰκόνης τῆς Προηγιασμένης, ἀλλ' ἐθέσαμεν ἐντὸς ἀγκυλῶν. Τὸ «προέλθετε» τῆς πρώτης φράσεως («Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα, προέλθετε») διωρθώθη εἰς «προσέλθετε» κατὰ τοὺς κώδικας Ἀθηνῶν 713, 749, 750, 761, 819, 877, 1909, 1910 κ.ἄ. Οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα εὐτρεπιζόμενοι ἐκαλοῦντο νὰ προσεγγίσουν καὶ νὰ δεηθοῦν καὶ ὄχι νὰ ἀπέλθουν. Οἱ κώδικες Ἀθηνῶν 775, 785, 798 καὶ Σινᾶ 973 ἄρχονται τῶν διπλοκατηχομένων διὰ τοῦ «Εὐξασθε, οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα...». Ἐκ τῶν αἰτήσεων ὑπὲρ τῶν φωτιζομένων ἐξωβελίσθη ἡ κατάληξις «τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ἡ ἀπαντῶσα εἰς νεώτερα χειρόγραφα καὶ εἰς ἔντυπα. Αὕτη δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς πλείστους καὶ δὴ καὶ τοὺς ἀρχαιοτέρους κώδικας καὶ ἐμφανῶς παρέλκει, ὥς ἄλλως τε δύναται νὰ συναχθῇ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διακονικῶν τούτων πρὸς τὰς δεήσεις ὑπὲρ τῶν κατηχομένων.

Ὁ ἀντὶ τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου ψαλλόμενος ὕμνος «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν...», κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πασχαλίου Χρονικοῦ εἰσήχθη εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων ἐν ἔτει 617 ἐπὶ Σεργίου Κωνσταντινουπόλεως (*Migne* PG 92, 989). Πρότερον ἢ μεταφορὰ τῶν τιμίων δώρων ἐγίνετο ἐν σιγῇ.

Κατὰ τὸν ὕμνον τοῦτον ὁ ἱερεὺς σήμερον, κατὰ τὴν τάξιν τὴν μαρτυρουμένην καὶ ὑπὸ πολλῶν μεταγενεστέρων χειρογράφων, θυμιῶν, ὥς συνήθως, ἀπαγγέλλει τὸν ν' ψαλμόν. Εὐχὴ χερουβικοῦ δὲν λέγεται. Εἰς τινὰς ὁμως κώδικας ἀπαντοῦν τοιαῦτα, ὥς αἱ ἐν τῷ Παραρτήματι δημοσιευόμεναι ὑπ' ἀριθμ. 6, 7 καὶ 8. Εἰς τινὰς κώδικας ἐπίσης ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἀπαγγελία τοῦ «Νῦν αἱ δυνάμεις...», τοῦ «Καταξίωσον...» ἢ κατανυκτικῶν τινῶν τροπαρίων. Ἡ ἔπαρσις τῶν ἁγίων συνωδεύετο, κατὰ τινὰ νεώτερα χειρόγραφα, μὲ



στίχους ἀναλόγους πρὸς τοὺς λεγομένους κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν («Ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν...» κλπ.).

Ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων ἐγίνετο παλαιότερον ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, ὅπου ἐφυλάσσοντο τὰ προηγιασμένα. Κατ' αὐτὴν οὐδὲν σήμερον λέγεται. Εἰς τινας νεωτέρους κώδικας ἀπαντᾷ τὸ «Πάντων ὑμῶν...», λεγόμενον, «καθὼς ἐπὶ θυσίᾳ μυστικῇ», «μυστικῶς» ἢ «σιωπηρῶς καὶ ἡρέμα» ἢ καὶ ἐκφώνως, ἐναλλάξ ὑπὸ τοῦ διακόνου καὶ τοῦ ἱερέως, τὸ «Ἄγιος ὁ Θεός...» ἢ τὸ «Δι' εὐχῶν...».

Ἡ σήμερον παρ' ἡμῖν συνηθιζομένη κ α λ υ ψ ι ς τ ῆ ς κ ε φ α λ ῆ ς τ ο ὗ ἱ ε ρ έ ω ς διὰ τοῦ ἀέρος δὲν μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν χειρογράφων. Προφανῶς εἰσήχθη ἢ πρὸς δήλωσιν πένθους καὶ μετανοίας, ἢ εἰς ἔνδειξιν εὐλαβείας, διότι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐτίθετο τὸ δισκάριον μετὰ τῶν προηγιασμένων, ἢ ὀφείλεται εἰς διατήρησιν ἀρχαιοπρεπεστέρου τρόπου τοποθετήσεως τοῦ ἀέρος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν νώτων τοῦ ἱερέως. Κατὰ τινας κώδικας, ἐπὶ συλλειτουργίᾳ μετὰ διακόνου, οὗτος ἐθυμία κατὰ τὸ χερουβικὸν καὶ ἔφερε «ἐπάνω τῆς κεφαλῆς» αὐτοῦ τὸν δίσκον κατὰ τὴν εἴσοδον.

Εἰς τινὰ μεταγενέστερα χειρόγραφα μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν τιμίων δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἐπηκολούθει μετὰ τὸ ἱερέως καὶ διακόνου ὁ ἐκ τῆς θείας λειτουργίας γνωστός δ ι α λ ο γ ο ς «Εὐξαι ὑπὲρ ἑμοῦ ...» κλπ.

Ὑ ψ ω σ ι ς τοῦ ἁγίου ἄρτου δὲν γίνεται. Ὁ προηγιασμένος ἄρτος ὑψοῦται μετὰ τῶν ἄλλων κατὰ τὴν τελείαν λειτουργίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ καθαγιαάζεται. Κατὰ τὸ «Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις» ὁ ἱερεὺς ἢ «ἅπτεται» ἢ «δεικνύει» τὸν ἅγιον ἄρτον «(ἐπι)κεκαλυμμένων ὄντων τῶν ἁγίων», κατὰ τοὺς κώδικας, ἢ, κατὰ τὸν Ἀθηνῶν 757, ἀποκαλύπτει τὰ ἅγια καὶ ἐκφωνεῖ «Τὰ προηγιασμένα...».

Τὰ μετὰ τὴν ὕψωσιν (μ ε λ ι σ μ ό ς, ἔ ν ω σ ι ς, ζ έ ο ν, κ ο ι ν ω ν ί α) γίνονται κατὰ τὴν συνήθη ἐν ταῖς λειτουργίαις τάξιν. Τὰ χειρόγραφα, ὅσα ὁμιλοῦν περὶ τούτων, ἢ ἀναλυτικῶς, σπανιώτερον, γράφουν ταῦτα, ἢ ρητῶς σημειοῦν ὅτι πράττονται καὶ λέγονται ὑπὸ τῶν ἱερέων «ἅπερ ἐν

τῇ τοῦ Χρυσοστόμου λειτουργία γέγραπται». Ἡ διὰ τοῦ «Δι' εὐχῶν...» ἀντικατάστασις αὐτῶν ὑπ' οὐδενὸς κώδικος μαρτυρεῖται, δὲν ἔχει δὲ λόγον ἐνταῦθα, ἐφ' ὅσον δι' αὐτοῦ ἀντικαθίστανται μόνον ὅσα ἐλέχθησαν ἐν τῇ τελείᾳ λειτουργίᾳ.

Εἰς τὰς συνοδευούσας τὴν ἔνωσιν καὶ τὴν ἔκχυσιν τοῦ ζέοντος φράσεις διὰ μικροτέρων στοιχείων ἐκτυποῦνται αἱ μεταγενεστέρως προστεθεῖσαι λέξεις «ποτηρίου, πίστεως» καὶ «πίστεως πλήρης» ἀντιστοίχως. Διὰ τῶν αὐτῶν στοιχείων ἐκτυποῦνται καὶ τὸ «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος...» καὶ «Πληρωθήτω...», ὡς περιπεσόντα παρ' ἡμῖν εἰς ἀχρηστίαν. Ὅμοίως καὶ τὸ μεταγενέστερον «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς» πρὸ τοῦ «Πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ...». Περί αὐτῶν βλέπε εἰς τὴν προσεχῇ ἔκδοσιν τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν.

Ἑτέραν εὐχὴν ὁ πισθάμβωνον βλέπε ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθμ. 10. Ὅμοίως ἑτέραν «ἐν τῷ συστειλάι τὰ ἅγια» βλέπε ἐν τῷ Παραρτήματι ὑπ' ἀριθμ. 11. Τοῦ αὐτοῦ λειτουργικοῦ προορισμοῦ εἶναι καὶ ἡ ὑπ' ἀριθμ. 12 εὐχή.

Κατὰ τὴν διανομὴν τοῦ ἀντιδώρου ἀναγινώσκεται ἐκ μεταθέσεως ὁ λγ' ψαλμός, τὸ ἀρχαῖον κοινωνικόν, καὶ ὁ ρμδ' ψαλμός ἐκ τῆς ἀκολουθίας τῆς τραπέζης. Ἡ διανομὴ τοῦ ἀντιδώρου ἀρχικῶς ἐγίνετο πρὸ τῆς ἀπολύσεως, σήμερον εἰς τὰς ἐνορίας μετ' αὐτὴν καὶ μετὰ τὸν ἐπισφραγιστικὸν στίχον «Δι' εὐχῶν...». Εἰς τὴν Προηγιασμένην διετηρήθη ἐνδιάμεσος πρᾶξις καὶ τὸ ἀντίδωρον διανέμεται μετὰ τὴν ἀπόλυσιν καὶ πρὸ τοῦ «Δι' εὐχῶν...», ὡς ἀκριβῶς εἰς τὰς μονὰς καὶ κατὰ τὰς τελείας λειτουργίας.

Α. = Ἀναγνώστης

Δ. = Διάκονος

Ι. = Ἱερεὺς

Λ. = Λαὸς

Π. = Προεστὼς

\* = Ἀλλαγὴ στίχου (ἐπὶ ἐμμέτρου κειμένου)

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ  
ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

ΕΝΑΡΞΙΣ

Δ. Εὐλόγησον, δέσποτα.

Ι. Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ  
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ  
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Π. Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν τῷ βα-  
σιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χρι-  
στῷ τῷ βασιλεῖ ἡμῶν Θεῷ.

Δεῦτε προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐ-  
τῷ, Χριστῷ τῷ βασιλεῖ καὶ Θεῷ ἡμῶν.

Ο ΠΡΟΟΙΜΙΑΚΟΣ (ΨΑΛΜΟΣ ΡΓ')

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον. Κύριε ὁ  
Θεός μου, ἐμεγαλύνθης σφόδρα.

Ἐξομολόγησιν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐνεδύσω,  
ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον.

Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὥσεί δέρριν, ὁ στεγά-  
ζων ἐν ὕδασι τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ.

Ὁ τιθεὶς νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ, ὁ περιπα-  
τῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ  
τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐ-  
τῆς, οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Ἄβυσσος ὥς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτῆς,  
ἐπὶ τῶν ὁρέων στήσονται ὕδατα.

Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου φεύξονται, ἀπὸ φωνῆς  
βροντῆς σου δειλιάσουσιν.

Ἀναβαίνουνσιν ὄρη καὶ καταβαίνουνσι πεδία  
εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐθεμελίωσας αὐτά.

Ὅριον ἔθου, ὃ οὐ παρελεύσονται, οὐδὲ ἐπι-  
στρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν.

Ὁ ἐξαποστέλλων πηγὰς ἐν φάραγξιν, ἀνα-  
μέσον τῶν ὁρέων διελεύσονται ὕδατα.

Ποτιοῦσι πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, προσδέ-  
ξονται ὄναγροι εἰς δίψαν αὐτῶν.

Ἐπ' αὐτὰ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκη-  
νώσει· ἐκ μέσου τῶν πετρῶν δώσουσι φωνήν.

Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ, ἀπὸ  
καρποῦ τῶν ἔργων σου χορτασθήσεται ἡ γῆ.

Ὁ ἐξανατέλλων χόρτον τοῖς κτήνεσι καὶ χλόην  
τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦ ἐξαγαγεῖν ἄρτον ἐκ τῆς γῆς καὶ οἶνος  
εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.

Τοῦ ἱλαρῦναι πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ καὶ ἄρτος  
καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει.

Χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέ-  
δροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας.

Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι, τοῦ ἐρωδιοῦ  
ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν.

Ὅρη τὰ ὑψηλὰ ταῖς ἐλάφοις, πέτρα καταφυγὴ  
τοῖς λαγωοῖς.

Ἐποίησε σελήνην εἰς καιρούς· ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ.

Ἐθου σκότος καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ.

Σκύμνοι ὠρυόμενοι τοῦ ἀρπάσαι καὶ ζητῆσαι παρὰ τῷ Θεῷ βρῶσιν αὐτοῖς.

Ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν καὶ εἰς τὰς μάνδρας αὐτῶν κοιτασθήσονται.

Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας.

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου.

Αὕτη ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος· ἐκεῖ ἔρπετά, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων.

Ἐκεῖ πλοῖα διαπορεύονται· δράκων οὗτος, ὃν ἔπλασας ἐμπαίζειν αὐτῇ.

Πάντα πρὸς σέ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφήν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον· δόντος σου αὐτοῖς, συλλέξουσιν.

Ἀνοίξαντός σου τὴν χεῖρα, τὰ σύμπαντα πλησθήσονται χρηστότητος· ἀποστρέψαντος δέ σου τὸ πρόσωπον, ταραχθήσονται.

Ἀντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ ἐκλείψουσι καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν.

Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.

Ἦτω ἡ δόξα Κυρίου εἰς τοὺς αἰῶνας· εὐφρανθήσεται Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

‘Ο ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν  
τρέμειν· ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων καὶ καπνίζονται.

Ἄσω τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῷ τῷ Θεῷ  
μου ἕως ὑπάρχω.

Ἡδυνθείη αὐτῷ ἡ διαλογία μου, ἐγὼ δὲ εὐφραν-  
θήσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.

Ἐκλείποιεν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἄνο-  
μοι, ὥστε μὴ ὑπάρχειν αὐτούς.

Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

### **Καὶ πάλιν**

‘Ο ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ· ἔθου σκότος  
καὶ ἐγένετο νύξ.

Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε, πάντα  
ἐν σοφίᾳ ἐποίησας.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα· δόξα σοι,  
ὁ Θεὸς (γ’).

Ἡ ἐλπίς ἡμῶν, Κύριε, δόξα σοι.

### **Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΑΠΤΗ (ΕΙΡΗΝΙΚΑ)**

Δ. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν  
ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐ-  
σταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ

τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ ἁγίου οἴκου τούτου καὶ τῶν μετὰ πίστεως, εὐλαβείας καὶ φόβου Θεοῦ εἰσιόντων ἐν αὐτῷ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος), τοῦ τιμίου πρεσβυτερίου, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ συμπολεμῆσαι καὶ ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης, πάσης πόλεως, χώρας καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ καιρῶν εἰρηνικῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσοῦντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

**I. Τὴν α' εὐχὴν τοῦ λυχνικοῦ**

Κύριε οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε, ἐνώτισαι τὴν προσευχὴν ἡμῶν καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεως ἡμῶν· ποίησον μεθ' ἡμῶν σημεῖον εἰς ἄγαθόν· ὁδήγησον ἡμᾶς ἐν τῇ ὁδῷ σου τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου· εὐφρανον τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὸ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον· διότι μέγας εἶ σὺ καὶ ποιῶν θαυμάσια· σὺ εἶ Θεὸς μόνος καὶ οὐκ ἔστιν ὁμοίός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε· δυνατὸς ἐν ἐλέει καὶ ἀγαθὸς ἐν ἰσχύϊ, εἰς τὸ βοηθεῖν καὶ παρακαλεῖν καὶ σῶζειν πάντας τοὺς ἐλπίζοντας εἰς τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

(ἐκφώνως) "Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας



τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## Η ΣΤΙΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ

### Α. Τὸ ΙΗ΄ κάθισμα τοῦ Ψαλτηρίου («Ἀναβαθμοὶ» - «Τὰ Πρὸς Κύριον»)

Τούτου ψαλλομένου, ὁ ἱερεὺς ἀπέρχεται ἐν τῇ ἀγίᾳ προθέσει καὶ ἐξενεγκὼν ἐκ τοῦ ἄρτοφορίου τὸν ζωοποιὸν ἄρτον προτίθῃσιν αὐτὸν ἐν τῷ ἀγίῳ δίσκῳ μετὰ πάσης προσοχῆς καὶ εὐλαβείας. Ποιεῖ καὶ ἔνωσιν ἐν τῷ ἀγίῳ ποτηρίῳ. Οὐ μέντοι λέγων τι τῶν ἐν τῇ προθέσει συνήθων, οὔτε μετὰ εὐχῆς προθέσεως. Προηγιασμένη γὰρ καὶ προτετελειωμένη καὶ προεισδεδεγμένη θυσία ἐστίν, κἄν ἔν τισι τῶν κοντακίων εὐχὴ προθέσεως εὔρηται. Ἀλλὰ μόνον περικαλύπτων ταῦτα τῷ ἀστερίσκῳ καὶ τοῖς θείοις καλύμμασι, θυμιᾷ συνήθως καὶ ἀπέρχεται.

#### Στάσις α΄. Ψαλμὸς ριθ΄

Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα καὶ εἰσήκουσέ μου.

Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας.

Τί δοθείη σοι καὶ τί προστεθείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν;

Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἀνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς.

Οἶμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη, κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ. Πολλὰ παρώκησεν ἡ ψυχὴ μου.

Μετὰ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός· ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν.

### Ψαλμὸς ρκ'

Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἤξει ἡ βοήθειά μου.

Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Μὴ δώῃς εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μηδὲ νυστάξῃ ὁ φυλάσσων σε.

Ἴδου οὐ νυστάξει, οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων τὸν Ἰσραήλ.

Κύριος φυλάξει σε, Κύριος σκέπη σοι ἐπὶ χεῖρα δεξιάν σου.

Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα.

Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ, φυλάξει τὴν ψυχὴν σου ὁ Κύριος.

Κύριος φυλάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

### Ψαλμὸς ρκα'

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· Εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα.

Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, Ἱερουσαλήμ.

Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ Κυρίου, μαρτύριον τῷ Ἰσραήλ, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι Κυρίου.

Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν· θρόνοι ἐπὶ οἶκον Δαυίδ.

Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ  
καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε.

Γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ εὐ-  
θηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου.

Ἔνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον  
μου, ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ.

Ἔνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν,  
ἐξεζήτησα ἀγαθὰ σοι.

### Ψαλμὸς ρκβ'

Πρὸς σέ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸν κα-  
τοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ.

Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυ-  
ρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας  
τῆς κυρίας αὐτῆς· οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς  
Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτιρήσαι ἡμᾶς.

Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ  
πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως.

Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνει-  
δος τοῖς εὐθηνοῦσι καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπε-  
ρηφάνοις.

### Ψαλμὸς ρκγ'

Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ,  
εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι  
ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον  
ἡμᾶς.

Ἐν τῷ ὀργισθῆναι τὸν θυμὸν αὐτῶν ἐφ' ἡμᾶς,  
ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς.

Χείμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἄρα διῆλθεν  
ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον.

Εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς  
θήραν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς  
παγίδος τῶν θηρευόντων.

Ἡ παγὶς συνετρίβη καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν.

Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι Κυρίου, τοῦ ποιή-  
σαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα· δόξα σοι,  
ὁ Θεὸς (γ').

Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

#### Δ. Τὴν μικρὰν συναπτὴν

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς,  
ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐν-  
δόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθέ-  
νου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύ-  
σαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν  
ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

#### Ι. Τὴν β' εὐχὴν τοῦ λυχνικοῦ

Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης ἡμᾶς μηδὲ

τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης ἡμᾶς, ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου, ἰατρὲ καὶ θεραπευτὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν· ὁδήγησον ἡμᾶς ἐπὶ λιμένα θελήματός σου· φώτισον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν καρδιῶν ἡμῶν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς σῆς ἀληθείας καὶ δώρησαι ἡμῖν τὸ λοιπὸν τῆς παρούσης ἡμέρας εἰρηνικὸν καὶ ἀναμάρτητον καὶ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν· πρεσβείαις τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων.

(ἐκφώνως) "Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Α. Ἀμήν.

#### Στάσις β'. Ψαλμὸς ρκδ'

Οἱ πεποιοθέντες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὅρος Σιών· οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ.

"Ὅρη κύκλω αὐτῆς καὶ ὁ Κύριος κύκλω τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

"Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων, ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν.

Ἀγάθυνον, Κύριε, τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ.

Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιὰς ἀπάξει Κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν.

Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐγενήθημεν ὥσεί παρακεκλημένοι.

Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως.

Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν.

Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν· ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι.

Ἐπίστρεψον, Κύριε, τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν, ὥς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ.

Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεωριοῦσι.

Πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν.

Ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἶροντες τὰ δράγματα αὐτῶν.

Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες.

Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἡγρύπνησεν ὁ φυλάσσων.

Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστι τὸ ὀρθρίζειν· ἐγείρεσθαι μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης.

Ὅταν δῶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον· ἰδοὺ ἡ κληρονομία Κυρίου υἱοί, ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστροῦς.

Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων.

Μακάριος, ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ  
ἐξ αὐτῶν· οὐ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι  
τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν ἐν πύλαις.

#### Ψαλμὸς ρκζ´

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον,  
οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι· μα-  
κάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται.

Ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθυνοῦσα ἐν τοῖς  
κλίτεσι τῆς οἰκίας σου.

Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς  
τραπέζης σου.

Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φο-  
βούμενος τὸν Κύριον.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών καὶ ἴδοις τὰ  
ἀγαθὰ Ἱερουσαλήμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς  
σου.

Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν  
Ἰσραήλ.

#### Ψαλμὸς ρκη´

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ.

Πλεονάκεις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,  
καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι.

Ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἐτέκταινον οἱ ἁμαρτωλοί·  
ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν.

Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας ἁμαρτωλῶν.

Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ  
ὀπίσω πάντες οἱ μισοῦντες Σιών.

Γεννηθήτωσαν ὥσεὶ χόρτος δωμάτων, δὲ πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη.

Οὐ οὐκ ἐπλήρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων καὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων.

Καὶ οὐκ εἶπον οἱ παράγοντες· Εὐλογία Κυρίου ἐφ' ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα· δόξα σοι, ὁ Θεὸς (γ').

Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

#### Δ. Τὴν μικρὰν συναπτὴν

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

#### Ι. Τὴν γ' εὐχὴν τοῦ λυχνικοῦ

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, μνήσθητι ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ ἀχρείων δούλων σου, ἐν τῷ ἐπικαλεῖ-



οὐκ ἔστιν ἡμᾶς τὸ ἅγιον ὄνομά σου καὶ μὴ καταισχύ-  
νης ἡμᾶς ἀπὸ τῆς προσδοκίας τοῦ ἐλέους σου·  
ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν, Κύριε, πάντα τὰ πρὸς σωτη-  
ρίαν αἰτήματα καὶ ἀξίωσον ἡμᾶς ἀγαπᾶν καὶ  
φοβεῖσθαι σε ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ ποι-  
εῖν ἐν πάσι τὸ θέλημά σου.

(ἐκφώνως) "Ὅτι ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θε-  
ὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν,  
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Στάσις γ'. Ψαλμὸς ρκθ'

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε. Κύριε, εἰσ-  
άκουσον τῆς φωνῆς μου.

Γεννηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν  
φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς  
ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.

Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε,  
υπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπι-  
σεν ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

Ἀπὸ φυλακῆς πρωῒας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυ-  
λακῆς πρωῒας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

"Ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλὴ παρ'  
αὐτῷ λύτρωσις καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ  
ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

Ψαλμὸς ρλ'

Κύριε, οὐχ ὑψώθη ἡ καρδιά μου, οὐδὲ ἐμε-  
τεωρίσθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου.

Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ.

Εἰ μὴ ἐταπεινοφρόνουν, ἀλλὰ ὕψωσα τὴν ψυχὴν μου, ὥς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὥς ἀνταποδόσεις ἐπὶ τὴν ψυχὴν μου.

Ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

### Ψαλμὸς ρλα΄

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ Δαυὶδ καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ.

Ὡς ὤμοσε τῷ Κυρίῳ, ἠΐξατο τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκηνώμα οἴκου μου, εἰ ἀναβήσομαι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου.

Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν καὶ ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὔρω τόπον τῷ Κυρίῳ, σκηνώμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ.

Ἴδου ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν Εὐφραθᾷ, εὔρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ.

Εἰσελευσόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ, προσκυνήσομεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ.

Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσματος σου.

Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην καὶ οἱ ὄσιοί σου ἀγαλλιάσονται.

Ἐνεκεν Δαυὶδ τοῦ δούλου σου, μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου.

Ὡμοσε Κύριος τῷ Δαυίδ ἀλήθειαν καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτήν.

Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου καὶ τὰ μαρτύριά μου ταῦτα, ἃ διδάξω αὐτούς, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἕως τοῦ αἰῶνος καθιοῦνται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.

Ὅτι ἐξελέξατο Κύριος τὴν Σιών, ἡρετίσατο αὐτήν εἰς κατοικίαν ἑαυτοῦ.

Αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ὧδε κατοικήσω, ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν.

Τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτων.

Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν καὶ οἱ ὅσοι αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται.

Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ Δαυίδ· ἡτοίμασα λύχνον τῷ χριστῷ μου.

Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐνδύσω αἰσχύνην· ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου.

### Ψαλμὸς ρλβ΄

Ἴδου δὴ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἄλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό;

Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ καταβαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τοῦ Ἀαρών, τὸ καταβαῖνον ἐπὶ τὴν ὦαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ.

Ὡς δρόσος Ἀερμών, ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη Σιών.

Ὅτι ἐκεῖ ἐνετείλατο Κύριος τὴν εὐλογίαν,

ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

**Ψαλμὸς ρλγ'**

Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δούλοι Κυρίου, οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αἰλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν.

Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Εὐλογῆσαι σε Κύριος ἐκ Σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα· δόξα σοι, ὁ Θεὸς (γ').

Ἡ ἐλπίς ἡμῶν, Κύριε, δόξα σοι.

**Δ. Τὴν μικρὰν συναπτὴν**

Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

**Λ. Κύριε, ἐλέησον...**

**Δ.** Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ, σῇ, χάριτι.

**Λ.** Κύριε, ἐλέησον.

**Δ.** Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας μετὰ πάντων τῶν ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

**Λ.** Σοί, Κύριε.

**Ι. Τὴν δ' εὐχὴν τοῦ λυχνικοῦ**

Ὁ τοῖς ἀσιγήτοις ὕμνοις καὶ ἀπαύστοις δο-

ξολογίαις ὑπὸ τῶν ἁγίων δυνάμεων ἀνυμνούμε-  
νος, πλήρωσον τὸ στόμα ἡμῶν τῆς αἰνέσεώς σου,  
τοῦ δοῦναι μεγαλωσύνην τῷ ὀνόματί σου τῷ  
ἁγίῳ· καὶ δὸς ἡμῖν μερίδα καὶ κληρὸν μετὰ πάν-  
των τῶν φοβουμένων σε ἐν ἀληθείᾳ καὶ φυλασ-  
σόντων τὰς ἐντολάς σου· πρεσβείαις τῆς ἁγίας  
Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου.

(ἐκφώνως) Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς τοῦ  
ἐλεεῖν καὶ σώζειν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπο-  
μεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύ-  
ματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΛΥΧΝΙΚΟΥ

Ψαλμός ρμ'. Ἦχος πλ. δ'

Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σέ, εἰσάκουσόν μου. Εἰσ-  
άκουσόν μου, Κύριε. Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σέ,  
εἰσάκουσόν μου· πρόσχευς τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς  
μου, ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. Εἰσάκουσόν  
μου, Κύριε.

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα  
ἐνώπιόν σου· ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία  
ἐσπερινή. Εἰσάκουσόν μου, Κύριε.

Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύ-  
ραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλή μου.

Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πο-  
νηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἀμαρ-  
τίαις.

Σὺν ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν καὶ  
οὐ μὴ συνδυσάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν.

Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με·  
ἐλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν  
μου.

Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις  
αὐτῶν· κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κριταὶ  
αὐτῶν.

Ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου, ὅτι ἠδύνθησαν·  
ὥσεί πάχος γῆς ἐρράγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπί-  
σθη τὰ ὀστᾶ αὐτῶν παρὰ τὸν Ἄδην.

Ὅτι πρὸς σέ, Κύριε, Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί μου·  
ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλης τὴν ψυχὴν μου.

Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος, ἧς συνεστήσαντό  
μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν  
ἀνομίαν.

Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτῶν οἱ ἁμαρ-  
τωλοί· κατὰ μόνας εἰμὶ ἐγώ, ἕως ἄν παρέλθω.

### **Ψαλμὸς ρμα΄**

Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου  
πρὸς Κύριον ἐδεήθην.

Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν  
θλιψίν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ.

Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου καὶ  
σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου.

Ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ἧ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγί-  
δα μοι.

Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον καὶ οὐκ  
ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με.

Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζη-  
τῶν τὴν ψυχὴν μου.

Ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε· εἶπα· Σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων.

Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα.

Ῥῦσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ.

Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου.

### **Στιχηρὸν ἰδιόμελον. Ἦχος πλ. δ'**

Νηστεύοντες ἀδελφοὶ σωματικῶς,\* νηστεύσωμεν καὶ πνευματικῶς.\* λύσωμεν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας.\* διαρρήξωμεν στραγγαλιάς\* βιαίων συναλλαγμάτων.\* πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διασπάσωμεν.\* δώσωμεν πεινῶσιν ἄρτον\* καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς οἴκους,\* ἵνα λάβωμεν παρὰ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ\* τὸ μέγα ἔλεος.

Ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι, ἕως οὗ ἀνταποδῶς μοι.

### **Τὸ αὐτὸ**

### **Ψαλμὸς ρκθ'**

Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε. Κύριε, εἰσάκουσον τῆς φωνῆς μου.

### **Μαρτυρικὸν**

Εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος\* πρέπει τοῖς ἁγίοις.\* ξίφεσι γὰρ ἐκλιναν τοὺς αὐχένους\* διὰ σὲ τὸν κλίναντα οὐρανούς\* καὶ καταβάντα.\* ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν\* διὰ σὲ τὸν κενύσαντα σαυτὸν\* καὶ μορφὴν δούλου λαβόντα.\* ἐταπεινώθησαν ἕως θανάτου\* τὴν πτωχείαν σου μιμούμενοι.\* ὧν ταῖς εὐχαῖς,\* κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου,\* ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς.

Γεννηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν  
φωνὴν τῆς δεήσεώς μου.

**Προσόμοια τοῦ κυρίου Ἰωσήφ**  
**Ἦχος β'. Ὡς ὠράθης, Χριστέ**

Φεγγοβόλους ὑμᾶς\* ὡς ἀστραπὰς εἰς πάντα κόσμον\*  
Ἰησοῦς ὁ νοητὸς ὄντως ἥλιος ἐξαποστείλας,\* ἀπεμείωσε  
ταῖς λαμπρότησι\* τοῦ ὑμῶν ἐνθέου κηρύγματος\* πλάνης  
τὸ σκότος, θεόπται ἀπόστολοι,\* καὶ ἐφώτισε τοὺς ἐν ζόφῳ\*  
τῆς ἀγνωσίας κεκρατημένους πονηρῶς\* ὄνπερ ἐκδυσωπή-  
σατε\* καταπέμψαι καὶ ἡμῖν τὸν φωτισμὸν\* καὶ τὸ μέγα  
ἔλεος.

Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσης, Κύριε, Κύριε, τίς  
ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἰλασμός ἐστιν.

Ἀρετῶν Ἡλιοῦ\* προσεπιβὰς ἄρματι θείῳ,\* τῇ νηστείᾳ  
λαμπρυνθείς,\* ἀνεφέρετο ἐπὶ τὸ ὕψος τὸ οὐράνιον.\* Τοῦ-  
τον ζήλωσον, ταπεινὴ ψυχὴ μου,\* καὶ νήστευσον πάσης  
κακίας\* καὶ φθόνου καὶ ἐριδος\* καὶ τρυφῆς ἀπορρεούσης\*  
καὶ ἐνηδόνου\* ὅπως ὁδύνην χαλεπὴν ἐκφύγῃς\* διαιωνί-  
ζουσιν τῆς γεέννης,\* ἐκβοῶσα τῷ Χριστῷ\* Κύριε, δόξα  
σοι.

Ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε, Κύριε·  
υπέμεινεν ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν  
ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τὸν Κύριον.

**Ἔτερον τοῦ κυρίου Θεοδώρου**  
**Ἦχος πλ. α'. Ὅσιε πάτερ**

Ἀπόστολοι θεῖοι,\* τοῦ κόσμου θερμότατοι πρεσβευταὶ\*  
καὶ τῶν ὀρθοδόξων προασπισταί,\* ἔχοντες παρρησίας τὸ  
κράτος\* πρὸς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν\* ὑπὲρ ἡμῶν αἰτή-  
σασθε\* δεόμεθα, πανσεβάσμιοι,\* ἵνα τῶν νηστειῶν τὸν  
ἀγαθὸν καιρὸν\* εὐμαρῶς ποιησώμεθα\* καὶ τῆς ὁμοουσίου  
Τριάδος\* τὴν χάριν δεξώμεθα.\* Μεγαλοκήρυκες ἐνδοξοί,\*  
εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.



Ἐκ φυλακῆς πρωίας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυλακῆς πρωίας, ἐλπισάτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον.

**Τοῦ Μηναίου, στιχηρὰ προσόμοια**

**Ἦχος πλ. δ΄. Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος**

Πάτερ θεόφρον Θεόφανες,\* θεοφανείας Χριστοῦ\* κεκλημένος ἐπώνυμος,\* ζωηφόροις ἔχνεσι\* τοῖς αὐτοῦ ἠκολούθησας\* καὶ τὰ τερπνὰ τοῦ βίου κατέλιπες,\* ἐνατενίζων τῷ ποθουμένῳ σοι\* κάλλει, πανάριστε,\* καὶ ταῖς θείαις νεύσεσι\* ταῖς πρὸς αὐτὸν\* ἄριστα θεούμενος\* καὶ τελεώτατα.

Ὅτι παρὰ τῷ Κυρίῳ τὸ ἔλεος καὶ πολλή παρ' αὐτῷ λύτρωσις καὶ αὐτὸς λυτρώσεται τὸν Ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

**Τὸ αὐτὸ**

**Ψαλμὸς ρις'**

Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, πάντα τὰ ἔθνη· ἐπαινέσατε αὐτόν, πάντες οἱ λαοί.

Πάτερ θεόφρον Θεόφανες,\* ὑπερορίας πικράς,\* ἀσθενῶς διακείμενος,\* καρτερῶς ὑπήνεγκας,\* ἀφειδήσας τοῦ σώματος,\* ὑπὲρ σεπτῶν εἰκόνων, πανεύφημε,\* θυμῷ λεόντων ἐξοριζόμενος\* ὢν κατορχούμενος,\* τὰς βουλάς ἐμώρυνας\* καὶ λογισμοὺς\* ὄντας ματαιόφρονας\* καὶ νοῦν ἀλάστορα.

Ὅτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ὅντως ἀμοιβὰς τῶν πόνων σου\* τῶν ἀγαθῶν ὁ δοτὴρ\* δαψιλῶς σοι δεδώρηται\* ἀπελαύνειν δαίμονας,\* θεραπεύειν νοσήματα,\* παρεσχηκῶς, τρισμάκαρ, τὴν δύναμιν\* καὶ ἀξιῶσας τε τῆς ἀφράστου χαρᾶς,\* ἔνθα χορεύουσι\* τῶν ἀγγέλων τάγματα\* διὰ παντός,\* πρόσωπον θεώμενος\* τοῦ παντοκράτορος.

**Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.**

Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

#### Θεοτοκίον

Δεῦρο, ψυχὴ μου, στενάζουσα\* καὶ τῶν δακρύων πηγὰς\*  
ἐκ καρδίας προσφέρουσα\* τῇ παρθένῳ βόησον\* καὶ μητρὶ  
τοῦ Θεοῦ ἡμῶν\* Διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, ἀγνή,\*  
τῆς φοβεράς με ῥῦσαι κολάσεως\* καὶ κατασκήνωσον\* ἐνθα  
ἡ ἀνάπαυσις\* καὶ ἡ χαρὰ\* ἡ δικαιονίζουσα\* καὶ ἡ ἀπόλαυσις.

#### Η ΕΙΣΟΔΟΣ

Καὶ γίνεται εἰσοδος μετὰ θυμιατοῦ, ἄνευ Εὐαγγελίου

#### Ι. Τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου

Ἐσπέρας καὶ πρωτὶ καὶ μεσημβρί-  
ας αἰνοῦμεν, εὐλογοῦμεν, εὐχαρι-  
στοῦμεν καὶ δεόμεθά σου, δέσποτα  
τῶν ἀπάντων, φιλόανθρωπε Κύριε.  
Κατεύθυνον τὴν προσευχὴν ἡμῶν ὡς  
θυμίαμα ἐνώπιόν σου καὶ μὴ ἐκκλί-  
νης τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς λόγους ἢ  
εἰς λογισμοὺς πονηρίας, ἀλλὰ ῥῦσαι  
ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν θηρεόντων  
τὰς ψυχὰς ἡμῶν· ὅτι πρὸς σέ, Κύριε,  
Κύριε, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν καὶ ἐπὶ  
σοὶ ἠλπίσαμεν· μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς,  
ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ὅτι πρέπει σοὶ πᾶσα  
δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πα-  
τρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύ-  
ματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-  
νας τῶν αἰώνων ἀμήν.

Δ. Εὐλόγησον, δέσποτα, τὴν ἁγίαν εἴσο-  
δον.

Ι. Εὐλογημένη ἡ εἴσοδος τῶν ἁγίων  
σου, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς  
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Σοφία· ὀρθοί.

Λ. Τὴν ἐπιλύχνιον εὐχαριστίαν

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης\* ἀθανάτου Πατρός,\*  
οὐρανίου, ἁγίου, μάκαρος,\* Ἰησοῦ Χριστέ,\* ἐλ-  
θόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν,\* ἰδόντες φῶς ἐσπε-  
ρινόν,\* ὑμνοῦμεν Πατέρα, Υἱὸν\* καὶ ἅγιον Πνεῦ-  
μα Θεόν.\* Ὁ ἅξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς\* ὑμνεῖσθαι  
φωναῖς αἰσίσαις,\* Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς·\* διὸ  
ὁ κόσμος σέ δοξάζει.

#### ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

Δ. Ἑσπέρας.

Α. Προκείμενον. Ἦχος πλ. α'. Ψαλμὸς ια'

Σύ, Κύριε, φυλάξαις ἡμᾶς καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς.  
Στίχ. Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὁσιος.

Δ. Σοφία.

Α. Γενέσεως τὸ ἀνάγνωσμα.

Δ. Πρόσχωμεν.

Α. Εἶπεν ὁ Θεός· Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος,  
τετράποδα καὶ ἔρπετά καὶ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος· καὶ  
ἐγένετο οὕτω. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ  
γένος αὐτῶν καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν καὶ πάντα τὰ  
ἔρπετά τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς ὅτι  
καλά. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰ-

κόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν· καὶ ἀρχέτωσαν οἱ ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρποντων τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον· κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν· ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ὁ Θεός, λέγων· Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς· καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρποντων τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴδου δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὃ ἐστὶν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς· καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ παντὶ ἔρποντι ἔρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ πνοὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. Καὶ ἐγένετο οὕτω. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα ἐποίησε καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. Καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωτὴ ἡμέρα ἕκτη. Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν. Καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε· καὶ κατέπαυσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε. Καὶ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι.

### **Προκείμενον. Ὑψος πλ. β'. Ψαλμὸς ιβ'**

Ἐπίβλεψον, εἰσάκουσόν μου, Κύριε ὁ Θεός μου.

Στίχ. Ἔως πότε, Κύριε, ἐπιλήσῃ μου εἰς τέλος;

Κέλευσον.

- I. Ἀνίσταται καὶ λαβὼν τὸν θυμιατὸν εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα εἰς δὲ τὴν εὐώνυμον τὸ μανουάλιον μετὰ τοῦ κηροῦ, ἵσταται ἐνώπιον τῆς ἁγίας τραπέζης εἰσωθεν τοῦ βήμα-**

τος καὶ φωτίζων σταυροειδῶς λέγει·

Σοφία· ὀρθοί.

Εἶτα σφραγίζων σταυροειδῶς τὸν λαὸν λέγει·

Φῶς Χριστοῦ φαίνει πᾶσι.

Λ. Παροιμιῶν τὸ ἀνάγνωσμα.

Δ. Σοφία· πρόσχωμεν.

Λ. Υἱέ, ἐὰν δεξάμενος ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς κρύψῃς παρὰ σεαυτῷ, ἐπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν εἰς νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου. Ἐὰν γὰρ τὴν σοφίαν ἐπικαλέσῃ καὶ τῇ συνέσει δῶς φωνήν σου καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτήν, ὥς ἀργύριον καὶ ὥς θησαυρὸν ἐξερευνήσῃς αὐτήν, τότε συνήσεις φόβον Κυρίου καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ εὐρήσεις· ὅτι Κύριος δίδωσι σοφίαν καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γινώσις καὶ σύνεσις. Καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν· ὑπερασπιεῖ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν, τοῦ φυλάξασθαι ὁδοὺς δικαιοματίων· καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει. Τότε συνήσεις δικαιοσύνην καὶ κρῖμα καὶ κατορθώσεις πάντας ἄξονας ἀγαθούς. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃ ἡ σοφία εἰς σὴν διάνοιαν, ἡ δὲ αἴσθησις τῇ σῇ ψυχῇ καλὴ εἶναι δόξη, βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὁσία τηρήσει σε, ἵνα ῥύσηταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μηδὲν πιστόν. "Ω οἱ ἐγκαταλείποντες ὁδοὺς εὐθείας τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδοῖς σκότους! "Ω οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς καὶ χαίροντες ἐπὶ διαστροφῇ κακῇ! ὧν αἱ τρίβοι σκολιαὶ καὶ καμπύλαι αἱ τροχιαὶ αὐτῶν τοῦ μακράν σε ποιῆσαι ἀπὸ ὁδοῦ εὐθείας καὶ ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώμης. Υἱέ, μή σε καταλάβῃ βουλὴ κακὴ, ἡ ἀπολείπουσα διδασκαλίαν νεότητος καὶ διαθήκην θείαν ἐπιλελησμένη· ἔθετο γὰρ παρὰ τῷ θανάτῳ τὸν οἶκον αὐτῆς καὶ παρὰ τῷ "Αδῇ μετὰ τῶν γηγενῶν τοὺς ἄξονας αὐτῆς. Πάντες οἱ πορευόμενοι ἐν αὐτῇ οὐκ ἀναστρέψουσιν, οὐδὲ μὴ καταλάβωσι τρίβους εὐθείας· οὐ γὰρ καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνιαυτῶν ζωῆς. Εἰ γὰρ ἐπορεύοντο τρίβους

ἀγαθὰς, εὖροσαν ἂν τρίβους τὰς τῶν δικαίων λείας. Χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ· ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν καὶ ὅσιοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. Ὅδοι ἀσεβῶν ἐκ γῆς ὀλοῦνται, οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἀπ' αὐτῆς.

## «ΤΟ ΚΑΤΕΥΘΥΝΘΗΤΩ»

**Ι. Θυμιὼν τὴν ἀγίαν τράπεζαν κατάρχεται τοῦ «Κατευθυνθήτω». Ἦχος πλ. α'**

Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου\* ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.\* Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου\* θυσία ἐσπερινή.

**Στίχ. α'** Κύριε, ἐκέκραξα πρὸς σέ, εἰσάκουσόν μου· πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ.

**Λ. Κατευθυνθήτω...**

**Ι. Στίχ β'** Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χεῖλη μου.

**Λ. Κατευθυνθήτω...**

**Ι. Στίχ. γ'** Μὴ ἐκκλίνης τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας, τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις.

**Λ. Κατευθυνθήτω...**

**Ι. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.**

**Λ. Κατευθυνθήτω...**

**Ι. Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου\* ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου.**

**Λ. Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου\* θυσία ἐσπερινή.**

## Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΚΤΕΝΗΣ

**Δ. Εἵπωμεν πάντες ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης**

τῆς διανοίας ἡμῶν εἵπωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Κύριε παντοκράτορ, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον καὶ ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν (δεῖνος).

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἱερέων, ἱερομονάχων, ἱεροδιακόνων καὶ μοναχῶν καὶ πάσης τῆς ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφότητος.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ ἐλέους, ζωῆς, εἰρήνης, υἱείας, σωτηρίας, ἐπισκέψεως, συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ πάντων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων Χριστιανῶν τῶν κατοικούντων καὶ παρεπιδημούντων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν μακαρίων καὶ αἰοιδίμων κτιτόρων τοῦ ἁγίου ναοῦ τούτου καὶ ὑπὲρ πάντων τῶν προαναπαυσαμένων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε κειμένων καὶ ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ἐτι δεόμεθα ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ

καλλιεργούντων ἐν τῷ ἁγίῳ καὶ πανσέπτῳ ναίῳ  
τούτῳ, κοπιώντων, ψαλλόντων καὶ ὑπὲρ τοῦ πε-  
ριεστῶτος λαοῦ, τοῦ ἀπεκδεχομένου τὸ παρά σοι  
μέγα καὶ πλούσιον ἔλεος.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

### Ι. Τὴν εὐχὴν τῆς ἐκτενοῦς ἱκεσίας

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν ἐκτενῆ ταύτην ἱκε-  
σίαν πρόσδεξαι παρὰ τῶν σῶν δούλων καὶ ἐλέη-  
σον ἡμᾶς κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ  
τοὺς οἰκτιρμούς σου κατάπεμψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ  
ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου, τὸν ἀπεκδεχόμενον τὸ  
παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

(ἐκφώνως) "Ὅτι ἐλεήμων καὶ φιλόανθρωπος  
Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν,  
τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,  
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

### ΔΕΗΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

#### Δ. Τὰ κατηχούμενα

Εὐξασθε, οἱ κατηχούμενοι, τῷ Κυρίῳ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Οἱ πιστοί, ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. "Ἵνα ὁ Κύριος αὐτοὺς ἐλεήσῃ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Κατηχήσῃ αὐτοὺς τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.



Δ. Ἀποκαλύψῃ αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον τῆς δικαιοσύνης.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐνώσῃ αὐτοὺς τῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σῶσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ καὶ διαφύλαξον αὐτούς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Οἱ κατηχούμενοι, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνατε.

Λ. Σοί, Κύριε.

#### **Ι. Τὴν εὐχὴν ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων**

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων, ὁ πάντας θέλων σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν, ἐπίβλεψον ἐπὶ τοὺς δούλους σου τοὺς κατηχουμένους καὶ λύτρωσαι αὐτοὺς τῆς παλαιᾶς πλάνης καὶ τῆς μεθοδείας τοῦ ἀντικειμένου· καὶ προσκάλεσαι αὐτοὺς εἰς τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, φωτίζων αὐτῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ συγκαταριθμῶν αὐτοὺς τῇ λογικῇ σου ποίμνῃ, ἐφ' ἣν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐπικέκληται.

(ἐκφώνως) Ἵνα καὶ αὐτοὶ σὺν ἡμῖν δοξάζωσι τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

**Δ. Τὴν ἀπόλυσιν τῶν κατηχουμένων**

“Ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· οἱ κατηχούμενοι, προέλθετε.

**Γ' Ἀπὸ τῆς μεσονηστήμου Τετράδος παρεμβάλλει τὰ διπλοκατηχούμενα**

“Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα, προσέλθετε· εὐξασθε, οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τῷ Κυρίῳ.

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων ἀδελφῶν καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν στηρίξῃ αὐτοὺς καὶ ἐνδυναμώσῃ.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Φωτίσῃ αὐτοὺς φωτισμῷ γνώσεως καὶ εὐσεβείας.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Καταξιώσῃ αὐτοὺς ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς ἀφθαρσίας.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Ἀναγεννήσῃ αὐτοὺς δι' ὕδατος καὶ Πνεύματος.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Χαρίσῃται αὐτοῖς τὴν τελειότητα τῆς πίστεως.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Συγκαταριθμήσῃ αὐτοὺς τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκλεκτῇ ποίμνῃ.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Σῶσον, ἐλέησον, ἀντιλαβοῦ καὶ διαφύλαξον αὐτούς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.**

**Λ. Κύριε, ἐλέησον.**

**Δ. Οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν τῷ Ἰησοῦ κλίνατε.**

**Λ. Σοί, Κύριε.**

**Ι. Τὴν εὐχὴν ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένων**

Ἐπίφανον, δέσποτα, τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τοὺς πρὸς τὸ ἅγιον φῶτισμα εὐτρεπιζομένους καὶ ἐπιποθοῦντας τὸν τῆς ἁμαρτίας μολυσμὸν ἀποτινάξασθαι· καταύγασον αὐτῶν τὴν διάνοιαν· βεβαίωσον αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει· στήριξον ἐν ἐλπίδι· τελείωσον ἐν ἀγάπῃ· μέλη τίμια τοῦ Χριστοῦ σου ἀνάδειξον, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

(ἐκφώνως) Ὅτι σὺ εἶ ὁ φωτισμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

**Δ. Τὴν ἀπόλυσιν τῶν πρὸς τὸ φῶτισμα εὐτρεπιζομένων**

Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα, προέλθετε· οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, προέλθετε.]

Ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· μή τις τῶν κατηχουμένων.

**ΔΕΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ**

Δ. Ὅσοι πιστοί, ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σοφία.

**Ι. Τὴν Α' εὐχὴν τῶν πιστῶν μετὰ τὸ ἀπλωθῆναι τὸ εἰλητὸν**

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ αἰνετός, ὁ τῷ ζωοποιῷ τοῦ Χριστοῦ σου θανάτῳ εἰς ἀφθαρσίαν ἡμᾶς

ἐκ φθορᾶς μεταστήσας, σὺ πάσας ἡμῶν τὰς αἰσθήσεις τῆς ἐμπαθοῦς νεκρώσεως ἐλευθέρωσιν, ἀγαθὸν ταύταις ἡγεμόνα τὸν ἔνδοθεν λογισμὸν ἐπιστήσας. Καὶ ὀφθαλμὸς μὲν ἀπέστω παντὸς πονηροῦ βλέμματος, ἀκοὴ δὲ λόγοις ἀργοῖς ἀνεπίβατος, ἡ δὲ γλῶσσα καθαρευέτω ῥημάτων ἀπρεπῶν· ἄγνισον ἡμῶν τὰ χεῖλη τὰ αἰνοῦντά σε, Κύριε· τὰς χεῖρας ἡμῶν ποιήσον τῶν μὲν φαύλων ἀπέχεσθαι πράξεων, ἐνεργεῖν δὲ μόνον τὰ σοι εὐάρεστα, πάντα ἡμῶν τὰ μέλη καὶ τὴν διάνοιαν τῇ σῇ κατασφαλιζόμενος χάριτι.

(ἐκφώνως) "Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἔτι καὶ ἔτι ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σοφία.

**I. Τὴν Β' εὐχὴν τῶν πιστῶν**

Δέσποτα ἅγιε, ὑπεράγαθε, δυσωποῦμέν σε τὸν ἐν ἐλέει πλούσιον, ἵλεων γενέσθαι ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀξίους ἡμᾶς ποιῆσαι τῆς ὑποδοχῆς τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ βασιλέως τῆς δόξης. Ἴδου γὰρ τὸ ἄχραντον αὐτοῦ σῶμα καὶ τὸ ζωοποιὸν αἷμα κατὰ τὴν πα-

ροῦσαν ὥραν εἰσπορευόμενα, τῇ μυστικῇ ταύτῃ  
προτίθεσθαι μέλλει τραπέζῃ, ὑπὸ πλήθους στρα-  
τιᾶς οὐρανίου ἀοράτως δορυφορούμενα· ὧν τὴν  
μετάληψιν ἀκατάκριτον ἡμῖν δώρησαι, ἵνα δι'  
αὐτῶν τὸ τῆς διανοίας ὄμμα καταυγαζόμενοι,  
υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας γενώμεθα.

(ἐκφώνως) Κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ  
σου, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ  
ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ  
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ ΔΩΡΩΝ

Λ. Ἀντὶ χειρουβικοῦ ψάλλει εἰς ἦχον πλ. β' τὸν ὕμνον·

Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν\* σὺν ἡμῖν ἀο-  
ράτως λατρεύουσιν.\* Ἴδου γὰρ εἰσπορεύεται\* ὁ  
βασιλεὺς τῆς δόξης.

Ι. Θυμιᾷ λέγων καθ' ἑαυτὸν τὸν ν' ψαλμόν. Εὐχὴ δὲ  
τοῦ χειρουβικοῦ οὐ λέγεται. Εἶτα λαβὼν ἐπὶ κεφαλῆς  
τὰ ἅγια εἰσοδεύει μηδὲν λέγων.

Λ. Ἴδου θυσία μυστικὴ\* τετελειωμένη δορυφορεῖ-  
ται.\* Πίστει καὶ πόθῳ προσέλθωμεν,\* ἵνα μέ-  
τοχοι ζωῆς αἰωνίου γενώμεθα.\* Ἀλληλούϊα, ἄλ-  
ληλούϊα, ἄλληλούϊα.

#### ΠΛΗΡΩΤΙΚΑ - ΑΙΤΗΣΕΙΣ - ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Πληρώσωμεν τὴν ἑσπερινὴν δέησιν ἡμῶν τῷ  
Κυρίῳ.

- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τῶν προτεθέντων καὶ προαγιασθέντων τιμίων δώρων τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὅπως ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θεῖαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Τὴν ἐσπέραν πᾶσαν, τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.
- Δ. Ἀγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.
- Δ. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.

- Δ. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.
- Δ. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετανόᾳ ἐκτελέσαι παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.
- Δ. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικὰ καὶ καλὴν ἀπολογία τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα.
- Λ. Παράσχου, Κύριε.
- Δ. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.
- Λ. Σοί, Κύριε.

**Ι. Τὴν εὐχὴν μετὰ τὸ ἀποτεθῆναι τὰ ἅγια ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπεζῇ**

‘Ο τῶν ἀρρήτων καὶ ἀθεάτων μυστηρίων Θεός, παρ’ ᾧ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι, ὁ τὴν διακονίαν τῆς λειτουργίας ταύτης ἀποκαλύψας ἡμῖν καὶ θέμενος ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς διὰ τὴν πολλὴν σου φιλανθρωπίαν εἰς τὸ προσφέρειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· αὐτός, ἄόρατε βασιλεῦ, ὁ ποιῶν μεγάλα καὶ ἀνεξιχνίαστα, ἐνδοξά τε καὶ ἐξαίσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἐπιδε ἐφ’ ἡμᾶς τοὺς ἀνα-

ξίους δούλους σου, τοὺς τῷ ἁγίῳ τούτῳ θυσια-  
στηρίῳ ὡς τῷ χερουβικῷ σου παρισταμένους  
θρόνῳ, ἐφ' ᾧ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ Θεὸς  
ἡμῶν διὰ τῶν προκειμένων φρικτῶν ἐπαναπαύε-  
ται μυστηρίων· καὶ πάσης ἡμᾶς καὶ τὸν πιστὸν  
σου λαὸν ἐλευθερώσας ἀκαθαρσίας, ἁγιάσον πάν-  
των ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἁγιασμῷ  
ἀναφαιρέτῳ, ἵνα ἐν καθαρῷ συνειδῶτι, ἀνεπαι-  
σχύντῳ προσώπῳ, πεφωτισμένη καρδίᾳ, τῶν  
θείων τούτων μεταλαμβάνοντες ἁγιασμάτων καὶ  
ὑπ' αὐτῶν ζωοποιούμενοι, ἐνωθῶμεν αὐτῷ τῷ  
Χριστῷ σου, τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ εἰ-  
πόντι· «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων  
μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ»· ὅπως  
ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν καὶ ἐμπεριπατοῦντος τοῦ  
Λόγου σου, Κύριε, γενώμεθα ναὸς τοῦ παναγίου  
καὶ προσκυνητοῦ σου Πνεύματος, λελυτρωμένοι  
πάσης διαβολικῆς μεθοδείας, ἐν πράξει ἢ λόγῳ  
ἢ κατὰ διάνοιαν ἐνεργουμένης καὶ τύχωμεν τῶν  
ἐπηγγελημένων ἡμῖν ἀγαθῶν, σὺν πᾶσι τοῖς ἁγί-  
οις σου τοῖς ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστήσασιν.

(ἐκφώνως) Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα,  
μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως τολμᾶν ἐπικαλεῖ-  
σθαί σε τὸν ἐπουράνιον Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·  
Ι.-Λ. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,\* ἁγιασθήτω  
τὸ ὄνομά σου,\* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,\* γενη-  
θήτω τὸ θέλημά σου\* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς  
γῆς·\* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον\* δὸς ἡμῖν  
σήμερον\* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,\*  
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν\* καὶ



μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,\* ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Ι. (ἐκφώνως) "Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

#### ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Ι. Εἰρήνη πᾶσι.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας

Ὁ Θεός, ὁ μόνος ἀγαθὸς καὶ εὐσπλαγχνος, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, ἐπιδε εὐσπλάγχνῳ ὄμματι ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου καὶ φύλαξον αὐτὸν καὶ ἀξιώσον πάντας ἡμᾶς ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ζωοποιῶν σου τούτων μυστηρίων· σοὶ γὰρ τὰς ἑαυτῶν ὑπεκλίναμεν κεφαλὰς, ἀπεκδεχόμενοι τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον ἔλεος.

(ἐκφώνως) Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Πρόσχες, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ἁγίου κατοικητηρίου σου καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης τῆς βασιλείας σου καὶ ἐλθὲ εἰς τὸ ἁγιάσαι ἡμᾶς, ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθήμενος καὶ ὧδε ἡμῖν ἀοράτως συνών· καὶ καταξίωσον τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ μεταδοῦναι ἡμῖν τοῦ ἀχράντου σώματος σου καὶ τοῦ τιμίου αἵματος καὶ δι' ἡμῶν παντὶ τῷ λαῷ.

Δ. Πρόσχωμεν.

Ι. Ἐπικεκαλυμμένων ὄντων τῶν θείων δώρων, βαλὼν τὴν χεῖρα ἅπτεται τοῦ ζωοποιοῦ ἄρτου μετ' εὐλαβείας καὶ φόβου πολλοῦ, οὐ γὰρ ὕψοι ἄρτίως τὸν θεῖον ἄρτον, καὶ ἐκφωνεῖ·

Τὰ προηγιασμένα ἅγια τοῖς ἁγίοις.

Λ. Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός· ἀμήν.

Καὶ ψάλλει τὸ κοινωνικὸν

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.  
Ἀλληλούϊα.

Δ. Μέλισον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον.

Ι. Ἀνακαλύπτει τὰ ἅγια καὶ μελίζων λέγει·

Μελίζεται καὶ διαμερίζεται ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ μελιζόμενος καὶ μὴ διαιρούμενος, ὁ πάντοτε ἐσθιόμενος καὶ μηδέποτε δαπανώμενος, ἀλλὰ τοὺς μετέχοντας ἁγιάζων.

Δ. Πλήρωσον, δέσποτα, τὸ ἅγιον ποτήριον.

**Ι. Λαβὼν ἐκ τοῦ ἄρτου μερίδα μίαν βάλλει εἰς  
τὸ ἅγιον ποτήριον λέγων·**

Πλήρωμα ποτηρίου, πίστεως Πνεύ-  
ματος ἁγίου.

**Δ. ᾿Αμήν.**

**Καὶ εἰσφέρον τὸ ζέον λέγει·**

Εὐλόγησον, δέσποτα, τὸ ζέον.

**Ι. Εὐλογημένη ἡ ζέσις τῶν ἁγίων σου,  
πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰ-  
ῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.**

**Δ. Ζέσις πίστεως πλήρης Πνεύματος ἁ-  
γίου· ἀμήν.**

**Καὶ κοινωνεῖ ὁ ἱερεὺς καὶ μεταδίδωσι τῷ διακόνῳ**

**Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσ-  
έλθετε.**

**Λ. ᾿Αμήν. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος\* ἐν ὀνόματι Κυρίου.\* Θεὸς  
Κύριος\* καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν.**

**Ι. Κοινωνεῖ τὸν λαὸν καὶ εἶτα λέγει·**

Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον  
τὴν κληρονομίαν σου.

**Λ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ,\* διὰ παν-  
τὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.\* ᾿Αρτον  
οὐράνιον\* καὶ ποτήριον ζωῆς\* γεύσασθε καὶ ἴδε-  
τε,\* ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος. ᾿Αλληλούϊα, ἄλλη-  
λούϊα, ἄλληλούϊα.**

**Ι. Εἰσάγων τὰ ἅγια ἐν τῇ προθέσει λέγει καθ' ἑαυτόν·**

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

(ἐκφώνως) Πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς  
αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Πληρωθήτω τὸ στόμα ἡμῶν\* αἰνέσεώς σου, Κύριε,\*  
ὅτι ἡξίωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τῶν ἁγίων,\* ἀθανάτων καὶ  
ἀχράντων σου μυστηρίων\* τήρησον ἡμᾶς ἐν τῷ σῶ ἁγια-  
σμῷ,\* ὅπως ἀνυμνήσωμεν τὴν δόξαν σου,\* ὅλην τὴν ἡμέραν  
μελετῶντας τὴν δικαιοσύνην σου.\* Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα,  
ἀλληλούϊα.

## ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Δ. Ὁρθοί· μεταλαβόντες τῶν θείων, ἁγίων, ἀχράν-  
των, ἀθανάτων, ἐπουρανίων, ζωοποιῶν, φρικτῶν  
τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, ἁξίως εὐχαριστήσωμεν  
τῷ Κυρίῳ.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἀντιλαβοῦ, σῶσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς,  
ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐσπέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν  
καὶ ἀναμάρτητον αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλ-  
λήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ  
Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

**I. Τὴν εὐχὴν μετὰ τὴν μετάληψιν**

Εὐχαριστοῦμέν σοι, τῷ σωτῆρι τῶν ὅλων  
Θεῷ, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχου ἡμῖν ἀγαθοῖς καὶ  
ἐπὶ τῇ μεταλήψει τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵμα-  
τος τοῦ Χριστοῦ σου. Καὶ δεόμεθά σου, δέσποτα  
φιλόανθρωπε· φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν  
πτερύγων σου καὶ δὸς ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης  
ἡμῶν ἀναπνοῆς ἐπαξίως μετέχειν τῶν ἁγιασμά-

των σου, εἰς φωτισμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν.

(ἐκφώνως) "Οτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμὸς ἡμῶν καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

## ΑΠΟΛΥΣΙΣ

Ι. Ἐν εἰρήνῃ προέλθωμεν.

Λ. Ἐν ὀνόματι Κυρίου.

Δ. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν

Δέσποτα παντοκράτορ, ὁ πᾶσαν τὴν κτίσιν ἐν σοφίᾳ δημιουργήσας, ὁ διὰ τὴν ἄφατόν σου πρόνοιαν καὶ πολλὴν ἀγαθότητα ἀγαγὼν ἡμᾶς εἰς τὰς πανσέπτους ἡμέρας ταύτας πρὸς καθαρισμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων, πρὸς ἐγκράτειαν παθῶν, πρὸς ἐλπίδα ἀναστάσεως· ὁ διὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν πλάκας χειρίσας, τὰ θεοχάρakta γράμματα, τῷ θεράποντί σου Μωσεῖ, παράσχου καὶ ἡμῖν, ἀγαθέ, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἀγωνίσασθαι, τὸν δρόμον τῆς νηστείας ἐκτελέσαι, τὴν πίστιν ἀδιαίρετον τηρῆσαι, τὰς κεφαλὰς τῶν ἀοράτων δρακόντων συνθλάσαι, νικητάς τε τῆς ἁμαρτίας ἀναφανῆναι καὶ ἀκατακρίτως φθάσαι προσκυνῆσαι καὶ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν. "Οτι ἡὺ-λόγηται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ με-

γαλοπρεπές ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ  
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ ἡ  
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον\* ἀπὸ τοῦ  
νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος (γ').

**I. Τὴν εὐχὴν ἐν τῷ συστεῖλαι τὰ ἅγια**

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀγαγὼν  
ἡμᾶς εἰς τὰς πανσέπτους ἡμέρας  
ταύτας καὶ κοινωνοὺς ἡμᾶς ποιήσας  
τῶν φρικτῶν σου μυστηρίων, σύν-  
αψον τῇ λογικῇ σου ποίμνῃ καὶ  
κληρονόμους ἀνάδειξον τῆς βασιλεί-  
ας σου, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-  
νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

I. Εὐλογία Κυρίου καὶ ἔλεος ἔλθοι ἐφ' ὑμᾶς, τῇ αὐ-  
τοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπία, πάντοτε νῦν καὶ  
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

I. Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεός, ἡ ἐλπίς ἡμῶν, δόξα σοι.

Λ. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Κύριε, ἐλέησον (γ'). Εὐλόγησον.

**I. Τὴν ἀπόλυσιν**

Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ταῖς πρεσβεί-  
αις τῆς παναχράντου καὶ παναμώμου ἁγίας αὐτοῦ  
μητρὸς, δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυ-

μιῶν, προστασίαις τῶν τιμίων ἐπουρανίων δυνά-  
μεων ἄσωμάτων, ἱκεσίαις τοῦ τιμίου, ἐνδόξου,  
προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ Ἰωάννου,  
τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ πανευφήμων ἀποστόλων,  
τῶν ἁγίων ἐνδόξων καὶ καλλινίκων μαρτύρων,  
τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν, (τοῦ  
ἁγίου τοῦ ναοῦ), τῶν ἁγίων καὶ δικαίων θεοπα-  
τόρων Ἰωακεὶμ καὶ Ἀννης, τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου  
πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους τοῦ ὁμολογητοῦ, οὗ καὶ τὴν  
μνήμην ἐπιτελοῦμεν, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, ἔλε-  
ῆσαι καὶ σῶσαι ἡμᾶς, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρω-  
πος.

### **Καὶ διανέμει τὸ ἀντίδωρον**

#### **Α. Τὸν λγ' ψαλμὸν**

Εὐλογῇσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διὰ  
παντὸς ἡ αἵνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου· ἀκου-  
σάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ καὶ ὑψώσω-  
μεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ  
ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἔρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ  
τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσ-  
ῆκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐ-  
τοῦ ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φο-  
βουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.  
μακάριος ἀνὴρ, ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ,  
ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτήν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ  
ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παν-  
τὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου· φόβον Κυρίου  
διδάξω ὑμᾶς.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν  
ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη  
σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν·  
ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ  
εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακὰ τοῦ  
ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκου-  
σεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν  
ἐρρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρ-  
δίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν  
αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἐν  
ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦν-  
τες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.



Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν.

**Καὶ ἐπισυνάπτει τὸν ρμδ' ψαλμὸν**

Ὑψώσω σε, ὁ Θεός μου, ὁ βασιλεύς μου, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Μέγας Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας.

Γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα σου καὶ τὴν δύναμίν σου ἀπαγγελοῦσι.

Τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιωσύνης σου λαλήσουσι καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγῶνται.

Καὶ τὴν δύναμιν τῶν φοβερῶν σου ἐροῦσι καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγῶνται.

Μνήμην τοῦ πλήθους τῆς χρηστότητός σου ἐξερεύξονται καὶ τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀγαλλιάσονται.

Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος.

Χρηστὸς Κύριος τοῖς σύμπασι καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἐξομολογησάσθωσάν σοι, Κύριε, πάντα τὰ ἔργα σου καὶ οἱ ὅσιοί σου εὐλογησάτωσάν σε.

Δόξαν τῆς βασιλείας σου ἔροῦσι καὶ τὴν δυναστείαν σου λαλήσουσιν.

Τοῦ γνωρίσαι τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυναστείαν σου καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς βασιλείας σου.

Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γεγεᾷ.

Πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ὑποστηρίζει Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατερραγμένους.

Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουν καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ.

Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας.

Δίκαιος Κύριος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ.

Ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν, πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν ἐν ἀληθείᾳ.

Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν ποιήσῃ καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται καὶ σώσει αὐτούς.

Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν καὶ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει.

Αἶνεσιν Κυρίου λαλήσῃ τὸ στόμα μου καὶ εὐλογεῖτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι· καὶ

νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ι. Δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, Κύριε  
Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς.

Λ. Ἀμήν.

**1. Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων  
(κῶδ. Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν 861).**

Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ, ὅτε μέλλει ὁ ἱερεὺς ποιῆσαι προηγιασμένην, ἐν τῇ προσκομιδῇ τῆς Κυριακῆς ποιεῖ ὡς συνήθως. Καὶ μετὰ τὸ περικόψαι τὸν πρῶτον ἄρτον καὶ θῦσαι καὶ κεντῆσαι, περικόπτει καὶ τοὺς ἑτέρους ἄρτους λέγων εἰς ἓνα ἕκαστον· «Εἰς ἀνάμνησιν» καὶ· «Ὡς πρόβατον» καὶ τὸ «Θύεται» καὶ τὸ «Εἷς τῶν στρατιωτῶν». Εἴθ' οὕτως χέει ἐν τῷ ἀγίῳ ποτηρίῳ οἶνον καὶ ὕδωρ λέγων τὰ συνήθη καὶ συγκαλύπτει αὐτὰ μετὰ τῶν ἱερῶν καλυμμάτων καὶ θυμιᾷ λέγων τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως καὶ οὕτως ἄρχεται τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἐκπληροῖ αὐτὴν ὡς ἔθος. Ὅτε δὲ μέλλει σφραγίσαι τοὺς ἄρτους, λέγει· «Ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον» ἐνικῶς, ὡς εἷς ἐστὶν ὁ Χριστός· οὐχ ὥς τινες δὲ ἀμαθεῖς λέγουσι «τοὺς ἄρτους τούτους». Καὶ ὅτε μέλλει ὑψῶσαι, ὑψοῖ ὅλους ὁμοῦ καὶ μελίζει τὸν προσκομιζόμενον πρῶτον ἄρτον καὶ τίθησι τὴν μερίδα ἐν τῷ ἀγίῳ ποτηρίῳ καὶ ἐγγέει καὶ τὸ ζέον ὡς ἔθος. Εἴτα λαβὼν τὴν ἀγίαν λαβίδα μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς βάφει αὐτὴν ἐν τῷ ἀγίῳ αἵματι, τῇ δὲ ἀριστερᾷ χειρὶ λαμβάνει ἕκαστον ἄρτον καὶ εἰσφέρει τὴν ἀγίαν λαβίδα μετὰ τοῦ ἀγίου αἵματος βεβαμμένην καὶ ἐγγίζει αὐτὴν ἐν τῷ ἀγίῳ ἄρτιῳ σταυροειδῶς ἐν τῷ μέρει, ἐν ᾧ ἐχαράχθη ὁ σταυρὸς ὑπὸ τὴν ψυχίαν καὶ ἀποτίθησι τοῦτον ἐν τῷ ἄρτοφορίῳ. Εἴτα λαμβάνει καὶ τοὺς ἑτέρους καὶ ποιεῖ ὡσαύτως εἰς ἓνα ἕκαστον καὶ συστέλλει αὐτοὺς πάντας ἐν τῷ ἄρτοφορίῳ. Ἐπειτα ὁ ἱερεὺς εὐχεται ὡς συνήθως καὶ μεταδίδεται ὡς συνήθως καὶ ἐκπληροῖ τὴν θείαν μυσταγωγίαν κατὰ τὸ διατεταγμένον.

**2. Εὐχή τῆς ἐνώσεως (κώδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 2086).**

Ἐνωσις τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος  
εἰς φυλακτήριον τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς ζωὴν αἰώνιον.  
"()τι ἡυλόγηται καὶ δεδόξασται...

**3. Εὐχή τῆς προθέσεως (κώδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 661.  
Paris. Gr. 328. Φιλοθέου 177 κ.ἄ.).**

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν τὸ μέγα τοῦτο  
τῆς σωτηρίας μυστήριον, σὺ ικανώσον ἡμᾶς προσφέρειν  
σοι θυσίας ἀναιμάκτους, θυσίαν προηγιασμένην εἰς δόξαν  
καὶ αἶνον Χριστοῦ. Ὅτι ἡγιασται καὶ δεδόξασται τὸ πάν-  
τιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ  
Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς  
αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**4. Εὐχή τῆς προθέσεως (κώδ. Paris. Gr. 328. Φιλοθέου  
164 καὶ 177).**

Κύριε, Κύριε, νῦν δεόμεθά σου, ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν,  
μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς τῆς εἰς σὲ πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγά-  
πης· ἰδοὺ γὰρ διὰ παντὸς σὲ ὑμνοῦμεν, Κύριε, ὅτι πρέπει  
σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ  
Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-  
νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**5. Εὐχή εἰσόδου (κώδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 2086).**

Τὴν εἴσοδον ἡμῖν, Χριστέ, τὴν πρὸς τὸ ἱλαστήριόν σου  
ρύπου παντὸς ἀπαλλαχθῆναι εὐδόκησον καὶ τὰς καρδίας  
ἡμῶν ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς· καὶ ἀξιῶσον τὴν εὐχὴν  
ἡμῶν ἀνελθεῖν ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου· πρεσβείαις τῆς  
ἁγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας  
καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου. Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα,  
τιμὴ καὶ προσκύνησις...

**6. Εὐχή τοῦ θυμιάματος (κώδ. Paris. Gr. 328. Φιλοθέου  
164 καὶ 177).**

Ὁ Θεὸς ὁ ὑψιστος, ὁ ἀόρατος καὶ ἀχειροποίητος, ὁ προσ-

δεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα, Νῶε τὰς θυσίας, Ἀβραάμ τὸν  
ὀλοκαρπώσεις, πρόσδεξαι καὶ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν τὸ πρῶ-  
τον θυμίαμα εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν σου  
θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, εἰς θυσίαν δεκτὴν.

**7. Εὐχή τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου (κῶδ. Paris. Gr. 324. 32H.  
391. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 785 κ.ἄ.).**

Ὁ ἐπισκεψάμενος ἡμᾶς ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, δέσποτα  
Κύριε, καὶ χαρισάμενός ἡμῖν παρρησίαν τοῖς ταπεινοῖς  
καὶ ἀναξίοις δούλοις σου παραστῆναι τῷ ἁγίῳ σου θυ-  
σιαστηρίῳ καὶ προσφέρειν σοι τὴν λογικὴν ταύτην καὶ  
ἀναίμακτον λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων,  
ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἀχρεῖον δοῦλόν σου καὶ ἐξάλειψόν  
μου τὰ παραπτώματα διὰ τὴν σὴν εὐσπλαγχνίαν· καὶ κα-  
θάρισόν μου τὰ χεῖλη καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ  
σαρκὸς καὶ πνεύματος καὶ ἰκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ  
ἁγίου σου Πνεύματος εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην καὶ πρόσ-  
δεξαί με διὰ τὴν ἀγαθότητά σου προσεγγίζοντα τῷ ἁγίῳ  
θυσιαστηρίῳ. Εὐδόκησον δὴ, Κύριε, δεκτὰ γενέσθαι τὰ  
προσαγόμενά σοι δῶρα ταῦτα διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν,  
συγκαταβαίνων ἡμῖν ταῖς ἀσθενείαις· καὶ μὴ ἀπορρίψῃς με  
ἀπὸ τοῦ προσώπου σου, μηδὲ βδελύξῃ τὴν ἐμὴν ἀναξιότη-  
τα, ἀλλ' ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ  
παρένεγκε τὰ ἁμαρτήματά μου, ἵνα ἀκατακρίτως προσελ-  
θὼν κατενώπιον τῆς δόξης σου ἀξιωθῶ τῆς σκέπης τοῦ  
μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ μὴ ὡς δοῦλος ἁμαρτίας ἀποδόκι-  
μος γένωμαι· ναί, δέσποτα παντοδύναμε, εἰσάκουσον τῆς  
δεήσεώς μου. Σὺ γὰρ εἶ ὁ πάντα ἐνεργῶν ἐν πᾶσι καὶ τὴν  
παρὰ σοῦ πάντες ἐπιζητοῦμεν βοήθειαν, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ  
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**8. Εὐχή, ἣν ποιεῖ ὁ ἱερεὺς ψαλλομένου τοῦ χερουβικοῦ  
(κῶδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 2086).**

Θεὲ πατέρων καὶ Κύριε τοῦ ἐλέους, ὁ ποιήσας τὰ πάντα  
τῷ λόγῳ σου καὶ τῇ σοφίᾳ σου κατασκευάσας ἄνθρωπον,

ἵνα δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ σοῦ δημιουργηθέντων· αὐτὸς κρίνων κρίσιν δικαίαν, δώρησαί μοι τὴν σὴν πάρεδρον σοφίαν καὶ μὴ ἀποδοκιμάσης με ἐκ παίδων σου, ἀλλὰ ἀξιώσον προσ-  
ενεχθῆναί σοι τὰ δῶρα ταῦτα καὶ ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.  
Σὺ γὰρ εἶ ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος, Χριστέ ὁ  
Θεὸς ἡμῶν, καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ  
καὶ τῷ Ὑῖῳ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς  
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

**9. Εὐχή ἣν ἐπεύχεται ὁ ἱερεὺς καθ' ἑαυτὸν ἀντὶ τοῦ «Οὐ-  
δεὶς ἄξιος» (κῶδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 685. Πρβλ. καὶ Pa-  
ris. Gr. 328).**

Δόξα, Χριστέ, τῷ ἐλέει σου, ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις σοφῶς  
εἰς τὰ ἔμπροσθεν προαγόμενος εἰς τὴν μνήμην τῆς νη-  
στείας περιήγαγες ἡμᾶς· καὶ ἱκετεύομεν τὴν ἀπέραντόν  
σου κυριότητα, δὸς ἡμῖν ἐπαξίως ἀναστρέφεσθαι, ψεύδη  
μισοῦντας, ἀλήθειαν ἀγαπῶντας, ἀγάπην ζηλοῦντας, ἁμαρ-  
τίας ἀναχωροῦντας, εὐποιῶντας ποιοῦντας, φιλανθρωπίαν  
τηροῦντας, τὴν σάρκα ὑπωπιάζοντας, πταισμάτων πλο-  
κὰς φεύγοντας καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν τῆς ἀναστάσεώς  
σου ἕτοιμον καὶ ἀτάραχον τὸν φωστῆρα τῇ πολιτείᾳ σου  
ἄπτοντας.

**10. Εὐχή ἐτέρα ὀπισθάμβωνος (κῶδ. Barb. Gr. 336).**

Ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς, ὁ Θεός, ὁ προο-  
ρίσας τὰς ἀγίας σου ἡμέρας τῶν νηστειῶν διὰ τε τοῦ νόμου  
καὶ προφητῶν καὶ εὐαγγελιστῶν καθάρσεως καὶ σωτηρίας  
εἶναι προξένους· καταξίωσον καὶ ἡμᾶς ἅπαντας τὸν δρό-  
μον τῆς νηστείας εὐαρέστως ἐπιτελέσαι, τὴν πίστιν ἀκλινῇ  
διατηρῆσαι καὶ τὰς θείας σου ἐντολὰς ἀμέμπτως μέχρι  
τέλους φυλάξαι· ἄγγελον δὲ εἰρήνης ἐντειλαὶ διατηρεῖν  
τὰς εἰσόδους ἡμῶν καὶ ἐξόδους καὶ τὰ διαβήματα ἀσφα-  
λίζειν καὶ κατευθύνειν εἰς ὁδοὺς δικαιομάτων σου, προσδε-  
χόμενος καὶ τὸν τῆς νηστείας καὶ γονυκλισίας ἡμῶν ἅγιον  
καιρόν, ἀνταμειβόμενος ἡμᾶς ἐν εὐλογίαις πνευματικαῖς

καὶ ἀγαθαῖς δωρεαῖς. "Ὅπως παρὰ σοῦ ἐλέους τυχόντες, δόξαν σοι ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

**11. Εὐχὴ ἐν τῷ συστειλῆναι τὰ ἅγια (κώδ. Ἑθν. Βιβλ. Ἀθηνῶν 685 καὶ 2086).**

Καὶ νῦν δεόμεθά σου, ὁ Θεὸς ἡμῶν, μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς τῆς ἀγαθότητός σου, ἀλλ' ἐμπλησον ἡμᾶς τῆς σῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, ἵνα διὰ παντὸς ὑμνοῦμεν καὶ εὐλογοῦμεν καὶ δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμέν σε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

**12. Εὐχὴ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, γινομένη ἐν τῷ διακονικῷ (κώδ. Σινᾶ 959).**

Ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν μετατιθέμεθα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἀπὸ σοῦ καὶ εἰς σέ καταφεύγοντες, ἀνυμνοῦμεν τὴν βασιλείαν σου, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν· ποίησον τὰ ἐλέη σου μεθ' ἡμῶν τῶν λειτουργῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου. "Ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν.

**13. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἑρμηνεία τῆς θείας λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων (J. P. Migne P. G. 99, 1687 - 1690).**

"Ἀκουσον δὴ μοι, τέκνον, καλῶς τὸ πῶς δεῖ τὴν τῶν προηγιασμένων ἐπιτελεῖν τελετὴν. Ἐν γάρ τοι ταῖς ἄλλαις ἱεουργίαις ἀνακεκαλυμμένως καὶ ἀνενδοιάστως ἡ ἱεουργία ἐπιτελεῖται· ἐν δέ γε ταύτῃ συνεσχισμένως καὶ πενθηρῶς· διὸ καὶ μυστικωτέρως εἰς πᾶν ἡ τελετὴ γίνεται. Τοίνυν ὁ ἱερεὺς τὴν ἱερατικὴν ἐνδυόμενος στολήν, τὸ τρισάγιον ὁλοκλήρως φθεγγόμενος καὶ τὸ τῆς ἡμέρας τροπάριον σὺν τῷ «Ἰλάσθητί μοι, ὁ Θεός, τῷ ἁμαρτωλῷ» ἐπιλέγων τρίτον καὶ τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος λέγων,



ἐνώπιον τῆς θείας τραπέζης ἐφίσταται καὶ σταυροειδῶς  
Ουμιῶν ἐκφωνεῖ· οὐχὶ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία» ἀνα-  
κηρύττει, ὡς νίκης τρόπαιον καὶ αὐθεντίας ἀπροσωπολή-  
πτου, ἀλλ' «Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς» λέγων, ὡς ταπεινότητος  
σύμβολον καὶ ἱκετηρίας ἀπαρθραύστου· τὸ δὲ προφητι-  
κὸν ἐκεῖνο προοίμιον παρὰ τῶν ἀδελφῶν κηρύττεται καὶ ὁ  
ἱερεὺς τὰς εὐχὰς ἐπιλέγει τοῦ λυχνικοῦ· τέλος δὲ κακείνων  
καὶ τούτων λαβόντων, τὴν συναπτὴν σὺν τῇ ἐκφωνήσει  
ἐπιτελεῖ· καὶ ἐτοίμως ὁ ἀναγνώστης τὸν τῶν ἀναβαθμῶν  
κανόνα ἐναρξάμενος, ὁ θεῖος οὗτος μυσταγωγὸς τὸν ν'  
ἀνὰ στόμα διεξιὼν, τὸν προαγιασθέντα ἄρτον ἐν τῇ προ-  
θέσει διακοσμεῖ ἀνελλιπῶς· εὐθὺς δὲ εἰς ἓν ἕκαστον ἀντί-  
φωνον τῶν ἀναβαθμῶν, μικρὰν αἵτησιν ἐκφωνεῖ· τοῦ δέ γε  
ψαλμοῦ παρὰ τοῦ ψάλτου ἡχουμένου, τὸ ἱερατεῖον ὅλον  
σὺν τῷ ναῷ ἐπιθυμιᾷ· καὶ τῶν τροπαρίων ψαλλομένων  
μετὰ τὴν δόξαν, ἡ εἴσοδος χωρὶς τοῦ Εὐαγγελίου μετὰ  
θυμιατοῦ γίνεται, καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων ἀναγινωσκομέ-  
νων οἱ ἀδελφοὶ ἐφιζάνουσι. Μετὰ δὲ τὴν τούτων συμπλή-  
ρωσιν, τὸ «Κατευθυνθήτω» ὁ ἱερεὺς ᾄδει μετὰ τῶν συν-  
ηνωμένων αὐτῷ στίχων, τῶν ἀδελφῶν τὸ γόνυ κλινομέ-  
νων, ὁ καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς τοῦτο γίνεται. Μετὰ γὰρ τὴν  
τῶν θείων δώρων εἰσόδευσιν, ἐτοίμως αἱ θύραι κεκλείσκον-  
ται· ὁ δὲ ἱερεὺς τῷ ἀνωτάτῳ πέπλῳ, ὁ καὶ ἄερα οἶδεν ὁ  
λόγος καλεῖν, τὰ δῶρα ἐπικαλύπτει· ἐν δέ γε τῇ τῆς ὑψώ-  
σεως ὥρᾳ, οὐ μὲν τοι αἶρει τὸ πέπλον, ἀλλ' ἀπὸ κάτωθεν  
τούτου τὸν ἄρτον ὑψῶν, λέγει· «Τὰ προηγιασμένα ἅγια»·  
εἴθ' οὕτως ὁ ἄηρ αἶρεται. Ἐκ τε τῶν τοιούτων καὶ ἐτέρων  
ὑποδειγμάτων μυστικὴ θυσία ἀνακηρύττεται καὶ ἄρτι  
τετελειωμένη, ὡσαύτως καὶ προηγιασμένη τελετὴ, ἕκ τε  
τῆς ἐπιφοιτήσεως, τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ ἁγίου αἵματος  
ἡνωμένη. Εἴτα καὶ τῶν ἀδελφῶν προσκαλουμένων μετα-  
λαβεῖν, «Μετὰ φόβου Θεοῦ» λέγων «καὶ πίστεως καὶ ἀγά-  
πης»· τύπον ἄρα θεῖον ἐν τούτῳ τῆς θείας καὶ ζωοποιοῦ  
Τριάδος ὑποδεικνύων ὁ λόγος· φόβον λέγων τὴν θείαν  
καὶ ἀρχίφωτον τοῦ Πατρὸς δόξαν· πίστιν, τὸν μονογενῆ

καὶ συνάναρχον Λόγον· ἀγάπην δέ, τὸ ἀγαθὸν καὶ πανά-  
γιον Πνεῦμα. Μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἀδελφῶν μετάληψιν τὸ  
«Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου» λέγεται· καὶ ἐπιχαράττων  
τὸ θεῖον σημεῖον τοῦ τιμίου σταυροῦ, τὰ θεῖα δῶρα οὐδα-  
μῶς ἐπὶ τῇ θείᾳ τραπέζῃ ὑποτεθειμένα, ἀλλ' ἐτοίμως τῇ  
προθέσει πεπερατωμένα· τῆς γὰρ ὑπογεγραμμένης εὐχῆς,  
μετὰ τὴν ἰδίαν μετάληψιν ταύτην ἐπιτελεῖ ὁ τὴν ἱερουργίαν  
ποιῶν. Οὕτω σοι κάγώ, τέκνον, ἐπιστάμενος προσφέρω,  
καθὼς περ οὖν ἄρα καὶ τοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους ἐώρα-  
κα· οὐ μὴν ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐτέραις ἱερουργίαις,  
οὕτως γίνεται. Εἴτα ἡ ἐκφώνησις τῆς μεταλήψεως καὶ ἡ  
ἀποκαθίστασις τῶν δώρων ἐν τῇ προθέσει καὶ αἱ κλίσεις  
τῶν θείων πυλῶν· ἐκτὸς μὲν τοι τῆς ὑψώσεως τοῦ ἄρτου,  
ὅτι ἀνακεκαλυμμένως ὑψοῦται, καὶ ἡ τελεία προσκομιδὴ  
ἐν τῇ ἀρχῇ γίνεται καὶ τὸ «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία» ἀνα-  
κηρύττεται τῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

**14. Συμεὼν ἀρχιεπίσκοπου Θεσσαλονί-  
κης, Ἀποκρίσεις πρὸς τὸν Πενταπόλεως Γαβριὴλ (J. P.  
Migne P. G. 155, 904. 909. 912).**

#### **Ἑρώτησις ΝΕ'**

Πόθεν ἡ παράδοσις τῆς προηγιασμένης λειτουργίας·  
καὶ διατί οὐ τελεία· καὶ πῶς ἐν ταῖς ἄλλαις νηστείαις οὐ  
λειτουργεῖται; Ἐκ τούτου γὰρ φασί τινες, ὥς οὐ παραδε-  
δομένοι αἱ ἄλλαι νηστεῖαι.

Ἡ προηγιασμένη λειτουργία ἄνωθεν καὶ ἐκ τῶν δια-  
δόχων τῶν ἀποστόλων ἐστίν, ὥς καὶ αἱ εὐχαὶ μαρτυροῦσι  
καὶ ἡ παράδοσις αὕτῃ ἀρχαία οὔσα, καὶ ἀληθῶς τῶν ἀπο-  
στόλων εἶναι ταύτην πιστεύομεν, ἐξ ἀρχῆς γεγεννημένην  
δι' αὐτὴν τὴν νηστείαν, ὥστε πενθεῖν καὶ μὴ ἐορτάζειν  
ἡμᾶς ἐν ταῖς τοῦ πένθους ἡμέραις, ὥς καὶ ἄλλοις περὶ τού-  
του πρότερον εἴρηται. Ἰν' οὖν πάλιν μὴ καθόλου ἀμέτοχοι  
τῆς ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων τυγχάνωμεν χάριτος  
καὶ τοῦ διὰ τῶν ἱερῶν εὐχῶν ἰλασμοῦ, τοῦτο ἐπινενόηται  
τοῖς πατράσι. Καὶ περὶ μὲν τὴν ἐνάτην ὥραν ταύτην τε-

λοῦμεν τὴν τελετὴν, ἀποσώζοντες τὸν ὄρον τῆς νηστείας, ἅπαξ πρὸς ἐσπέραν ἐσθίειν τετυπωμένου· ἀγιαζόμεθα δὲ ταῖς εὐχαῖς καὶ τῇ ὄψει τῶν ὀφθαλμῶν ἅμα τῷ νοῦ αὐτὸν ὁρῶντες τὸν Κύριον κατεχόμενον ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ εἰς ἱλασμόν ἡμῶν προτιθέμενον καὶ μεταδιδόμενον τοῖς ἀξίοις τῆς αὐτοῦ κοινωνίας· ὅτε καὶ προσπίπτειν θερμῶς αὐτῷ ὀφείλομεν ἐπ' ἐδάφους καὶ συγχώρησιν ἐξαιτεῖσθαι τῶν ἐσφαλμένων καὶ πάντων μεμνησθαι πιστῶν, δηλονότι κατὰ τὸν καιρὸν τῆς εἰσόδου, ἡνίκα ἐπὶ κεφαλῆς αὐτὸν κατέχει ὁ ἱερεὺς. Καὶ γὰρ τετελεσμένα εἰσι τὰ μυστήρια καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Καὶ εἰ πρὸ τοῦ τελεσθῆναι ἄξια τιμᾶσθαι τὰ δῶρα, ὡς ἀντίτυπα καὶ ἀφιερωμένα Θεῷ, πολλῷ γε μᾶλλον τετελεσμένα ὄντα τῇ θείᾳ χάριτι διὰ τῆς ἱερουργίας καὶ σῶμα ἀληθῶς καὶ αἷμα τελοῦντα Χριστοῦ.

### Ἑρώτησις ΝΣ'

Διατί οὐ τελεῖται τὰ προηγιασμένα καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις νηστείαις;

Οὐ τελεῖται δὲ τὰ προηγιασμένα καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις νηστείαις, ὅτι αὕτη παρὰ τὰς ἄλλας μόνη πρώτη ἐστὶ καὶ ἐξαίρετος καὶ τοῦ Κυρίου νηστεία. Καὶ ἐν αὐτῇ μόνη ἐν ταῖς τῆς ἐβδομάδος πέντε ἡμέραις τοῦτο δὴ παραδέδοται ἐνεργεῖν εἰς μεῖζον ἡμῶν ἀγώνισμα. Ἐπεὶ γὰρ ἀναγκαιότητι πρὸ παντός ἢ φρικτοτάτη καὶ ἱερὰ τελετὴ καὶ τοῦ κόσμου παντός σωτήριοι, οὐκ ἔδοξε δίκαιον εἶναι καθόλου πεπαύσθαι ταύτην, οὐδὲ κατ' αὐτὴν τὴν μεγάλην ὀνομαζομένην καὶ οὖσαν Τεσσαρακοστήν. Διὸ καὶ ἐν αὐτῇ κατὰ Σάββατον μὲν οἱ πατέρες διετυπώσαντο καὶ Κυριακὴν τὴν ἱερὰν ἐπιτελεῖν ἡμᾶς θυσίαν, ἐκπληροῦντες τὸ τοῦ Κυρίου παράγγελμα, λέγοντος· «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν», ἀντὶ τοῦ διαπαντός. Ἐν ταῖς πέντε δὲ ἡμέραις λειτουργεῖν προηγιασμένα καὶ οὐδ' ἐν ἄλλῃ τινὶ ἡμέρᾳ τὴν ἀναίμακτον καὶ ζωόθυτον θυσίαν τελεῖσθαι οὐ νενομοθετήκασιν· εἰ μὴ ἐν ἄλλαις ἡμέραις δυσὶ κατὰ τὴν

Τετράδα τε καὶ Παρασκευὴν τῆς Τυροφάγου λεγομένης  
καὶ κατὰ τὴν μεγάλην Παρασκευὴν...

### Ἑρώτησις ΝΖ΄

Ἄρα λαμβάνουσί τι διὰ τῶν εὐχῶν τὰ προηγιασμένα  
ἅγια;

Τὰ προηγιασμένα ἁγιώτατα δῶρα οὐδὲν διὰ τῶν ἐπι-  
γινομένων εὐχῶν προσλαμβάνουσι, τέλεια γάρ εἰσι. Καὶ  
αἱ λεγόμεναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ εὐχαὶ τοῦτο δὴ μαρτυροῦσι,  
δεήσεως οὔσαι καὶ ἰλασμοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ τῶν προκειμέ-  
νων φρικτῶν μυστηρίων, τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ  
μονογενοῦς, τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα ἡμῖν ἱλεούμεναι καὶ  
πρὸς τὴν μετοχὴν τῆς κοινωνίας Χριστοῦ ἱκανοὺς ἡμᾶς  
ἐργαζόμεναι. Αἱ εἰσοδοὶ δὲ ἡ μὲν ἔστι τοῦ ἐσπερινοῦ, ἡ  
δευτέρα δὲ διὰ τὸ ἀπενεχθῆναι τὰ δῶρα ἐν τῇ τραπέζῃ καὶ  
ὥστε ἡμᾶς κατιδόντας καὶ προσκυνήσαντας καθαγιασθῆ-  
ναι τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καὶ χάριτι. Τί δὲ τυποῦσιν αὗται αἱ  
εἰσοδοὶ ἐν ἄλλοις εἰρήκαμεν. Ἄλλ' οὐδὲ ἔνωσιν ἐτέραν  
ποιοῦμεν· πῶς γάρ; ἐπειδὴ τετελειωμένος ὁ ἄρτος ἱερουρ-  
γηθεὶς καὶ ἀνυψωθείς καὶ ἡνωμένος τῷ θείῳ αἵματι. Ἄλλ'  
ἐν τῷ ἱερῷ ποτηρίῳ εἰσάγεται δίχα τινὸς ἐπιλεγομένης  
εὐχῆς οἶνός τε καὶ ὕδωρ, ἵνα μελισθέντος τοῦ θείου ἄρτου  
καὶ κατὰ τὸν τύπον ἐν αὐτῷ εἰσαχθείσης τῆς ἄνω μερίδος,  
ἁγιασθῶσι τῇ μετοχῇ τὰ ἐν τῷ ποτηρίῳ καὶ κατὰ τὴν ἐν  
τῇ λειτουργίᾳ τάξιν, ἐκ τε τοῦ ἄρτου κοινωνήσῃ καὶ τοῦ  
ποτηρίου ὁ ἱερεὺς, μεταδῶσῃ τε καὶ τοῖς χρεῖαν ἔχουσι  
μετασχεῖν, εἴτε ἱερωμένοις ἐντὸς κατὰ τὸ ἔθος, εἴτε λαϊ-  
κοῖς διὰ τῆς λαβίδος. Ὅπερ δὴ καὶ βουλόμενοί τινα κοι-  
νωνῆσαι τῶν μυστηρίων χωρὶς ἱερουργίας, ἀπὸ τοῦ φυ-  
λαττομένου ἄρτου μερίδα λαμβάνοντες καὶ οἶνω σὺν ὕδατι  
μιγνύντες, ἢ καὶ ξηρῷ πολλάκις μόνῳ τῷ ζωοποιῷ ἄρτῳ  
χρώμενοι ἡνωμένῳ τῷ αἵματι, τὴν κοινωνίαν ποιοῦμεν.  
Ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν προηγιασμένων, διὰ  
τὸ τὸν τύπον τελεσθῆναι τῆς κοινωνίας, ὡς εἴρηται, καὶ  
διὰ τὸ εἰ χρεῖα ἐστὶ πλείονας κοινωνῆσαι, τοῦτο γίνεται.

Οὐ τῇ ἐπικλήσει τοίνυν τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ σφραγίδι τὰ ἐν τῷ ποτηρίῳ ἐν τῇ προηγιασμένη λειτουργίᾳ καθαγιάζεται, ἀλλὰ τῇ μετοχῇ καὶ ἐνώσει τοῦ ζωοποιοῦ ἄρτου, σώματος ἀληθῶς ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἠνωμένου τῷ αἵματι.

### Ἑρώτησις ΝΗ'

Ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν προηγιασμένων χρὴ προσφέρειν καὶ τμῆμα τοῦ θείου ἄρτου ἢ ὅλον;

Ὅφείλει δὲ καὶ ὁ ἄρτος μὴ τμῆμα εἶναι, ἀλλὰ τέλειος, ὡς ἂν μελισθῇ κατὰ τὸ ἔθος καὶ κλασθεὶς μεταδοθῇ. Τοῦτο γὰρ λείπεται ἀπὸ τῆς ἐντελοῦς λειτουργίας. Καὶ τὸ ζέον δὲ τότε εἰσάγεται, οὐ χάριν τινὸς τελειώσεως, ἐπεὶ οὐδὲ κατὰ τὴν τελείαν λειτουργίαν διὰ τελείωσίν τινα εἰσάγεται, ἀλλ' ἵνα χλιαροῦ τοῦ φρικτοῦ ποτηρίου γευόμενοι, ἐννοῶμεν, ὡς καὶ νεκρωθέντος Χριστοῦ, τὸ ζωοποιὸν αὐτοῦ σῶμα ἀχώριστον ἦν καὶ ἀδιαίρετον τῆς θεότητος, ὡς καὶ ἡ θεία ψυχὴ, καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πνεύματος πλήρες. Καὶ τοῦτο τὸ θερμὸν ἐκτυποῖ, ὅτι ζωοποιὸν τὸ Πνεῦμα καὶ τοῦ ζωοποιοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μὴ ἀποστάν, οὐδὲ ἡ θεότης αὐτοῦ κεχώριστα. "Αμα οὖν καὶ τὸ ὕδωρ τὸ Πνεῦμα εἰκονίζει, ὕδωρ καλούμενον, καὶ τὸ θερμὸν ὡς τοῦ πυρὸς τὴν θεότητα. "Ὅτι «ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον», φησί. Διὸ καὶ ἐπιλέγει, «Ζέσις Πνεύματος ἁγίου· ἀμήν». "Ὅθεν καὶ οὐ πλείονα χάριν τινὰ τὰ θεῖα δῶρα λαμβάνουσι τέλεια ὄντα· ἀλλὰ δι' ἡμᾶς προτίθεται μόνον, ἵν' ἁγιασθῶμεν ἡμεῖς δι' αὐτῶν τε καὶ τῶν εὐχῶν.

### Ἑρώτησις ΝΘ'

Διατί καὶ ἐν ἄλλαις τοῦ χρόνου ἡμέραις οὐ λειτουργεῖται ἡ λειτουργία τῶν προηγιασμένων;

Οὐ χρὴ παρὰ τὰς τεταγμένας ἡμέρας προηγιασμένα λειτουργεῖν· οὐ γὰρ παραδέδοται. Ὁ τοίνυν παρὰ τὰ παραδεδομένα ποιῶν κανονίζεται. «Φυλάσσετε γάρ, φησὶ Παῦλος, τὰς παραδόσεις, ἃς παρεδόκαμεν ὑμῖν εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς». Τοῦτο οὖν τηρητέον καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλαις τοῖς παραδεδομένοις ἄνωθεν πᾶσι.